

MARC GJIDARA professor emeritus

MARC GJIDARA, professor emeritus Sveučilišta Paris-2 (Panthéon-Asas)

O pravu glasovanja i o biračkom pravu iseljeničstva – prijedlozi i mišljenja –

O izbornim zakonima i biračkom pravu iseljeničstva vode se rasprave, i to je pitanje osobito aktualno u ovom trenutku zakonodavne aktivnosti. Stoga u ovom broju donosimo prijedloge i mišljenja profesora emeritusa Marca Gjidare o mogućnostima uređenja prava glasovanja i o biračkom pravu iseljeničstva te o načinu kako je to regulirano u međunarodnim pravnim aktima. Prof. Marcu Gjidari 24. svibnja 2016. dodijeljeno je priznanje Zaklade dr. Jadranko Crnić za pravni članak od osobitog značenja za Republiku Hrvatsku, stoga donosimo dio toga članka koji je u cijelosti objavljen u Zborniku Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu.

1. Uvodne napomene

Povijest je pokazala da su sva velika, ili mala, carstva osuđena na nestanak. Jedna nacija ne propadne tako lako poput jednoga carstva, i u kušnji, u razdobljima rata ili duboke krize, prirodno je da se pojedinci skupljaju oko onoga što ih povezuje najdublje u svojem biću, a to je nacija. Snaga jedne nacije temelji se i na mrežama razvijenim izvan granica, na pojedinačnim ili organiziranim podrškama na koje se može računati u inozemstvu i u svijetu. Koju bolju podršku možemo zamisliti za jednu zemlju od one od svojih vlastitih državljana koji žive u inozemstvu? Iako je točan broj hrvatskih iseljenika nesiguran, može se razumno procijeniti da broj Hrvata koji žive izvan zemlje odgovara približno polovici današnjeg stanovništva Republike Hrvatske.¹

¹ Nedavni agresorski i osvajački rat s kojim se Republika Hrvatska morala suočiti, pokazao je koliko je mobilizacija Hrvata izvan granica bila silna pomoć za ugroženu domovinu, te kako su znali biti učinkoviti branitelji hrvatske stvari u političkim krugovima, kako putem medija, tako i svjetskog javnog mnijenja.

Zato svi hrvatski građani, gdje god bili, trebaju i dalje ostati aktivni u oblikovanju nacionalne politike i obrani nacionalnih interesa, a posebno u Europskoj uniji, čija je Republika Hrvatska danas članica.²

Biti aktivan građanin zahtijeva raspolagati pravom glasa. Izborni sustav, modaliteti glasovanja, manje ili više izdašna raspodjela prava glasa, neosporno su najočitiji pokazatelji stupnja vladajuće demokracije u jednom društvu i u jednoj državi, i postojećeg političkog režima. Treba li podsjetiti da u Europskoj uniji, već od Ugovora iz Maastrichta (1993.) i Amsterdamskih ugovora (1997.), svaki europski građanin - gdje god se nalazio - uživa pravo glasa i može biti biran, kako na lokalnim izborima, tako i na izborima za Europski parlament. Lisabonski ugovor, koji je stupio na snagu 2009., svečano je potvrdio spomenuta prava državljana država članica, koji ih mogu obavljati na cijeloj

teritoriju Europske unije, i u državi njihova prebivališta, čak ako nisu njezini državljani. S obzirom na te evolucije u Europi, je li uopće zamislivo da hrvatska demokracija može odbijati pravo glasa svojim vlastitim državljanima koji žive izvan zemlje, kada moraju prihvatiti pravo glasa državljana (stranaca) svake države članice Europske unije koji žive na njezinu tlu? Može li se zamisliti da jedan hrvatski građanin koji živi u Njemačkoj, Francuskoj, Švedskoj, ili u bilo kojoj državi Europske unije, može sudjelovati (i biti biran) na lokalnim izborima i na izborima za Europski parlament, a opet biti lišen tih istih prava kad je riječ o izborima za hrvatski parlament? To bi zasigurno bilo jedinstven slučaj u Europi i mrlja na hrvatsku demokraciju.

Zbog čega bi se trebalo postupati s hrvatskim građaninom nastanjenim u Europi »nepovoljnije« nego s građanima drugih europskih država nastanjenih u Republici Hrvatskoj? Zašto bi trebalo postupati drukčije s hrvatskim građanima nastanjenim izvan Europe i

Nastavak na 2. stranici

na stranicama

3. TRADITIO IURIDICA, br. 421, prof. dr. sc. Marko Petrak
4. SUDSKA PRAKSA
6. VLASNIČKOPRAVNI ODNOSI: O dosjeloosti na nekretninama u društvenom vlasništvu
Željko Borić, sudac Općinskog suda u Splitu
8. POREZI: Nepovezane uplate, mr. sc. Mirjana Mahović Komljenović
11. JAVNA NABAVA: Naputak o postupanju u postupcima javne nabave u slučaju nedostupnosti Elektroničkog oglasnika javne nabave
Ivančica Franjković, dipl. oec.
13. ODŠTETNO PRAVO: Odgovornost za naknadu štete pričinjene od napuštenih i izgubljenih životinja, odvjetnik Damir Jelušić, dipl. iur.

14. PRAVO DRUŠTAVA: Tajno društvo i stečaj
dr. sc. Dragan Zlatović, prof. v. š., pročelnik Upravnog studija Sveučilišta u Šibeniku
16. ZEMLJIŠNOKUJIZNO PRAVO: Odgovori na pitanja s radionice »Smetanje posjeda i razvrnuće suvlasničke zajednice u sudskoj praksi«
Tomislav Aralica, dipl. iur., sudac Županijskog suda u Zagrebu
17. UPRAVNO PRAVO: Neke nedoumice glede zakonodavnog rješenja pravne zaštite u Konačnom prijedlogu Zakona o javnoj nabavi
doc. dr. sc. Frane Staničić, Katedra za upravno pravo, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
18. VI PITATE - MI ODGOVARAMO

O pravu glasovanja i o biračkom pravu iseljeničstva

Nastavak sa 1. stranice

onima nastanjenim u Europi? Može li se današnja Hrvatska smjestiti na rub procesa europeizacije i globalizacije, čiji su učinci ne samo ekonomski nego i politički i društveni?

U dobro shvaćenom interesu svake države jest da se ne odvajaju od svojih državljana nastanjenih u inozemstvu, da ne isključuje tu kategoriju građana od društvenoga korpusa i nacije. Jer, svaka »getoizacija« neizbježno je pod sumnjom diskriminacije, pogotovo u jednoj zemlji nedavno oslobođenoj od totalitarnog sustava, o kojoj se zna da su iseljenici bili mete, ne samo političke domaće represije, nego i specijalnih službi zaduženih za njihovo političko nadziranje u inozemstvu, dapače i za njihovu likvidaciju. Svaka autentična demokracija dostojna toga imena mora sasvim raskinuti s tom prošlošću. Budući da je riječ o Republici Hrvatskoj, svaka sumnja kvarenja njezina demokratskog karaktera može samo štetiti njezinu liku, čim bi se ta zemlja razlikovala od europskih standarda i prakse drugih država članica.³

Danas, na međunarodnoj sceni položaj jedne zemlje usko ovisi o sposobnosti korištenja i vrednovanja gospodarskih, socijalnih, kulturnih i ljudskih aduta s kojima ona raspolaže. Jedan od tih aduta je ljudska prisutnost u inozemstvu, koja uvjetuje »međunarodni sjaj jedne zemlje«. Ulog je, ujedno, politički, ekonomski i kulturni, posebno u današnjim okolnostima, obilježenim ubrzanom globalizacijom materijalnih i intelektualnih razmjena. Nazočnost Republike Hrvatske u inozemstvu prednost je koju treba znati upotrijebiti, utoliko što to iseljeno pučanstvo prebiva u ekonomski, kulturno i politički najrazvijenijim krajevima svijeta. Ono je jedno djelotvorno oruđe i dragocjeno sredstvo koje omogućuje Republici Hrvatskoj iskoristiti svake prilike koje se pružaju (posebno na trgovačkom i turističkom planu) u najdinamičnijim područjima svjetskog gospodarstva. Zbog

toga, Hrvatska treba bolje upoznati svoje zajednice nastanjene u inozemstvu, utvrditi bilancu potencijala koje one predstavljaju, u korist razvijanja hrvatske prisutnosti u svijetu kako bi se iznijelo na vidjelo sve što sprječava promicanje nacionalnih, materijalnih i moralnih interesa. To pretpostavlja bolje usklađivanje između najviših vlasti države i organizacija koje okupljaju Hrvate nastanjene u svijetu. Pod tim uvjetom iskustva stečena u inozemstvu mogu biti valorizirana u Republici Hrvatskoj, i omogućuju uspostavu učinkovite mreže na međunarodnoj razini, koja će pojačati i podržati diplomatsko djelovanje, kao i prava, te raznovrsne interese Republike Hrvatske i njezina naroda.

Zbog svih tih razloga, Hrvati u inozemstvu trebaju ostati aktivni građani i sačuvati svoj potpuni i cjeloviti birački kapacitet, da bi i dalje bili u službi svoje matične zemlje, čiji će demokratski legitimitet tako biti ojačan. Svako ograničavanje - i pogotovo svako ukidanje - prava glasa, koje mora biti ravnopravno za sve građane, činilo bi povredu priznatih javnih sloboda, najosnovnijih građanskih prava, i načela univerzalnosti prava glasa, prirodno zajamčenih u razvijenim demokracijama.

Ako promjene trebaju nastupiti u Republici Hrvatskoj, onda zakonodavni okvir može odrediti samo sljedeće: »Birači su Hrvati nastanjeni izvan Republike Hrvatske, upisani na biračkom popisu ustanovljenom u tu svrhu u inozemstvu u svakom konzularnom okružju vođenom od nadležnih ureda.«

S obzirom na poštovanje teritorijalnog suvereniteta države prebivališta i u svrhu nepristranosti, očuvanja iskrenosti glasovanja i izbjegavanja polemike, tekst zakona mogao bi, također, sadržavati i sljedeće: »Svaka promidžba u inozemstvu je zabranjena, osim pošiljkom upisanim biračima, programa i glasačkih listića kandidata, zapečaćenom poštom i upućenom od nadležnih diplomatskih ili konzularnih ureda, i oglašavanjem ovih dokumenata u unutarnjim prostorima veleposlanstava i konzulata, i - u sporazumu s vlastima nadležne zemlje - u biralištima eventualno otvoreni izvan diplomatskih ili konzularnih prostorija.«

Hrvati u inozemstvu čine dio hrvatskog pučanstva, koji, iako udaljeni od domovine, trebaju ostati sudionici javnog nacionalnog života, kao što je slučaj u razvijenim zapadnim demokracijama.

2. Značenje i uloga prava glasa

2.1. Općenito o pravu glasa

Pravo glasa je u svezi s posjedovanjem državljanstva. Ono je osnovno političko pravo, i u nekim zemljama »gla-

sovati« jest elementarno građansko pravo, štoviše i pravna obveza kažnjavana kaznom globe u slučaju neopravdanog neizvršavanja.

Lišiti jednu zajednicu građana od prava na glasovanje, prije svega zbog političkih naklonosti i mišljenja koja su joj pripisivana, praksa je svojstvena totalitarnim komunističkim režimima, i općenito je obilježje jednog režima koji odbija stvarnu demokraciju, ili koji nije usvojio osnovna načela slobodne i pluralističke zastupničke demokracije, što se može dogoditi osobito u tranzicijskim režimima.

Danas, glasačka suzdržanost je pojava protiv koje se treba boriti moderna demokracija i koja predstavlja za nju ozbiljnu opasnost, kad odražava neza interesiranost građana za opću stvar. Demokratska društva brane zbog toga ideal građanskog, racionalnog i pojedinačnog političkog sudjelovanja. Svejedno je ako je glasovanje glas podrške jednom kandidatu (ili jednoj stranci), njegovoj sposobnosti, njegovu iskustvu, njegovoj osobnosti, njegovu programu, ili naprotiv ako je glasovanje prosvjedni glas, glas koji izražava jednu oporbu postojećem političkom i društvenom sustavu, ili vladajućoj političkoj »ponudi«.

U demokraciji su sljedeća dva načela usko povezana, i to: **načelo biračkog utemeljenja legitimnosti vlasti**, koje ide uvijek usporedo s načelom slobodnog izražavanja građanskog nepovjerenja prema nositeljima vlasti. Demokracija poduzima i uključuje, ujedno, mogućnost glasovanja za odobravanje i mogućnost glasovanja za neodobravanje u ime slobode mišljenja i izražavanja, jednakosti građana i nediskriminacije među njima. To je isto toliko sredstvo odabiranja kandidata koliko i sredstvo za njihovo otklanjanje.

Kroz obavljanje prava glasa na kušnju se stavlja legitimacija političke vlasti. U najširoj mogućoj suglasnosti svih građana zajedno, izražavana preko glasovanja, nalazi se izvor legitimnosti vladâ u modernim političkim sustavima demokratskog tipa.

2.2. Značenje prava glasa

Glasovanje je najprimjerenije sredstvo izbora između raznih političkih projekata pobuđenih svjetonazorima svojstvenim raznim strankama i kandidatima koji teže za upravljanje državom i nacijom. Povodom izbora postavlja se i rješavaju koliko različita toliko i bitna pitanja koja se tiču društvenog uređenja, političkog režima, institucija, gospodarskog izbora te zajedničkih vrijednosti.

Glasovanje je i sredstvo pomirenja društvenih odnosa. Ono učvršćuje pripadnost jednoj zajednici, uklanjajući ujedno i strahove, bojazni od nereda i sukoba. Također sredstvo je i za slobodno izražavanje građana, koje im omogućuje, barem za vrijeme izbora, ulaziti u čarobnu i tajanstvenu sferu vlasti.

Birački čin oblikuje i pokreće proces građanske integracije. On je u pravom smislu riječi mehanizam suprotstavljanja nasilju i odbijanju bune, znak jedne dovršene integracije. Glasovati za jednog kandidata ili za jednu stranku ili ih otklanjati, znači ujedno i nadasve glasovati za instituciju »glasovanja«. Jer, glasovanje je jedan način izražavanja svoje vjernosti prema političkom sustavu i pripadajućoj zajednici (ponajprije naciji). Prilika je i za »progovoriti«, upotrijebivši sustav političke medijacije koju zastupnička demokracija nudi.

2.3. Pravo glasa kao svojstvo građanstva i/ili pripadnosti naciji

Glasovanje je znakovit čin državljanstva i/ili građanstva. U povijesti, glasovanje se ustalilo kao svojstvo pojedinaca koji pripadaju nacionalnom korpusu. Pravno uređenje prava glasa i sama definicija prava građanstva i njezinih granica, bila su usredotočena oko posjedovanja državljanstva. Zakoni su spojili pravo glasa s pripadnošću naciji. Danas, u sociološkom i teorijskom pogledu, čin glasovanja održava uvijek usku vezu s pripadnošću naciji. Ujedno oslikava osjećaj postojanja jednoga nacionalnog »Mi«, i osjećaja pripadnosti tom zajedničkom biću. Ako nisu sve nacije nužno prijanjale uz demokraciju, sve su se demokracije - posebno masovne demokracije - nadahnjivale pripadnošću naciji.

Može se reći da je postojala povijesna podudarnost između izučavanja općeg prava glasa i razvijanja nacionalnih identiteta. I danas u provođenju prava glasa, nacionalni identitet i smisao građanske dužnosti koja od nje proizlazi, imaju veliku važnost.

Pravo građanstva i glasovanje idu zajedno i oba su, ponajviše, povezana s pripadnošću naciji. Državljanin je također i građanin (i obratno, u tradicionalnim europskim demokracijama), i njegovo glasovanje izražava jedno i drugo svojstvo kao, ujedno, i svoja osobna mnijenja.

2.4. Utjecaj pokretljivosti ljudi na odnos između glasovanja, prava građanstva i pripadnosti naciji

Može se smatrati da odnos: pripadnost naciji - pravo građanstva - pravo glasa može biti oslabljen, primjerice zbog pojave manjina (osobito proistekle iz imigracije), kao i zbog procesa regionalne integracije (posebno europske). Ali, to ne dovodi u pitanje pravo glasa kao oblik (manje-više svjestan) uključivanja u nacionalnu zajednicu. Može se najviše govoriti o stanovitom »raznolikovanju« prava građanstva, ali bez prekida (ili rastavljanja) između biračkog sudjelovanja, građanskog sudjelovanja (koje označuje pravo građanstva) i pripadnosti naciji. Pravo građanstva ostaje temelj prava, i to: građanskih prava (o mišljenju, vlasništvu, izražavanju, jednakosti pred zakonom i pred sudcem, sloboda ugovaranja), političkih prava (u prvom redu slobodno, jednakopravno, opće pravo

³ Hrvatska se treba prestatu uspoređivati s drugim državama iz bivše Jugoslavije kad je riječ o ocjenjivanju vlastitog stupnja demokratizacije i procjene kvalitete svojih institucija. Treba se suočiti s modelima Zapadne Europe, a ne više onima s balkanske Europe. Upravo je ta usporedba najznakovitija i najizrazitija, ona je ta koja je u stanju pridonijeti evoluciji današnjih hrvatskih institucija i koja može poticati njihov napredak. Današnja Hrvatska treba odbaciti sve što može sputavati njezinu modernizaciju. Treba, dakle, prekinuti na ideološkom, političkom, društvenom i kulturnom planu s tom prošlošću, utoliko što je odsad liberalna Europa njezino obzorje, i zato što je Zapadna Europa, također i najprije, njezino bliže okruženje, kako potvrđuje višestoljetna povijest hrvatske nacije. Iako na diplomatskom planu europska birokracija ustrajno smješta Republiku Hrvatsku na Zapadni Balkan, na njoj je da dokaže da se nalazi politički, kulturno i povijesno zapadno od Balkana. U tom pogledu, očuvanje ili ukinuće prava glasa iseljenih Hrvata predstavlja kapitalni test demokratske zrelosti.

TRADITIO IURIDICA (421)

prof. dr. sc. MARKO PETRAK*

CRIMEN EXTINGUITUR MORTE, lat. **zločin prestaje smrću**; u rimskoj pravnoj tradiciji izreka, nastala na temelju jednog fragmenta klasičnog pravnika Ulpijana (Ulpianus) (Digesta 48, 4, 11), koja sadržava načelo da kaznena odgovornost prestaje smrću počinitelja i te da je stoga nenasljediva, budući da za kazneno djelo (*crimen*) može odgovarati samo osoba koja ga je počinila (o pojmu *crimen* v. detaljnije *Traditio iuridica*, br. 58, Informator, br. 5754-5755 od 29. travnja 2009.). Slično značenje ima i izreka *delicta parentum liberis non nocent* (lat. »delikti roditelja ne škode djeci«), sadržana u jednoj konstituciji cara Konstantina (Codex Iustinianus 6, 7, 2, pr.), koja sadržava shvaćanje da potomci ne mogu odgovarati za kaznena djela roditelja (o navedenoj izreci v. detaljnije *Traditio iuridica*, br. 89, Informator, br. 5822 od 23. prosinca 2009.). Međutim, treba napomenuti da je u pojedinim modernim totalitarnim poretcima nažalost zabilježena i suprotna praksa, tj. da su potomci bez vlastite krivnje bili sankcionirani za kaznena djela svojih umrlih predaka. Načelo sadržano u izreci *crimen extinguitur morte* ugrađeno je u suvremene kaznenopravne sustave. Tako, primjerice, hrvatski *Zakon o kaznenom postupku* (Nar. nov., br. 152/08, 76/09, 80/11, 91/12 - Odluka i Rješenje USRH, 143/12, 56/13, 145/13 i 152/14) u svom članku 199. određuje da kad se u tijeku postupka utvrdi da je okrivljenik umro, rješenjem će kazneni postupak prije potvrđivanja optužnice obustaviti državni odvjetnik, a nakon toga rješenjem sud. **Načelo *crimen extinguitur morte*, sukladno odredbama članka 78. hrvatskog Kaznenog zakona (Nar. nov., br. 125/11, 144/12, 56/15 i 61/15 - ispr.) ipak ima i određenu svoju iznimku, ako se u konkretnom slučaju radi o tzv. proširenom oduzimanju imovinske koristi. U takvom slučaju, naime, ako osoba protiv koje je pokrenut kazneni postupak umre, imovinska korist ostvarena protupravnom radnjom može se oduzeti od njezinih sljednika u postupku propisanom posebnim zakonom (čl. 78. st. 6.).**

* prof. dr. sc. Marko Petrak, predstojnik Katedre za rimsko pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

toga, država koja odlučuje uvesti takva ograničenja mora objasniti razloge i obrazložiti ih, i to prema članku 25. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima (gore navedenog). Svaka restrikcija pobuđena drugim razlozima prekršila bi temeljnu slobodu izražavanja, te bi predstavljala povredu pravu glasa - bitno pravo svojstveno građaninu u razvijenim demokracijama.

Sa svoje strane, **Pravilo dobrog ponašanja u izbornom predmetu, usvojeno od Europske komisije za demokraciju prema pravu (nazvanu »Venecijanska Komisija«), prilikom 51. Plenarnog zasjedanja (5. i 6. srpnja 2002.) i podneseno Parlamentarnoj Skupštini Vijeća Europe 6. studenoga 2002.,** obuhvaća glavne upute razrađene od strane Komisije s obzirom na okolnosti prema kojima može biti lišen prava glasa ili birljivosti: **»d... 1. - isključenje od prava glasa i birljivosti može biti predviđeno, ali je podvrgnuto sljedećim kumulativnim uvjetima; 2. - treba biti predviđeno po zakonu; 3. - treba biti sukladno s načelom proporcionalnosti; isključenje od birljivosti može biti podvrgnuto manje strožijim uvjetima nego onim o pravu glasa; 4. - treba biti obrazloženo zabranom zbog razloga u vezi**

s duševnim zdravljem ili zbog kaznenih osuda za teška krivična djela; 5. - osim toga, isključenje od političkih prava ili zabrana zbog razloga u vezi s duševnim zdravljem trebaju biti izrečeni od suda u posebnoj odluci.«.

Prema tome, razvidno je iz spomenutih tekstova i njihovim kombiniranjem, da pravo glasa ne čini povlasticu od koje bi jedan dio građana mogao biti lišen. Prava koja ovi tekstovi zajamčuju od presudne su važnosti za uspostavljanje i održavanje temelja jedne istinske demokracije i pravne države. U 21. stoljeću, i u Europi, svaka demokratska država mora se pridržavati pretpostavke prema kojoj **treba dati pravo glasa što većem broju građana.** Odnosno, s obzirom na to da je opće pravo glasa uzorno načelo, pravo »glasovati« može biti smatrano samo kao »jedno pravo«, a ne kao jedno dobročinstvo ili blagost koja se dodjeljuje samovoljno i restriktivno. **Svako derogiranje načela općeg prava glasa vodi prema potkopavanju demokratske valjanosti svakog zakonodavnog tijela izabranog u tim uvjetima, i slabljenju zakona koje to isto tijelo proglašava.**

Napomena: U jednom od sljedećih brojeva lista nastaviti ćemo ss obradom ove teme.

glasa), i socijalnih prava (ustanovivši građansku solidarnost i borbu protiv nejednakosti).

Odnos između prava glasa i pripadnosti naciji učinak je jedne druge pojave: rastuće pokretljivosti ljudi (bila ona hotimična ili prisilna), koja može imati za posljedicu sužavanje središnjeg položaja glasovanja u provođenju prava građanstva, i slabljenje nacionalnih veza. Ta pokretljivost danas je nerazdvojiva od modernog života, razvoja prometa i međunarodnog prometa, te globalizacije u svim svojim oblicima. No, može biti i zadnji trag totalitarizama i diktatorskih režima, koji su prouzročili prisilna progona. Ona proizlazi danas, također, od europske izgradnje, i čini se na prvi pogled da je statut europskog prava građanstva nanovo pokrenuo raspravu o ideji »postnacionalnog« prava građanstva. Ugovor iz Maastrichta (1992.), dakako, ustanovio je jedno »europsko pravo građanstva«, ali se to sužava na prelagivanje nad nacionalnim građanskim pripadnostima država članica, i njih ne zamjenjuje. To novo pravo građanstva otvara nova prava svojim nositeljima (pravo slobodnog kretanja i boravka u Europskoj uniji, pravo na diplomatsku i konzularnu zaštitu trećih zemalja koje pripadaju Europskoj uniji, pravo glasa i pravo biti biran na lokalnim i europskim izborima u državi prebivališta, itd.). Ta stečena prava dokazuju stanovito razdvajanje između pripadnosti naciji i prava građanstva; ali u nijednom slučaju pravo glasa nije dovedeno u pitanje. Štoviše, na stanovit način prošireno je u korist pripadnika nacije koji borave izvan matične zemlje. Naime, samo se europsko pravo građanstva temelji na državnoj pripadnosti - jednoj državi članici - a da ne ide dotle da preraste u jednu zamjenjivu »europsku nacionalnu pripadnost«. Nema, dakle, razdvajanja između europskog prava građanstva i pripadnosti naciji, nego naprotiv dodjeljivanje novog svojstva i nagrađivanje nacionalne pripadnosti u provođenju novih prava izvan matične zemlje u svojstvu novog »europskog prava građanstva«.

Klasična pripadnost naciji - u svom odnosu s pravom građanstva - ne prestaje biti osnova prava glasa, i to u ime posebne solidarnosti koja proizlazi iz žrtava podnesenih u prošlosti, kao i onih koje je svatko spreman podnijeti. Današnje generacije moraju imati mogućnosti provoditi dužnosti koje proizlaze iz prava koja su im prenesena, odnosno trebaju ispuniti svoju biračku dužnost.

3. Praksa Suda Europske unije i Europskog suda za zaštitu ljudskih prava o ograničavanju prava glasa

Danas za jednu zemlju kao što je Republika Hrvatska, potpisnica (1996.) Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda,⁴ prijetka je potreba u području građanskih i političkih prava, spajati obveze proistekle

iz Konvencije i jamstava ustanovljenih pravom Europske unije. Republika Hrvatska treba uzeti u obzir primjenjive tekstove u tom pogledu, kao i sudsku praksu Europskog suda za zaštitu ljudskih prava u Strasburgu i Suda Europske unije u Luksemburgu, kao i Povelju osnovnih prava Europske unije integriranu u Lisabonskom ugovoru.

3.1. Međunarodni pravni akti

Tako, u okviru UN-a, Međunarodni pakt usvojen 19. prosinca 1966., o građanskim i političkim pravima, određuje: »Članak 25.: Svaki građanin ima pravo i mogućnost, bez ikakvih diskriminacija navedenih u članu 2. (rasa, boja, spol, jezik, vjera, politički ili drugi nazor, nacionalno ili socijalno podrijetlo, imetak, rođenje ili svako drugo stanje): a) sudjelovati u vođenju javnih poslova, bilo neposredno, bilo posredstvom slobodno izabranih predstavnika; b) glasati ...«

Nadalje, u općoj Napomeni br. 25 (57) usvojenoj 12. srpnja 1996., na temelju članka 40. stavak 4. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, Komiteta ljudskih prava UN-a, određuje se posebno s obzirom na pravo zajamčeno člankom 25.: »14. U svojim odnosima, države stranke trebale bi preciznije odrediti razloge lišenja prava glasa i obrazložiti ih. Ovi razlozi trebali bi biti objektivni i razumni ...«

Isto tako, u okviru Vijeća Europe, Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda određuje: »Članak 14.: Uživane prava i sloboda priznatih u ... Konvenciji treba biti zajamčeno, bez ikakvih razlikovanja, temeljena napose na spolu, rasi, boji, jeziku, vjeri, političkim nazorima ili bilo kakvim drugim nazorima.«

Protokol br. 1 iste Konvencije određuje: »Članak 3.: Visoke ugovorne strane obvezuju se organizirati, u razumnim razmacima, slobodne izbore, tajnim glasovanjem, u uvjetima koji jamče slobodno izražavanje mišljenja naroda o izboru zakonodavnog tijela.«

Pravo na slobodu izražavanja također je zajamčeno prema samoj spomenutoj Konvenciji, koja određuje: »Članak 10.: 1. Svaka osoba ima pravo na slobodu izražavanja; 2. Vršanje ovih sloboda (priznatih od Konvencije) koji obuhvaća dužnosti i odgovornosti može biti podvrgnuto posebnim formalnostima, uvjetima, ograničenjima ili kaznama predviđenim po zakonu, koja čine nužne mjere u jednom demokratskom društvu, a nacionalnu sigurnost, teritorijalni integritet ili javnu sigurnost, obranu poretka i prevenciju zločina, za zaštitu zdravlja ili morala, za zaštitu ugleda ili prava drugog, da se onemogućiti objava povjerljivih informacija, da bi se jamčili autoritet i nepristranost sudske vlasti.«

Opravdavajući razlozi s obzirom na ograničenja prava glasa restriktivno su nabrajani kao što je već navedeno. Osim

⁴ Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (Nar. nov. - MU, br. 18/97, 6/99 - proc. tekst, 8/99 - ispr., 14/02, 13/03, 9/05, 1/06 i 2/10).

Sudska praksa

Pravično suđenje – pravo na rad

Sama konstatacija da radnik nije zadovoljio na probnom radu predstavlja dostatan razlog za otkaz

ODLUKA USTAVNOG SUDA REPUBLIKE HRVATSKE,
BR. U-III-1521/2015 OD 25. LISTOPADA 2016.

Ustavna tužba podnesena je protiv presude Vrhovnog suda Republike Hrvatske (u nastavku teksta: Vrhovni sud), broj: Revr-1299/14-2 od 9. rujna 2014., kojom je odbijena revizija podnositelja i potvrđena presuda Županijskog suda u S. (u nastavku teksta: drugostupanjski sud), broj: Gžp-83/14 od 30. siječnja 2014. Navedenom drugostupanjskom presudom potvrđena je presuda Općinskog suda u S. (u nastavku teksta: prvostupanjski sud), broj: P-762/08 od 19. listopada 2011.

Prvostupanjskom presudom odbijen je tužbeni zahtjev podnositelja kojim je od tuženice Osnovne škole V. N. tražio isplatu naknade štete u iznosu od 55.000,00 kn te naknadu plaće za razdoblje od 19. kolovoza 2008. do siječnja 2011. u iznosu od 60.152,28 kn.

Podnositelj u ustavnoj tužbi tvrdi da su mu osporenim presudama povrijeđene temeljne slobode i ljudska prava zajamčena Ustavom Republike Hrvatske (Nar. nov., br. 56/90, 135/97, 113/00, 28/01, 76/10 i 5/14 - u nastavku teksta: Ustav).

U konkretnom slučaju, Ustavni sud Republike Hrvatske (u nastavku teksta: Ustavni sud) ocjenjivao je ustavnu tužbu s aspekta istaknute povrede članaka 29. stavak 1. i 54. stavak 1. Ustava, koji u mjerodavnom dijelu glase:

»Članak 29.

Svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni ... sud pravično ... odluči o njegovim pravima i obvezama ...

(...)«

»Članak 54.

Svatko ima pravo na rad i slobodu rada.

(...)«

Ustavni sud ističe da je sadržaj ustavnog prava zajamčenog člankom 29. stavak 1. Ustava ograničen na jamstva pravičnog suđenja. Sukladno tome, ocjenjujući navode ustavne tužbe sa stajališta tog ustavnog prava, Ustavni sud ispituje može li postojanje povreda u postupcima pred sudovima i na temelju toga ocjenjuje je li postupak, razmatran kao jedinstvena cjelina, bio vođen na način koji je podnositelju osigurao pravično suđenje.

Kad je riječ o tumačenju i primjeni prava na konkretne slučajeve, Ustavni sud, u načelu, ne smije zamijeniti pravna stajališta nadležnih sudova svojim sve dok sudske odluke ne otkrivaju bilo kakvu arbitrarnost, a dostatno su obrazložene i, prema potrebi, upućuju na relevantnu sudsku praksu. Ustavni sud podsjeća da nije njegova zadaća preuzeti ulogu sudova, koji su prvi pozvani interpretirati zakone. Zadaća Ustavnog suda ograničena je na ispitivanje jesu li učinci takve interpretacije sudova

suglasni s Ustavom s aspekta zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda.

U spornoj pravnoj situaciji presuđivala su tijela sudbene vlasti unutar svoje nadležnosti utvrđene zakonom. Razvidno je da su sudovi osporene presude donijeli sukladno mjerodavnim odredbama materijalnog i postupovnog prava te da su pravna stajališta obrazložena jasno i na ustavnopravno prihvatljiv način. Također, razvidno je da je podnositelj bio u mogućnosti pratiti postupak i sudjelovati u njemu te poduzimati sve zakonom dopuštene postupovne radnje.

Vrhovni sud u osporenoj presudi potvrdio je svoje ustaljeno stajalište da je probni rad specifičan institut radnog prava te da poslodavac prije otkazivanja ugovora o radu nije dužan upozoriti radnika na skrivljeno ponašanje, a sama konstatacija da radnik nije zadovoljio na probnom radu predstavlja dostatan razlog za otkaz.

Prema ocjeni Ustavnog suda, u osporenim presudama navedeni su jasni i valjano obrazloženi razlozi za odbijanje tužbenog zahtjeva podnositelja, a u primjeni i tumačenju mjerodavnog prava nije utvrđena arbitrarnost ili samovoljnost.

Stoga Ustavni sud ocjenjuje da podnositelju, u konkretnom slučaju, nije povrijeđeno ustavno pravo na pravično suđenje zajamčeno člankom 29. stavak 1. Ustava kao niti pravo na rad zajamčeno člankom 54. stavak 1. Ustava.

informat, broj 6447 • 5. 12. 2016.

Kazneno pravo – stjecaj kaznenih djela

Kazneno djelo nabavljanja i posjedovanja opreme i materijala koji su namijenjeni za neovlaštenu proizvodnju droga iz članka 190. stavak 6. KZ/11, po prirodi stvari prethodi počinjenju kaznenog djela proizvodnje droge pa je stoga riječ samo o jednom kaznenom djelu iz članka 190. stavak 2. KZ/11, a ne o stjecaju

ODLUKA VRHOVNOG SUDA REPUBLIKE HRVATSKE,
BR. KŽ 208/2014 OD 4. LIPNJA 2014.

Upravu je opt. M. kad tvrdi da je kazneno djelo nabavljanja i posjedovanja opreme i materijala koji su namijenjeni za neovlaštenu proizvodnju droga iz članka 190. stavak 6. Kaznenog zakona (Nar. nov., br. 125/11 i 144/12 - u nastavku teksta: KZ/11) u konkretnom slučaju samo priprema nekažnjiva radnja koja po prirodi stvari prethodi počinjenju kaznenog djela proizvodnje droge, te se stoga radi samo o jednom kaznenom djelu iz članka 190. stavak 2. KZ/11. Prema tome, tako je sud prvog stupnja osuđujući navedene optuženike za dva kaznena djela iz članka 190. stavak 2. KZ/11 i članka 190. stavak 6. KZ/11 počinjena u stjecaju, iako se radi samo o jednom kaznenom djelu iz članka 190. stavak 2. KZ/11, povrijedio Kazneni zakon jer je u smislu odredbe članka 368. točka 4. ZKP/97 primijenio zakon koji nije mogao primijeniti. Stoga je trebalo prihvaćanjem žalbe opt. M., a u povodu nje i

žalbe opt. P., po službenoj dužnosti, na temelju članka 379. stavak 1. točka 2. ZKP/97, pobijanu presudu preinačiti u pravnoj ocjeni djela opisanog u točki 1. izreke pobijane presude te navedene radnje kvalificirati kao jedno kazneno djelo iz članka 190. stavak 2. KZ/11.

informat, broj 6447 • 5. 12. 2016.

Stjecanje bez osnove – povrat zadužnice

Ako imatelj zadužnice nema tražbinu jer je prestala ispunjenjem odnosno ako pravni odnos nije ni nastao, izdavatelj zadužnice može osnovano zahtijevati povrat zadužnice i novčanih sredstava naplaćenih zadužnicom

ODLUKA VISOKOG TRGOVAČKOG SUDA REPUBLIKE HRVATSKE, BR. PŽ 4079/2010 OD 13. SVIBNJA 2014.

S obzirom na svrhu bjanko zadužnice, koja se očituje u tome da se njome osigurava plaćanje određene tražbine ili čak i da se koristi kao sredstvo plaćanja određene tražbine - pravo na papir odnosno na bjanko zadužnicu, vezano je uz postojanje određenog pravnog odnosno, tzv. osnovnog pravnog posla. Na temelju osnovnog pravnog posla, izdavatelj bjanko zadužnice (s obzirom na sadržaj toga posla) izdaje zadužnicu kao sredstvo osiguranja ili plaćanja. Stjecatelj bjanko zadužnice polaže određena prava na papir, na izdanu zadužnicu, ovisno o sadržaju pravnog posla na temelju kojeg je zadužnica izdana. S druge strane, tako i izdavatelj, nakon ispunjenja svrhe zadužnice, ponovno stječe pravo na papir, odnosno na povrat tog sredstva osiguranja jer tražbina radi koje je izdana više ne postoji.

U konkretnom slučaju tužitelj je tvrdio da tuženik nije zakoniti imatelj izdane zadužnice, da posjedovanje zadužnice nema osnove ni u kakvom pravnom poslu, odnosno da među strankama ne postoji pravni odnos ni kakva međusobna potraživanja radi kojih bi ta bjanko zadužnica bila izdana i predana upravo tuženiku. Tuženik tu tužitelju tvrdnju niti u jednom trenutku nije osporio, dapače sam tuženik iznosi stajalište kako tužitelj mora dokazati pravo na povrat zadužnice, jer da samim time što ju je tužitelj izdao, a tuženik u svoju korist popunio, tuženik ima pravo na nju. Takvo je tuženikovo shvaćanje pogrešno, jer tuženik kao imatelj zadužnice mora imati ovlast koju crpi bilo iz pravnog odnosa s tužiteljem, bilo iz pravnog odnosa s trećom osobom koja bi mu može li biti mogla prenijeti pravo na tu zadužnicu, bilo kao izdanu bjanko zadužnicu, bilo kao popunjenu bjanko zadužnicu (primjerice, cesijom). Budući da nije sporno da je tužitelj izdavatelj bjanko zadužnice, da je tuženik bez pravne osnove stekao tu bjanko zadužnicu te je, štoviše, i popunio bez pravne osnove, osnovan je tužiteljev zahtjev na povrat zadužnice, slijedom čega je pobijanu presudu u točki 1.1. izreke valjalo potvrditi (čl. 368. ZPP-a).

U odnosu na zahtjev za povrat stečenog bez osnove iznosa od 25.465,64 kn naplaćenog po toj

zadužnici, bitne činjenice za odluku i o tom dijelu tužbenog zahtjeva nisu sporne. Tako nije sporno da među strankama ne postoji pravni odnos te da je tuženik od tužitelja putem zadužnice naplatio iznos od 25.465,64 kn 24. veljače 2010.

Odredbom članka 1111. stavak 1. Zakona o obveznim odnosima (Nar. nov., br. 35/05 i 41/08 - u nastavku teksta: ZOO) propisano je kad dio imovine neke osobe na bilo koji način prijeđe u imovinu druge osobe, a taj prijelaz nema osnove u nekom pravnom poslu, odluci suda, odnosno druge nadležne vlasti ili zakonu, stjecatelj je dužan vratiti ga, odnosno ako to nije moguće, nadoknaditi vrijednost postignute koristi. Prema tome, s obzirom na nesporno utvrđene činjenice, sukladno navedenoj odredbi iz članka 1111. stavak 1. ZOO-a, tuženik je dužan tužitelju isplatiti utuženi neosnovano stečeni iznos od 25.465,64 kn sa zateznim kamatama od dana stjecanja (čl. 1115. ZOO-a). Tuženik ne spori činjenicu da se naplatio iako za to nije imao pravne osnove od samog početka, što znači da je bio nepošteni stjecatelj od trenutka stjecanja.

informator, broj 6447 • 5. 12. 2016.

Porezni postupak – zastara prava na naplatu poreznog duga

Pri odlučivanju o nastupu zastare prava na naplatu poreznog duga kad je potraživanje porezne uprave osigurano zalogom ili hipotekom, ostaje se pri pravnom stajalištu izraženom u presudi poslovni broj: Us-11597/06-4 od 14. siječnja 2010.

ZAKLJUČAK SA SJEDNICE FINACIJSKOG, RADNOPRAVNOG I IMOVINSKOPRAVNOG ODJELA VISOKOG UPRAVNOG SUDA REPUBLIKE HRVATSKE OD 5. RUJNA 2014.

informator, broj 6447 • 5. 12. 2016.

Ustanova socijalne skrbi – osobna invalidnina

Činjenica smještaja u ustanovu socijalne skrbi sama po sebi ne čini valjanu pravnu osnovu za određivanje prestanka prava na osobnu invalidninu

ODLUKA UPRAVNOG SUDA U RIJECI, BR. UsI-1460/14-10 OD 16. LISTOPADA 2015.

Među strankama ovoga upravnog spora nije sporno da nije realizirano rješenje prvostupanskog tijela kojim je tužiteljici priznato pravo na stalan smještaj u Domu za starije i nemoćne osobe A. zbog nedostatka slobodnog mjesta, a nesporno je i da tužiteljica koristi usluge Obiteljskog doma za starije i nemoćne P. na temelju ugovora od 11. siječnja 2011., prema kojem cijenu usluga navedene ustanove u cijelosti podmiruje tužiteljin sin.

Imajući na umu smisao i svrhu konkretnoga socijalnog davanja, normativno definiranog u članku 65. stavak 1. Zakona o socijalnoj skrbi (Nar. nov., br. 33/12 - u nastavku teksta: ZSS), Sud ocjenjuje pravno utemeljenim tužiteljino stajalište prema kojem činjenica opisanog smještaja tužiteljice u spomenutu ustanovu socijalne skrbi sama po sebi nije mogla činiti valjanu pravnu osnovu za određivanje prestanka prava tužiteljice na osobnu invalidninu.

Naime, ako određena osoba ispunjava uvjete za priznavanje osobne invalidnine u svrhu zadovo-

ljavanja njezinih životnih potreba za uključivanje u svakodnevni život zajednice, u smislu odredbe članka 65. stavak 1. ZSS-a, tj. ako se, prema legislativno utvrđenim kriterijima, smatra da joj je u tu svrhu potrebna osobna invalidnina kao novčano davanje, riječ je o potpori koja joj je potrebna neovisno o tome podmiruju li se time troškovi potrebni za zadovoljavanje životnih potreba u vlastitom kućanstvu ili u ustanovi.

Nadalje, Sud prihvaća i stajalište tužiteljice prema kojem se u takvom slučaju ne radi o osiguranju smještaja, u smislu norme članka 67. stavak 2. ZSS-a, koja se odnosi na smještaj koji se temelji na odluci javnopravnog tijela, utemeljenu na tom Zakonu ili drugom propisu, koji se barem djelomice financira javnim sredstvima, nadomještajući na taj način osobnu invalidninu kao javnopravno socijalno davanje.

Javnopravna tijela su, dakle, ovdje osporavanim rješenjima bez valjanoga pravnog temelja odredila prestanak prava tužiteljice na osobnu invalidninu.

Sud je, stoga, na temelju odredbe članka 58. stavak 1. Zakona o upravnim sporovima (Nar. nov., br. 20/10, 143/12 i 152/14 - u nastavku teksta: ZUS), poništio osporavana rješenja tuženika i prvostupanskog tijela.

Na taj način Sud predmet nije vratio na ponovni postupak, već je ovom presudom sam riješio stvar, pa je ujedno utvrdio obustavu predmetnoga upravnog postupka preispitivanja prava na osobnu invalidninu, pokrenutog po službenoj dužnosti, kao način dovršetka toga postupka.

Napomena: Na snazi je novi Zakon o socijalnoj skrbi (Nar. nov., br. 157/13, 152/14, 99/15 i 52/16).

informator, broj 6447 • 5. 12. 2016.

Alkoholiziranost vozača – prometna nezgoda

Pri utvrđivanju postojanja uzročne veze između alkoholiziranosti i nastanka prometne nezgode treba cijeliti i okolnosti nastanka prometne nezgode

ODLUKA ŽUPANIJSKOG SUDA U BJELOVARU, BR. GŽ-799/2012-2 OD 20. VELJAČE 2014.

Prvostupanski sud na temelju provedenih dokaza zaključuje da nije dokazano da bi alkoholiziranost tuženika bila u izravnoj uzročnoj vezi s nastankom prometne nesreće, a u pravu je žalitelj kad tvrdi da je takav zaključak prvostupanskog suda pogrešan.

Odredbom članka 24. stavak 1. točka 4. Zakona o obveznim osiguranjima u prometu (Nar. nov., br. 151/05 i 36/09) propisano je da osigurana osoba gubi prava iz osiguranja, između ostalog, i u slučaju ako je vozač upravljao vozilom pod utjecajem alkohola iznad ugovorene granice. Člankom 3. stavak 1. točka 2a. Uvjeta za obvezno osiguranje od automobilske odgovornosti tužitelja propisano je da osiguranik gubi svoja prava iz osiguranja u slučajevima iz članka 24. stavak 1. točka 1.-8. Zakona o obveznim osiguranjima u prometu, između ostalog, i ako je u vrijeme prometne nezgode vozač osiguranog vozila bio pod utjecajem alkohola, ako se analizom krvi ili drugom metodom mjerenja količine alkohola u organizmu vozača utvrdi da udio alkohola u krvi iznosi 0,5 g/kg i više (0,5 promila i više). Stavkom 4. članak 3. citiranih Uvjeta tužitelja propisano je da osiguranik ne gubi svoja prava ako dokaže da nije kriv za postojanje okolnosti koje dovode do gubitka prava iz osiguranja ili ako dokaže

da štetni događaj nije u uzročnoj vezi s činjenicom da je vozač u trenutku prometne nezgode bio pod utjecajem alkohola.

Prometna nesreća dogodila se u 19,45 sati, a tuženik je alkotestiran u 21,00 sat, te je u tom trenutku utvrđena koncentracija alkohola s pomoću instrumenta D. od 0,67 g/kg. S obzirom na to da nisu uzimani uzorci krvi i urina, toksikološki vještak utvrdio je da je u vrijeme prometne nesreće tuženik mogao imati koncentraciju alkohola u krvi u visini od najmanje 0,73 promila, do najviše od 0,99 promila, pa je u vrijeme prometne nesreće tuženik bio pripit. Dakle, tuženik je kao osiguranik tužitelja i vozač osiguranog automobila u vrijeme prometne nesreće bio pod utjecajem alkohola iznad ugovorene granice, pa bi prema članku 24. stavak 1. točka 4. Zakona o obveznim osiguranjima u prometu i članku 3. stavak 1. točka 2a. Uvjeta tužitelj izgubio prava iz osiguranja.

Toksikološki vještak na temelju procijenjene koncentracije alkohola u krvi tuženika u vrijeme prometne nesreće nije mogao neprijeporno isključiti negativan toksični učinak alkohola na vozačke sposobnosti tuženika, niti na neprijeporan način tvrditi da je doprinos alkoholiziranosti, jer su toksični učinci alkohola u rasponu do 1 promil individualni, nepredvidivi i nestalni, te ih nije moguće jednoznačno tumačiti, čemu su razlog mnogobrojni čimbenici, koji različito djeluju na različite osobe, a to može biti umor, psihofizičko stanje, zdravstveno stanje, prethodna količina konzumiranog alkohola, navika uživanja alkohola, lijekovi, pušenje i tome slično. Međutim, uz takav nalaz toksikološkog vještaka treba se cijeliti i imati na umu konkretan slučaj i način kako se ova prometna nesreća dogodila. Naime, prometna nesreća dogodila se na državnoj cesti u nenaseljenom mjestu gdje je cesta ravna, širine 6,6 m, podijeljena na dvije trake isprekidanom linijom, predviđene za vožnju u oba smjera i gdje je brzina ograničena na 90 km/h. Automobil oštećenog kretao se brzinom od 70,6 km/h, što je dakle osjetno manje od dopuštene brzine, dok se tužitelj kretao brzinom od 19,4 km/h, što je očekivano jer je nekoliko metara dalje imao namjeru zaustaviti se na parkiralištu ispred ugostiteljskog objekta, pa je tuženik preko središnje linije počeo prelaziti na svoju lijevu stranu u trenutku kada je automobil oštećenog, koji mu je dolazio u susret, od mjesta sudara bio udaljen oko 28,40 m, što je i prema mišljenju prometnog vještaka bilo izrazito rizično u trenutku kada se vozilo iz suprotnog smjera kreće gotovo 4 puta većom brzinom, a udaljeno je manje od 30 metara od mjesta kojim treba proći tuženikov automobil. Uz takvo ponašanje tuženika i takav nastanak prometne nesreće te uz činjenicu da je tuženik objektivno mogao vidjeti vozilo koje mu dolazi u susret jer je kolnik ravan, može se samo zaključiti da se tuženik u takvu vožnju i skretanje ulijevo na suviše maloj udaljenosti od nailazećeg vozila upustio upravo zbog toga jer je bio pod utjecajem alkohola, te je prema ocjeni ovoga suda alkoholiziranost tuženika u uzročnoj vezi s nastalom prometnom nesrećom, jer tuženik upravo zbog svoje alkoholiziranosti nije pravilno procijenio niti udaljenost, a niti brzinu dolazećeg vozila oštećenog, kojem je presjekao smjer kretanja, niti svoju brzinu kretanja, te dužinu puta koji može prijeći u skretanju ulijevo do parkirališta. Tuženik stoga gubi prava iz osiguranja, jer nije dokazao da njegova alkoholiziranost nije u uzročnoj vezi s nastalom prometnom nesrećom i štetom, pa da zbog toga ne bi gubio prava iz osiguranja.

informator, broj 6447 • 5. 12. 2016.

O dosjelo

ŽELJKO BORIĆ, sudac Općinskog suda u Splitu

Autor analizira pravne dosege *Odluke Europskog suda za ljudska prava*, donesene u predmetu *Radomilja i drugi protiv Republike Hrvatske*. Važnost navedene presude ogleda se u zauzimanju prilično radikalnog stajališta toga Suda u odnosu na razdoblje u kojem teče rok posjedovanja nekretnine u društvenom vlasništvu za stjecanje vlasništva nekretnine dosjelošću. Za to je pitanje inače nadležan *Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima*, čiji je članak 388. stavak 4., koji propisuje pravila o tijeku toga roka, *Odlukom Ustavnog suda Republike Hrvatske, br. U-I-58/1997, U-I-235/1997, U-I-237/1997, U-I-1053/1997, U-I-1054/97 od 17. studenoga 1999.* (Nar. nov., br. 137/99), ukinut kao neustavan, da bi nešto kasnije, *Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima* (Nar. nov., br. 114/01), ukinuta odredba zamijenjena novom, drukčijeg sadržaja i pravila o tijeku navedenoga roka. No, Europski sud za ljudska prava u izloženoj presudi smatra da podnositelji zahtjeva ne bi trebali snositi posljedice za pogrešku koju je počinila sama država donošenjem neustavnih pravnih propisa. Na taj način taj Sud, tumačeći za potrebe konkretnog slučaja mjerodavno zakonodavstvo Republike Hrvatske, ograničava učinke zakonodavčeve volje, svodeći retroaktivne dosege izmijenjene odredbe članka 388. stavak 4. *Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima* isključivo na razdoblje od trenutka ukidanja prvobitne odredbe članka 388. stavak 4. *Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima*, tj. od 14. prosinca 1999., kad je donesena o tome mjerodavna Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, nadalje.

1. Uvod

Pretpostavke stjecanja prava vlasništva dosjelošću propisane su mjerodavnim odredbama Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima¹. Međutim, ZV je stupio na snagu 1. siječnja 1997. (arg. iz čl. 396.), što znači da se njegove odredbe o dosjelo

U predmetu *Radomilja i drugi protiv Republike Hrvatske* Europski sud za ljudska prava u Odluci od 28. lipnja 2016.³, zauzima određena stajališta koja će imati dalekosežne posljedice u odnosu na zadanu problematiku. To će biti okosnica našeg zanimanja u tekstu koji slijedi.

2. Zasnivanje problema

Dosjelošću se stječe vlasništvo stvari samostalnim posjedom te stvari⁴ ako taj ima zakonom određenu kakvoću i neprekidno traje zakonom određeno vrijeme, a posjednik je sposoban da bude vlasnik te stvari (čl. 159. st. 1. ZV-a). Uz ostale propisane pretpostavke, posebno je istaknuta pretpostavka stjecanja prava vlasništva dosjelošću u obliku neprekidnog trajanja samostalnog posjeda stvari zakonom određeno vrijeme.

Međutim, u završnim odredbama propisan je poseban pravni režim djelovanja ZV-a u odnosu na stjecanje, promjenu, pravne učinke i prestanak stvarnih prava s obzirom na dan stupanja na snagu toga Zakona⁵. Tako je u odnosu na rokove koji su za stjecanje i prestanak stvarnih prava počeli teći prije nego što je zakon stupio na snagu - određeno da oni nastavljaju teći u skladu s odredbom stavka 2. ovoga članka⁶, ali ne dulje nego što bi trebao isteći rok određen tim Zakonom ako bi počeo teći u trenutku njegova stupanja na snagu (arg. iz čl. 388. st. 3. ZV-a).

3. Dvojaki pravni režim

Stjecanje, promjena, pravni učinci i prestanak stvarnih prava od stupanja na

snagu toga Zakona prosuđuju se prema njegovim odredbama, ako prijelaznim i završnim odredbama ZV-a ili posebnim zakonom nije drukčije određeno (čl. 388. st. 1. ZV-a). Dvojaki pravni režim vrijedi u odnosu na stjecanje, promjenu, pravne učinke i prestanak stvarnih prava od stupanja na snagu ZV-a; jedan koji je kao opći određen odredbama iz korpusa ZV-a, drugi koji je kao poseban određen prijelaznim i završnim odredbama toga Zakona, odnosno posebnim zakonom. Primjena potonjega pravnog režima specijalna je u odnosu na opći pravni režim⁷.

U dijelu u kojem propisuje da se stjecanje, promjena, pravni učinci i prestanak stvarnih prava do stupanja na snagu ZV-a prosuđuju prema pravilima koja su se primjenjivala u trenutku stjecanja, promjene i prestanka prava i njihovih pravnih učinaka (arg. iz čl. 388. st. 2.) - ZV uvažava načelo *lex de futuro, iudex de praeterito*⁸.

4. Čanak 388. stavak 4. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima

S obzirom na zadanu problematiku o dosjelo

Međutim, prvobitno je ta odredba glasila dijametralno suprotno¹⁰. Tek je Ustavni sud Republike Hrvatske, 17. studenoga 1999., ukinuo prvobitnu odredbu članka 388. st. 4. ZV-a kao neustavnu¹¹. Ustavni sud, u obrazloženju svoje odluke, istaknuo je da stavljanje izvan snage u konkretnom slučaju znači samo ukidanje (*ex nunc*), a ne i poništavanje (*ex tunc*). Stoga Ustavni sud zaključuje da se vrijeme posjedovanja

stvari u društvenom vlasništvu do 8. listopada 1991. (dan stupanja na snagu Zakona o preuzimanju Zakona o osnovnim vlasničkopravnim odnosima) ne može računati u dosjelo

5. Stajalište Europskog suda za ljudska prava (ESLJP)

U stavku 62. obrazloženja razmatrane presude u predmetu *Radomilja i drugi protiv Republike Hrvatske* od 28. lipnja 2016., ESLJP ističe da podnositelji zahtjeva koji su se razumno oslonili na zakonodavstvo koje je kasnije ukinuto kao neustavno, ne trebaju - u slučaju kad se ne dovode u pitanje prava drugih - snositi posljedice pogreške koju je počinila sama država donijevši takve neustavne pravne propise. Europski sud zbog toga zaključuje da je došlo u konkretnom slučaju do povrede članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda¹² (st. 63. obrazloženja presude).

Podnositelji zahtjeva tvrdili su tijekom postupka pred ESLJP da je njihovo pravo na mirno uživanje vlasništva povrijeđeno zbog toga jer su domaći sudovi odbili priznati vlasništvo zemljišta koje su podnositelji zahtjeva stekli dosjelošću.

6. Suprotno mišljenje

Navedenom stajalištu ESLJP-a usprotivio se u izdvojenom mišljenju sudac Paul Lemmens, kao član vijeća toga Suda koje je odlučivalo o predmetu. Sudac smatra da je odluka vijeća o proglašenju zahtjeva dopuštenim i osnovanim utemeljena na pretjerano široj promjeni karakterizacije prigovora.

Prema mišljenju navedenog suca, prigovor sadržava navode te je karakteriziran činjenicama tih navoda. Sud može primijeniti novu karakterizaciju činjenica, smatrajući da se prigovor treba razmotriti u okviru drugog članka ili stavka od onoga na koji se poziva podnositelj zahtjeva. Međutim, sud ne bi mogao »stvoriti« novi prigovor na koji se podnositelj zahtjeva nije pozvao.

7. Stajalište županijskog suda

Županijski sud u Splitu u razmatranom predmetu smatrao je da se predmetne nekretnine mogu steći stalnim posjedom tijekom četrdeset godina te da u tu svrhu mogu biti uzete u obzir isključivo godine posjeda prije 6. trav-

⁷ Na taj zaključak upućuje formulacija *in fine* čl. 388. st. 1. ZV-a: »... ako ovim prijelaznim i završnim odredbama ili posebnim zakonom nije drukčije određeno«.

⁸ Povratno (retroaktivno) djelovanje zakonskih odredaba predstavlja iznimku u legislativnoj djelatnosti modernoga zakonodavca. Zakoni i drugi propisi državnih tijela i tijela koja imaju javne ovlasti ne mogu imati povratno djelovanje (čl. 90. st. 4. Ustava Republike Hrvatske - Nar. nov., br. 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10 i 5/14 - Odluka USRH - u nastavku teksta: Ustav). Iz posebno opravdanih razloga samo pojedine odredbe zakona mogu imati povratno djelovanje (čl. 90. st. 5. Ustava).

⁹ Zbog pogreške u pisanju, umjesto genitiva množine, pogrešno je korišten genitiv jednine imenice nekretnina pa bi tu pogrešku trebalo ispraviti de lege ferenda.

¹⁰ Prvobitni tekst odredbe čl. 388. st. 4. ZV-a glasio je: »U rok za stjecanje dosjelošću nekretnina koje su na dan 8 listopada 1991. bile u društvenom vlasništvu, kao i za stjecanje stvarnih prava na tim nekretninama dosjelošću, računa se i vrijeme posjedovanja proteklo prije toga dana.«

¹¹ Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, br. U-I-58/1997, U-I-235/1997, U-I-237/1997, U-I-1053/1997, U-I-1054/97 od 17. studenoga 1999. (objavljena u Nar. nov., br. 137/99 od 14. prosinca 1999., kada je stupila na snagu).

¹² Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na mirno uživanje svojega vlasništva. Nitko se ne smije lišiti svoga vlasništva, osim u javnom interesu, i to samo uz uvjete predviđene zakonom i općim načelima međunarodnoga prava. Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne umanjuju pravo države da primijeni zakone koje smatra potrebnima da bi uredila upotrebu vlasništva u skladu s općim interesom ili za osiguranje plaćanja poreza ili drugih doprinosa ili kazni (čl. 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda - Nar. nov., - MU, br. 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06 i 2/10).

¹ Nar. nov., br. 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 129/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12, 152/14 i 81/15 - proć. tekst - u nastavku teksta: ZV.

² Stjecanje prava vlasništva dosjelošću u ZV-u je regulirano odredbama čl. 159. i 160.

³ European court of human rights; Cour europeenne des droits de l'homme. Prema potrebi u tekstu koji slijedi koristit ćemo skraćenicu ESLJP za Europski sud za ljudska prava, odnosno sintagmu Europski sud.

⁴ Tko stvar posjeduje kao da je njezin vlasnik ili posjeduje pravo kao da je nositelj toga prava - samostalni je posjednik (čl. 11. st. 1. polureč. 2. ZV-a).

⁵ Ovaj Zakon stupa na snagu 1. siječnja 1997. (čl. 396. ZV-a).

⁶ Stjecanje, promjena, pravni učinci i prestanak stvarnih prava do stupanja na snagu ovoga Zakona prosuđuju se prema pravilima koja su se primjenjivala u trenutku stjecanja, promjene i prestanka prava i njihovih pravnih učinaka (čl. 388. st. 2. ZV-a).

vlasništvu

– u povodu Odluke Europskog suda za ljudska prava u predmetu Radomilja i drugi protiv Republike Hrvatske, od 28. lipnja 2016. –

nja 1941. i nakon 8. listopada 1991., odnosno da ne mogu pritom biti uzete u obzir godine između tih datuma.

Pošavši od utvrđenih činjenica, sud je zaključio da su podnositelji zahtjeva i njihovi prednici bili u *bona fide* posjedu zemljišnih čestica bez prekida samo od 1912., te stoga nisu dosegli četrdeset godina prije 6. travnja 1941. Zbog toga zemljišne čestice nisu mogle biti uknjižene na ime podnositelja zahtjeva, već su one ostale upisane na ime Grada Splita.

8. Opći građanski zakonik

Pretpostavke stjecanja prava vlasništva dosjelošću određene su pozitivnim zakonodavstvom koje se treba primijeniti¹³. U konkretnom slučaju to su, prije svega, odredbe Općeg građanskog zakonika¹⁴. Pritom dolaze u obzir odredbe paragrafa 1468. i 1472. OGZ-a¹⁵. Naime, relevantno vrijeme dosjedanja prema izloženom odnosi se na razdoblje od 1912. nadalje.

9. Zakon o nevažnosti pravnih propisa

Zakon o nevažnosti pravnih propisa donesenih prije 6. aprila 1941. i za vrijeme neprijateljske okupacije¹⁶ oduzeo je pravnu snagu svim pravnim propisima koji su bili na snazi 6. travnja 1941., uključujući i OGZ (arg. iz čl. 2. ZNPP-a). Međutim, pravila pravila sadržana u zakonima i drugim pravnim propisima spomenutim u članku 2. navedenog Zakona mogu se primjenjivati na odnose koji nisu uređeni važećim propisima, i to samo ako nisu u suprotnosti s Ustavom FNRJ, ustavima narodnih republika, zakonima i ostalim važećim propisima donesenim od nadležnih organa nove države, kao i s načelima ustavnog poretka Federativne Narodne Republike Jugoslavije i njezinih republika (arg. iz čl. 4. ZNPP-a). Na taj je način ipak bila dopuštena primjena pravnih pravila iz OGZ-a uz navedene propisane uvjete.

S obzirom na navedena činjenična utvrđenja, valja uzeti da su pravni prednici podnositelja zahtjeva pravo vlasništva nad predmetnim nekretninama stekli već 1953. godine¹⁷.

10. Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima

Nadalje, ESLJP u razmatranoj presudi zaključuje da su podnositelji zahtjeva, na temelju prvobitne verzije članka 388. st. 4. ZV-a (v. bilj. 10), *ex lege* postali vlasnici predmetnog zemljišta 1. siječnja 1997., kad je ZV stupio na snagu¹⁸. Naime, navedena odredba ZV-a u prvobitnoj verziji ostala je na snazi sve dok je Ustavni sud Republike Hrvatske nije ukinuo s učinkom *ex nunc* gotovo tri godine kasnije (v. bilj. 11). ESLJP je stoga smatrao, s obzirom na zahtjev podnositelja da ih se proglasi vlasnicima zemljišnih čestica na koje se zahtjev odnosio, da je u nacionalnom pravu bilo dovoljno osnova da se pretendirana prava u odnosu na navedene nekretnine smatraju imovinom zaštićenom člankom 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (v. bilj. 12).

Prema navedenom tumačenju, podnositelji zahtjeva ex lege postali su vlasnici predmetnih nekretnina stupanjem na snagu ZV-a, tj. 1. siječnja 1997. To podrazumijeva da bi stupanjem na snagu navedenoga Zakona bile sankcionirane pravne pretpostavke stjecanja prava vlasništva na nekretninama dosjelošću, odnosno posjedovanjem nekretnina u propisanom razdoblju od četrdeset godina, tj. od 1912. do 1952.

11. Pravni vakuum

Postavlja se, međutim, općenito pitanje - što je s razdobljem do 1. siječnja 1997. Spomenuli smo u dosadašnjem izlaganju da su u proteklom razdoblju odredbe OGZ-a vrijedile samo uvjetno, ako nisu bile u suprotnosti s Ustavom FNRJ, ustavima narodnih republika, zakonima i ostalim važećim propisima donesenim od nadležnih organa nove države, kao i s načelima ustavnog poretka Federativne Narodne Republike Jugoslavije i njezinih republika (arg. iz čl. 4. ZNPP-a).

U pravnom poretku bivše Jugoslavije postojala su dva oblika vlasništva: društveno vlasništvo, kao dominantan oblik vlasništva koji je određivao suštinu vlasničkog poretka u navedenoj državi te pravo vlasništva građana i građansko-pravnih osoba (privatno vlasništvo). Pravo vlasništva i u tom poretku pojavljuje se kao najpotpunije i najobuhvatnije pravo na stvari. Međutim, ograničena prava vlasništva bila su mnogobrojna,

ne samo po objektu, već i po sadržaju, da u preostalom pravu za njegova titulara nije postojao supstancijalni minimum potrebne slobode raspolaganja i korištenja na predmetima (objektima) privatnog vlasništva.

12. Zakon o osnovnim vlasničkopravnim odnosima¹⁹

ZOVO je stupio na snagu 1. rujna 1980. (arg. iz čl. 90.). U odnosu na stjecanje prava vlasništva dosjelošću mjerodavne su odredbe članka 28. i 29. ZOVO-a. Prvobitna odredba članka 29. ZOVO-a isključivala je u odnosu na stvari u društvenom vlasništvu dosjelošću kao pravnu osnovu stjecanja prava vlasništva. Međutim, članak 3. Zakona o preuzimanju Zakona o osnovnim vlasničkopravnim odnosima od 8. listopada 1991.²⁰ stavio je izvan snage odredbu članka 29. ZOVO-a; što znači da je time bio otvoren pravni put stjecanja prava vlasništva dosjelošću i u odnosu na stvari u društvenom vlasništvu. To je, međutim, vrijedilo isključivo *pro futuro* (*infra*).

Međutim, naknadno se odredba članka 388. st. 4. ZV-a referirala posebno na nekretnine koje su na dan 8. listopada 1991. bile u društvenom vlasništvu; gdje je u izvornoj verziji navedene zakonske odredbe bilo propisano da se u rok za stjecanje dosjelošću nekretnina koje su na dan 8. listopada 1991. bile u društvenom vlasništvu računa i vrijeme posjedovanja proteklo prije toga dana.

13. Sinteza

Znači da je **do stupanja na snagu ZV-a, tj. do 31. prosinca 1996. bilo dopušteno steći pravo vlasništva na stvari u društvenom vlasništvu dosjelošću. Nakon stupanja na snagu ZV-a, tj. od 1. siječnja 1997., na temelju prvobitne odredbe članka 388. st. 4. ZV-a, priznao se pravni kontinuitet u odnosu na nekretnine koje su na dan 8. listopada 1991. bile u društvenom vlasništvu, jer se u odnosu na te nekretnine u rok za stjecanje dosjelošću računalo i vrijeme posjedovanja proteklo prije potonjega datuma. To pravno stanje potrajalo je do 17. studenoga 1999., kad je, naime, odlukom Ustavnog suda Republike Hrvatske ukinuta prvobitna odredba članka 388. st. 4. ZV-a.**

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (Nar. nov., br. 114/01), koji je stupio na snagu 20. prosinca 2001., izmijenjena je odredba članka 388. st. 4. ZV-a, tako da je određeno da se u rok za stjecanje dosjelošću nekretnina koje su na dan

8. listopada 1991. bile u društvenom vlasništvu ne računa i vrijeme posjedovanja proteklo prije toga dana (*supra*).

14. Otvorene dvojbe

Važnost presude u predmetu *Radomilja i drugi protiv Republike Hrvatske* ogleda se u zauzimanju radikalnog stajališta ESLJP-a u odnosu na razdoblje u kojem teče rok posjedovanja nekretnine u društvenom vlasništvu pri stjecanju vlasništva nekretnine dosjelošću. Taj Sud, naime, smatra da **podnositelji zahtjeva ne bi trebali snositi posljedice za pogreške koju je počinila sama država donošenjem neustavnih pravnih propisa.**

Kao prijeporna točka, međutim, i dalje ostaje pitanje pravilnog tumačenja prvobitne odredbe članka 388. st. 4. ZV-a; napose kada se pritom uzme u obzir odredba članka 3. ZPZOVO-a. Potonjom zakonskom odredbom, naime, stavljena je izvan snage prvobitna odredba članka 29. ZOVO-a, koja je propisivala da se na stvari u društvenom vlasništvu pravo vlasništva ne može steći dosjelošću. Međutim, isključivo je prvobitna odredba članka 388. st. 4. ZV-a retroaktivno otvorila mogućnost stjecanja prava vlasništva na nekretninama u društvenom vlasništvu dosjelošću²¹. Ta je mogućnost nedvojbeno postojala do trenutka ukidanja prvobitne odredbe članka 388. st. 4. ZV-a, tj. do 14. prosinca 1999., kad je donesena o tome mjerodavna odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske (arg. iz čl. 53. st. 1. i 2. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske²²).

15. Retroaktivan učinak

U svom djelovanju prema natrag odredba članka 388. st. 4. ZV-a u primjeni nailazi na određene teško premostive probleme. I u svom prvobitnom²³, i u kasnijem, izmijenjenom sadržaju²⁴ navedena je zakonska odredba nedvojbeno imala povratno pravno djelovanje; u prvobitnom sadržaju afirmativno, određujući da se u rok za stjecanje dosjelošću nekretnina koje su na dan 8. listopada 1991. bile u društvenom vlasništvu računalo i vrijeme posjedovanja proteklo prije toga dana; u kasnijem, izmijenjenom sadržaju određujući da se u rok za stjecanje dosjelošću nekretnina koje su na dan 8. listopada 1991. bile u društvenom vlasništvu ne računa i vrijeme posjedovanja proteklo prije toga dana.

²¹ Spomenuta odredba čl. 3. ZPZOVO-a nije mogla otvoriti takvu mogućnost zato što, za razliku od prvobitne odredbe čl. 388. st. 4. ZV-a, nije imala retroaktivan učinak, već je djelovala isključivo *pro futuro*.

²² Nar. nov., br. 99/99 i 29/02 - u nastavku teksta: UZUS.

²³ U Zakonu o vlasništvu i drugim stvarnim pravima iz 1996.

²⁴ U Zakonu o izmjeni i dopuni Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima od 20. prosinca 2001. (Nar. nov., br. 114/01 - u nastavku teksta: ZIDZV od 20. prosinca 2001.).

¹³ *Ius positivum*.

¹⁴ Austrijski opći građanski zakonik iz 1811. (u nastavku teksta: OGZ) stupio je na snagu na teritoriju današnje Republike Hrvatske 1. svibnja 1853.

¹⁵ U onim mjestima, gdje još nema nikakvih urednih javnih knjiga i gdje se stečenje stvari nepokretnih ima dokazati po sudskim spisima i po inim ispravama, ili ako stvar nije uknjižena na ime onoga, koji je doista posjeduje, dosjelošću se svršuje tek poslije 30 godina (§ 1468. OGZ-a). Proti fiskusu to jest, proti upraviteljima državnih dobara i državne imovine, ukoliko zastari ima mjesta (§ 287., 289. i 1456.-1457.), također proti upraviteljima dobara crkvenih, općinskih i inih dopuštenih tijela, nije dovoljno opće i redno vrijeme dosjelošću. Glede posjeda stvari pokretnih i posjeda stvari nepokretnih, ili služnosti i inih prava na pomenutim stvarima, izvršivanih, i na ime posjednika upisanih u javne knjige, posjed ima se produžiti kroz šest godina. Prava pomenute vrste, koja na ime posjednikovo nisu upisana u javne knjige, i sva ina prava mogu se proti fiskusa i gore naznačenim povlaštenim osobama steći samo posjedom od 40 godina (§ 1472. OGZ-a).

¹⁶ Sl. l. FNRJ, br. 86/46 i 105/47 - u nastavku teksta: ZNPP.

¹⁷ ESLJP u st. 53. obrazloženja razmatrane presude zaključuje: »Uzimajući u obzir činjenična utvrđenja domaćih sudova u ovom predmetu, prema kojima su podnositelji zahtjeva i njihovi prednici bili u bona fide posjedu predmetnog zemljišta od 1912. godine, što znači dulje od četrdeset godina, čini se da su oni stoga već 1952. godine ispunili zakonske uvjete za stjecanje vlasništva dosjelošću.«. Međutim, s obzirom na mjerodavnu odredbu § 1472. OGZ-a (*supra*), ti su se zakonski uvjeti mogli ispuniti tek protekom četrdesete godine računajući od 1912. godine, tj. protekom 1952. godine, što znači da su se oni ispunili tek istekom potonje godine, odnosno da su nastupili 1953. godine.

¹⁸ Arg. iz čl. 396. ZV-a.

¹⁹ Sl. l. SFRJ, br. 6/80 i 36/90; Nar. nov., br. 53/91 i 91/96 - u nastavku teksta: ZOVO.

²⁰ Nar. nov., br. 53/91 - u nastavku teksta: ZPZOVO. Navedeni Zakon stupio je na snagu danom objave u Nar. nov., tj. 8. listopada 1991. (arg. iz čl. 20. ZPZOVO-a).

O dosjeloosti na nekretninama u društvenom vlasništvu

Nastavak sa 7. stranice

Prvobitnom odredbom članka 388. st. 4. ZV-a iz 1996. nije bio uveden poseban pravni režim s obzirom na dosjeloost općenito, kao pravnu osnovu stjecanja prava vlasništva u odnosu na nekretnine u društvenom vlasništvu²⁵. To zato što je prema izloženom već odredbom članka 3. ZPZOVO-a od 8. listopada 1991. bio otvoren pravni put stjecanja prava vlasništva dosjelošću i u odnosu na stvari u društvenom vlasništvu. Međutim, taj je pravni put potonjom zakonskom odredbom bio uveden isključivo *pro futuro* (v. bilj. 21).

16. Usklađivanje pravnog režima

U kasnijem, izmijenjenom sadržaju iz 2001., odredbom članka 388. st. 4. ZV-a retroaktivno je usklađen pravni režim dosjeloosti u odnosu na nekretnine koje su na dan 8. listopada 1991. bile u društvenom vlasništvu. Do toga je, naime, došlo propisivanjem da se u rok za stjecanje dosjelošću nekretnina koje su na dan 8. listopada 1991. bile u društvenom vlasništvu ne računa i vrijeme posjedovanja proteklo prije toga dana; što je u skladu s normativnom danošću da se do stupanja na snagu ZPZOVO-a, tj. do 8. listopada 1991. na stvari u društvenom vlasništvu pravo vlasništva nije moglo steći dosjelošću (arg. iz čl. 29. ZOVO-a; Sl. list SFRJ, br. 6/80 i 36/90).

Razmatrana presuda ESLJP-a ne uvažava retroaktivnu primjenu članka 2. st. 1. ZIDZV-a od 20. prosinca 2001., koji je stupio na snagu navedenog datuma, a kojim je izmijenjena prvobitna odredba članka 388. st. 4. ZV-a, tako da je određeno da se u rok za stjecanje dosjelošću nekretnina koje su na dan 8. listopada 1991. bile u društvenom vlasništvu ne računa i vrijeme posjedovanja proteklo prije toga dana.

17. Uloga Europskog suda

Na taj način ESLJP, tumačeći za potrebe konkretnog slučaja mjerodavno zakonodavstvo Republike Hrvatske, ograničava učinke zakonodavčeve volje, svodeći retroaktivne dosege izmijenjene odredbe članka 388. st. 4. ZV-a isključivo na razdoblje od trenutka ukidanja prvobitne odredbe članka 388. st. 4. ZV-a, tj. od 14. prosinca 1999., kaa je donesena o tome mjerodavna odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, nadalje.

U svjetlu mjerodavne odredbe članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (v. bilj. 12), temeljno je pitanje je li hrvatski zakonodavac donošenjem ZIDZV-a od 20. prosinca 2001. povrijedio pravo

vlasništva podnositelja zahtjeva, tako da bi ih time zapravo lišio njihova vlasništva nad predmetnim nekretninama. Prema stajalištu ESLJP-a, hrvatski zakonodavac donošenjem ZIDZV-a od 20. prosinca 2001. povrijedio je pravo vlasništva podnositelja zahtjeva u onoj mjeri u kojoj bi se retroaktivan doseg izmijenjene odredbe članka 388. st. 4. ZV-a odnosio na razdoblje prije ukidanja prvobitne odredbe članka 388. st. 4. ZV-a, tj. prije 14. prosinca 1999., kad je donesena o tome mjerodavna Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske (*supra*).

18. Ocjena presude

Kao punopravna članica Vijeća Europe²⁶, Republika Hrvatska obvezna je poštovati odredbe Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, odnosno Protokol br. 1 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. **Iz utvrđenih činjenica konkretnog slučaja dalo se zaključiti da su se kod podnositelja zahtjeva već istekom 1952. ispunile zakonom propisane pretpostavke za stjecanje prava vlasništva nad predmetnim nekretninama dosjelošću, jer su oni i njihovi prednici bili u bona fide posjedu predmetnih nekretnina od 1912.** Do toga pravnog zaključka trebalo je doći primjenom mjerodavne prvobitne odredbe članka 388. st. 4. ZV-a, koja je propisivala da se u rok za stjecanje dosjelošću nekretnina koje su na dan 8. listopada 1991. bile u društvenom vlasništvu računa i vrijeme posjedovanja proteklo prije toga dana.

Neprimjenjivanjem zakonske regulative na izloženi način od strane nacionalnih sudova došlo je do povrede prava vlasništva podnositelja zahtjeva, kao stečenog prava koje je napose zaštićeno mjerodavnom odredbom članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda²⁷. Za navedenu povredu nije se moglo naći opravdanje niti u odredbi stavka 2. čl. 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda²⁸. Naime, nije smisao potonje odredbe konvencijskog prava da se države ovlaste na preferencijalno biranje zakona koje će u njihovoj međusobnoj konkurenciji primijeniti na konkretan slučaj. Naprotiv, uvjetna se ovlast državama iz stavka 2. čl. 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda odnosi na zakonodavnu djelatnost države. Ona se prema tome ne izražava *de lege lata*, već *de lege ferenda*.

²⁶ Republika Hrvatska punopravna je članica Vijeća Europe od 6. studenoga 1996.

²⁷ Nitko se ne smije lišiti svoga vlasništva, osim u javnom interesu, i to samo uz uvjete predviđene zakonom i općim načelima međunarodnog prava (čl. 1. st. 1. reč. 2. Protokola br. 1 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda).

²⁸ Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne umanjuju pravno države da primijeni zakone koje smatra potrebnima da bi uredila upotrebu vlasništva u skladu s općim interesom ili za osiguranje plaćanja poreza ili drugih doprinosa ili kazni (čl. 1. st. 2. Protokola br. 1 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda).

Nepovezane uplate

mr. sc. MIRJANA MAHOVIĆ KOMLJENIĆ

Kao jedna od elektroničkih usluga u sklopu ePorezne, uvedena je i aplikacija Specifikacija nepovezanih uplata - SNU, koju koriste svi isplatalitelji određenih vrsta dohodaka koji podatke o primitcima, doprinosima za obvezna osiguranja, porezu na dohodak i prirezu dostavljaju Poreznoj upravi na obrascima JOPPD. Korištenjem aplikacije Specifikacija nepovezanih uplata, porezni obveznici podnose elektroničkim putem zahtjeve za preknjiženje pogrešnih uplata ili povrat pogrešno ili više uplaćenih sredstava na teret vrste prihoda vezanih uz JOPPD obrasce, čime je pojednostavnjen i skraćen proces provjere i odobravanja zahtjeva koji je prije obavljao referent u Poreznoj upravi. Kako to izgleda u praksi, autorica opširnije piše u nastavku, uz prikaz na konkretnim primjerima.

1. Povezivanje zaduženja s uplatama na vrstama prihoda JOPPD

Zakon o porezu na dohodak (Nar. nov., br. 177/04-136/15 - u nastavku teksta: Zakon) te Pravilnik o porezu na dohodak (Nar. nov., br. 95/05-137/15 - u nastavku teksta: Pravilnik) sadržavaju odredbe kojima su propisani obveznici, način i rokovi podnošenja *Izvjешća o primitcima, porezu na dohodak i prirezu te doprinosima za obvezna osiguranja* na JOPPD obrascu, koji se dostavlja Poreznoj upravi (u nastavku: PU) za njezine potrebe te za potrebe Središnjeg registra osiguranika (u nastavku teksta: REGOS).

1.1. Specifikacija nepovezanih uplata

Člankom 78. st. 23. Pravilnika propisano je da su za sve uplate koje nisu vezane uz oznaku izvješća pod I. Obrasca JOPPD, podnositelji izvješća odnosno isplatalitelji obvezni podnijeti specifikaciju rasporeda uplata.

Radi navedenoga, PU i REGOS, u sklopu elektroničkih usluga *ePorezna*, razvili su aplikaciju Specifikacija nepovezanih uplata (u nastavku teksta: SNU), koja kreira **elektronički zahtjev koji poreznim obveznicima omogućava povezivanje nepovezanih uplata i zaduženja, koja su nastala podnošenjem JOPPD obrasca. Nadležnost za povezivanje zaduženja i uplata na temelju JOPPD obrasca, stoga je i podijeljena između PU i REGOS-a, pri čemu se procesi povezivanja uplata sa zaduženjima obavljaju tijekom noćnih obrada podataka, i to za vrste prihoda koji su vezani uz JOPPD obrazac.**

Najčešće nepovezane uplate sa zaduženjima na poreznoj kartici na temelju poslanih i zaprimljenih JOPPD obrascima, pojavljuju se u slučaju ako su uplate javnih davanja obavljene na pogrešnu vrstu prihoda¹, pogrešan OIB stjecatelja ili pogrešnu šifru općine prebivališta ili uobičajenog boravišta stjecatelja primitka unutar iste vrste prihoda, uplata javnih prihoda u većoj svoti od iskazane obveze po JOPPD obrascu.

Korištenjem različitih pregleda koje nudi aplikacija SNU, poreznom obvezniku je omogućeno da putem sustava *ePorezna*, elektronički postave zahtjev za povezivanje, preknjiženje ili povrat nepovezanih uplata. Stoga **aplikacija SNU predstavlja zamjenu za pisane zahtjeve za preknjiženje ili povrat prihoda vezanih uz obrazac JOPPD**, a koje je do primjene SNU aplikacije porezni obveznik podnosio nadležnoj ispostavi PU u papirnatom obliku.

Obrazac SNU moguće je podnijeti jednom ili više puta dnevno, pri čemu su u aplikaciji postavljene sistemske kontrole, koje ne dopuštaju korisnicima ePorezne da elektroničkim postavljanjem zahtjeva za povezivanje nastane neka druga nova nepovezana uplata.

1.2. Sistemska povezivanje uplaćenih sredstava sa zaduženjima

Svaki nalog za plaćanje kojim se prema Naredbi o načinu uplaćivanja prihoda proračuna, obveznih doprinosa te prihoda za financiranje drugih javnih potreba u 2016. godini (Nar. nov., br. 35/16 - u nastavku teksta: Naredba) obavlja se uplata prihoda vezana uz JOPPD obrazac, a na kojem je u pozivu na broj odobrenja iskazan ispravan račun propisan za plaćanje određene obveze, ispravna vrsta prihoda², ispravan OIB te ispravna oznaka izvješća JOPPD obrasca, i to u svoti obračunane obveze iskazane po tom JOPPD obrascu, uplata se sistemski povezuje sa zaduženjem po tom JOPPD obrascu, te raspoređuje na pojedine stjecatelje primitaka u visini obračunane obveze.

Takva uplata koja je obavljena u iznosu obračunane obveze za određenu vrstu prihoda po JOPPD obrascu, u cijelosti je zatvorena, kao i obveze po toj vrsti prihoda iskazane po svakom stjecatelju, radi čega nema iskazanih podataka u bazi nepovezanih uplata.

1.3. Evidentiranje podataka u bazi nepovezanih uplata

Ako je uplata po pojedinom JOPPD obrascu obavljena na ispravan račun propisan za plaćanje određene obveze, ispravnu vrstu prihoda, ispravan OIB te ispravnu oznaku izvješća JOPPD obrasca, ali u većem iznosu od obračunane obveze koja je iskazana po tom JOPPD obrascu, tada se sa uplaćenom svotom zatvara obveza po JOPPD obrascu kao i obveze po

¹ Umjesto uplate na vrstu prihoda 1880 - predujam poreza na dohodak i prireza po osnovi nesamostalnog rada, uplata je obavljena na vrstu prihoda 1945 - predujam poreza na dohodak i prireza po osnovi primitka od kojih se utvrđuje drugi dohodak, op. aut.

² Porezi i prirezi od nesamostalnog rada 1880, porezi i prirezi za drugi dohodak 1945, MO I. stup 8168, MO II. stup 2283 i dr, op. aut.

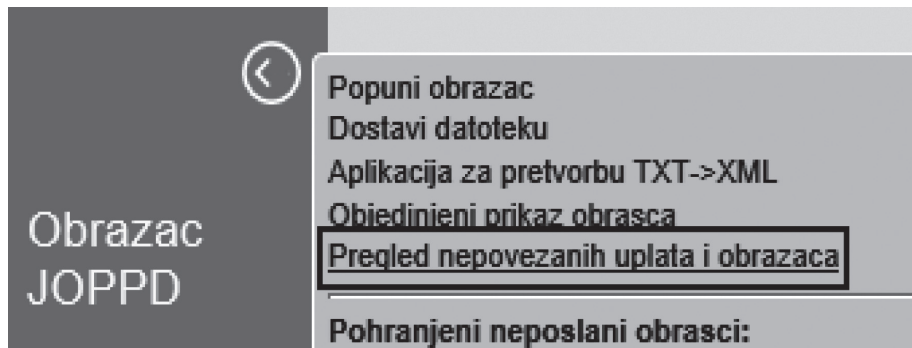
²⁵ Međutim, posebnost pravnog režima uvedenog prvobitnom odredbom čl. 388. st. 4. ZV-a sastojala se u odstupanju od onoga što je bilo propisano prvobitnom odredbom čl. 29. ZOVO-a, koja je pak isključivala u odnosu na stvari u društvenom vlasništvu dosjeloost kao pravnu osnovu stjecanja prava vlasništva (*supra*).

svakom stjecatelju, ali se iznos više uplaćenih sredstava pojavljuje u bazi nepovezanih uplata, koji sadržava datum uplate te poziv na broj odobrenja za uplaćen iznos.

Isto tako, u bazi nepovezanih uplata evidentiraju se i sve uplate po JOPPD obrascu koje su obavljene na pogrešan račun koji je određen za plaćanje pojedine vrste prihoda, pogrešnu oznaku izvješća JOPPD obrasca, pogrešnu vrstu prihoda, kao i u slučaju kad je uplata po pojedinom JOPPD obrascu obavljena na ispravan račun, ispravnu oznaku izvješća JOPPD obrasca i ispravnu vrstu prihoda, ali u **manjem iznosu od obračunane obveze** iskazane po tom JOPPD obrascu.

2. Vrste pregleda nepovezanih uplata i obrazaca

Korištenjem digitalnog certifikata u sustavu *ePorezna*, poreznim obveznicima omogućen je pristup aplikaciji SNU, gdje je pozicioniranjem na strelicu unutar JOPPD obrasca, korištenjem linkova moguće odabrati Pregled nepovezanih uplata i obrazaca.

Ispravljanje pogrešnih uplata pri plaćanju obveza na temelju JOPPD obrasca omogućeno je korištenjem više vrste pregleda, a to su:

- pregled nepovezanih uplata
- pregled nepovezanih uplata (arhiva)
- pregled obrazaca JOPPD (povezanih obrazaca JOPPD)
- pregled nepovezanih obrazaca JOPPD i povezanih JOPPD obrazaca s nepodmirenim zaduženjima po općinama te
- pregled obrazaca SNU.

Stoga svaki porezni obveznik prije izrade elektroničkog zahtjeva za povezivanje ili preknjiženje prihoda vezanih uz JOPPD obrazac, treba pogledati, u pregledu nepovezanih uplata i obrazaca, ima li nepovezanih uplata i zaduženja, odnosno postoje li povezane uplate i zaduženja po JOPPD obrascu, ali s nepodmirenim zaduženjima po općinama i po svakom stjecatelju.

Za uvid u navedene preglede potrebno je odabrati naziv obveznika plaćanja po OIB-u iz padajućeg izbornika, pri čemu su ponuđeni kriteriji pretrage: godina, mjesec od, mjesec do, te vrsta prihoda vezana uz JOPPD, a ti podatci preuzimaju se iz Informacijskog sustava PU-a.

Obveznik plaćanja:

Nepovezane uplate	Nepovezane uplate (arhiva)	Obrasci JOPPD	Obrasci SNU
-------------------	----------------------------	---------------	-------------

Kriteriji pretrage

Godina	Mjesec od	Mjesec do	Vrsta prihoda
[Odaberite...]	(01) siječanj	(01) siječanj	[Odaberite...]

Sve zahtjeve unutar SNU obrasca moguće je preuzeti i spremi u PDF formatu, te ispisati.

Posebno ističemo da je s pomoću aplikacije SNU poreznim obveznicima omogućeno elektroničko postavljanje zahtjeva za povezivanje, preknjiženje ili povrat samo onih vrsta prihoda koji su vezani uz JOPPD obrazac, dok se zahtjevi za preknjiženje i povrat prihoda koji nisu vezani uz JOPPD obrazac, i nadalje podnose u papirnatom obliku nadležnoj ispostavi PU koja vodi dosje o poreznom obvezniku.

2.1. Pregled nepovezanih uplata

U pregledu nepovezanih uplata prikazuju se podatci o uplatama prihoda koje se nisu povezale sa zaduženjima po JOPPD obrascu, pri čemu se odabirom spomenutog pregleda iskazuju podatci o sljedećem:

- ✓ **Rednom broju** (R. br.) - označava redni broj uplate koji se dodijelio uplati ovisno o tome kad je uplata vremenski pristigla
- ✓ **Datumu uplate/preplate po korektivnom obrascu** - označava datum izvršenja uplate odnosno datum preplate po korektivnom JOPPD obrascu
- ✓ **Općini uplate** - označava općinu uplate prihoda poreza i prireza na dohodak, a ako se radi o drugom prihodu, podatak se ne prikazuje
- ✓ **Pozivu na broj odobrenja** - označava podatak o vrsti prihoda iz uplate, OIB-u obveznika plaćanja i oznaci izvješća JOPPD obrasca ako oznaka postoji, u suprotnom se podatak oznake izvješća ne prikazuje.

Radi lakšeg postavljanja zahtjeva, **vrsta nepovezane uplate** može imati vrijednosti od 0-4 ovisno o tome kako je došlo do nepovezane uplate:

- 0 - za uplatu koja je izvršena na jedan od računa JOPPD-a, ali za koju nije predan JOPPD obrazac
- 1 - uplata koja je izvršena za JOPPD obrazac veća je od zaduženja po tom obrascu
- 2 - uplata je neispravna - uplata koja je izvršena nije u skladu s Naredbom radi neispravnosti podataka za JOPPD obrazac
- 3 - preplata po korektivnom obrascu - uplata koja je nastala smanjivanjem zaduženja po korektivnom JOPPD obrascu te

4 - saldo nepovezanih uplata po istoj oznaci izvješća - uplata koja je nastala saldiranjem pristiglih uplata i zaduženja po istoj oznaci JOPPD obrasca te ima pozitivan predznak.

Status uplate - dobiva vrijednosti u pregledima nepovezanih uplata »Nova« ili »U radu«.

➔ **oznaka 0** - Nova pristigla uplata pod kojom nema predanih zahtjeva za povezivanje kroz SNU obrazac

➔ **oznaka 1** - U radu - nepovezana uplata koja ima barem jedan predan zahtjev za povezivanje kroz SNU.

Osim **Statusa uplate**, u pregledu nepovezanih uplata, moguće je vidjeti i **Status zahtjeva**, koji ima oznake od 1 do 7.

1 - **Za obradu** - Obrazac SNU je zaprimljen u sustav *ePorezne* i zahtjev je u procesu odobravanja

2 - **Odbijen** - zahtjev je odbijen kroz proces odobravanja

3 - **Djelomično odobren** - iznos u zahtjevu je djelomično odobren od ukupne svote za povezivanje

4 - **Odobren** - zahtjev je u cijelosti odobren

5 - **Poništen** - zahtjev je poništen jer je u međuvremenu poslan obrazac

6 - **Zatvoren** - zahtjev je zatvoren

7 - **Povezan** - zahtjev je u cijelosti povezan

2.2. Pregled nepovezanih uplata (arhiva)

Korištenjem arhive pregleda nepovezanih uplata, poreznim obveznicima je omogućen uvid u sve nepovezane uplate za JOPPD obrazac koje su se putem aplikacije SNU povezale, za koje je obavljeno preknjiženje na druge vrste prihoda ili je obavljen povrat više uplaćenih sredstava.

Status zahtjeva u arhivi nepovezanih uplata ima oznake:

6 - **zahtjev je zatvoren i nema više raspoloživih sredstava za povezivanje te**

7 - **zahtjev je povezan s određenim JOPPD obrascem.**

2.3. Pregled obrasci JOPPD

I u ovom pregledu omogućuje se pretraživanje prema kriterijima pretrage: godina, mjesec od, mjesec do, te vrsta prihoda JOPPD obrasca.

U pregledu obrasci JOPPD prikazuju se svi poslani JOPPD obrasci, a moguć je uvid i u nepovezane obrasce JOPPD koji su, radi lakšeg snalaženja, označeni **crnom** bojom, povezane obrasce s nepodmirenim zaduženjem po općinama koji su označeni **crvenom** bojom, kao i uvid u sve povezane JOPPD obrasce.

U pregledima nepovezanih obrazaca JOPPD i povezanih obrazaca JOPPD s nepodmirenim zaduženjima po općinama prikazuju se podatci o sljedećem:

- **Rednom broju** - prikazuje se redni broj vrste prihoda po oznaci izvješća JOPPD obrasca, koji ovisi o tome kad je JOPPD obrazac predan

- **Oznaci izvješća** - prikazuje se JOPPD obrazac koji je nepovezan

- **Vrsti prihoda** - prikazuje se vrsta prihoda JOPPD obrasca koja je nepovezana

- **Iznosu zaduženja iz Obrasca JOPPD** - prikazuje ukupno zaduženje po određenoj vrsti prihoda i određenom JOPPD obrascu

- **Iznosu uplate** - prikazuje ukupan iznos uplate po određenoj vrsti prihoda i određenom JOPPD obrascu

- **Nepodmirenom iznosu zaduženja iz Obrasca JOPPD** - prikazuje iznos koji je ostao nepodmiren po određenoj vrsti prihoda i određenom JOPPD obrascu.

Pod nepovezanim JOPPD obrascima moguće je, odabirom tipke »+« na lijevoj strani pregleda, dobiti uvid u nepodmirena zaduženja po općinama po vrsti prihoda poreza i prireza na dohodak, čija se uplata treba obaviti prema prebivalištu ili uobičajenom boravištu stjecatelja primitka, a koji su navedeni na B strani JOPPD obrasca.

2.4. Pregled – obrasci specifikacija nepovezanih uplata

U pregledu - obrasci SNU prikazuju se svi poslani SNU obrasci te svi zahtjevi unutar SNU obrasca koji su obrađeni, pri čemu je moguća pretraga SNU obrasca samo prema kriteriju pretrage - godina te odabirom tipke »pretraži«. U pregledu je moguć uvid u sve SNU obrasce po danima, a status SNU obrasca može biti zaprimljen i obrađen.

Odabirom tipke »+« na lijevoj strani pregleda, moguće je dobiti uvid u sve nepovezane uplate i izrađene zahtjeve koji su predani unutar toga odabranog SNU obrasca.

2.5. Postupak kreiranja zahtjeva

Postupak kreiranja zahtjeva SNU započinje odabirom gumba *Specificiraj* s lijeve strane pregleda, nakon čega se prelazi na zaslon, gdje se nalaze kartice SNU obrasca: **zaglavlje**, **podatci** i **elektronički potpis**.

Pregled nepovezanih uplata i obrazaca

Obveznik plaćanja:

Nepovezane uplate	Nepovezane uplate (arhiva)	Obrasci JOPPD	Obrasci SNU
-------------------	----------------------------	---------------	-------------

Kriteriji pretrage

Godina	Mjesec od	Mjesec do	Vrsta prihoda
[Odaberite...]	(01) siječanj	(01) siječanj	[Odaberite...]

Prva kartica je **zaglavlje**, na kojoj se automatski popunjavaju podatci o obvezniku plaćanja, OIB-u, nazivu tvrtke (pravne osobe), imenu i prezimenu obveznika (fizičke osobe), mjestu/gradu, ulici, broju, e-mailu, imenu i prezimenu osobe koja sastavlja obračun te nadležnom područnom uredu i ispostavi.

Nakon provjere ispravnosti podatka prelazi se na drugu karticu **podatci**, gdje se odabire gumb dodaj zahtjev, pri čemu se zahtjev može kreirati odabirom nepovezane uplate.

Nastavak na 10. stranici

Nepovezane uplate

Nastavak sa 9. stranice

Postupak kreiranja zahtjeva kojim se povezuju ili preknjižavaju sredstva, moguće je provesti samo do raspoložive svote nepovezane uplate. Ako se po pojedinoj nepovezanoj uplati kreira više vrsta zahtjeva za povezivanje, sa svakim novim zahtjevom raspoloživa se svota uplate smanjuje.

Nakon unosa zahtjeva za povezivanje radi se provjera podataka. Ako su podatci ispravno uneseni, sustav javlja poruku da su podatci ispravni, a u suprotnom pojavljuju se crveno ispisane poruke upozorenja, ako podatci nisu ispravno popunjeni.

Samo ispravno popunjeni zahtjevi za povezivanje, koji su prošli systemske kontrole ugrađene u aplikaciju SNU, moguće je potpisati naprednim **elektroničkim potpisom**. Digitalno potpisan obrazac SNU, koji se više ne može uređivati, šalje se u sustav ePorezna, koji poreznom obvezniku šalje poruku: **poslani SNU obrazac uspješno je poslan te čeka obradu**.

3. Mogućnost odabira vrste poslova u pregledu nepovezanih uplata

U pregledu nepovezanih uplata i obrazaca porezni obveznici imaju mogućnost odabrati pet vrsta poslova (zahtjeva), kako bi povezale nepovezane uplate s nastalim zaduženjima na temelju JOPPD obrasca.

3.1. Vrsta posla 1 – ispravak oznake izvješća unutar iste vrste prihoda

Ispravak oznake izvješća unutar iste vrste prihoda je vrsta posla koja se koristi ako postoje nepodmirena zaduženja na istoj vrsti prihoda po istoj općini zaduženja, s različitom oznakom izvješća po kojoj je obrazac otvoren, odnosno kad postoji JOPPD obrazac koji je zatvoren, ali postoji nepodmireno zaduženje po općini koja je ista kao i u nepovezanoj uplati.

Primjer 1.

Porezni obveznik Star d.o.o., OIB: 11111111112, 7. rujna 2016., podnio je JOPPD obrazac s oznakom izvješća 16251, i obračunanom obvezom na predjumu poreza na dohodak i prirezu na vrsti prihoda 1945 - u iznosu od 100,00 kn, prema prebivalištu stjecatelja za Grad Zagreb ili šifri zaduženja 01333, za jednog stjecatelja kojem isplaćuje drugi dohodak, a koji je iskazan na JOPPD obrascu - strana B. Međutim, na nalogu za uplatu poreza na dohodak i prireza porezni obveznik upisao je pogrešnu oznaku izvješća 16252, a koju je primijetio uvidom u aplikaciju pregleda nepovezanih uplata.

Oznaka JOPPD	Vrsta prihoda	Obračunana obveza	Obavljena uplata	Općina zaduženja i uplate	Nepovezana uplata
16251	1945	100,00		01333	
16252	1945		100,00	01333	100,00
SNU zahtjev za povezivanje		1945 - 11111111112 - 16251			100,00

Odabirom vrste posla 1 - porezni obveznik Star d.o.o. elektroničkim će putem zatražiti promjenu oznake izvješća unutar iste vrste prihoda (1945), jer se obavljena uplata s oznakom izvješća 16252 na općini uplate 01333, nije systemski povezala s JOPPD obrascem koji je poslan u PU s oznakom izvješća 16251 i istom općinom zaduženja 01333. Svota za povezivanje, koja se upisuje u aplikaciju SNU, iznosi 100,00 kn i ne može biti veća od raspoloživog iznosa iz uplate, a taj iznos potrebno je povezati na ispravnu oznaku izvješća.

3.2. Vrsta posla 2 – ispravak OIB-a unutar iste vrste prihoda

Zahtjev za ispravak OIB-a unutar iste vrste prihoda koristi porezni obveznik ako je umjesto svog OIB-a na nalogu za uplatu upisao pogrešan OIB. Kod vrste posla 2 ISPRAVAK OIB-a UNUTAR ISTE VRSTE PRIHODA moguće je napraviti zahtjev na bilo kojem JOPPD prihodu, pri čemu za ispravak OIB-a obveznik plaćanja mora imati nepovezanu uplatu.

Primjer 2.

Porezni obveznik Star d.o.o., OIB: 11111111112, obavio je, 10. rujna 2016., uplatu na pogrešan OIB drugog poreznog obveznika u iznosu od 50,00 kn za MO I. stupa na vrsti prihoda 8168. Međutim, podnio je JOPPD obrazac s oznakom izvješća 16254, kojim je zadužena obračunana obveza na vrsti prihoda 8168 u istom iznosu od 50,00 kn.

Oznaka JOPPD	OIB isplatitelja	Vrsta prihoda	Obračunana obveza	Obavljena uplata	Nepovezana uplata
16254	11111111112	8168	50,00		
16254	12121212121	8168		50,00	50,00
SNU zahtjev za povezivanje		8168 - 12121212121 - 16254			50,00

3.3. Vrsta posla 3 – promjena vrste prihoda ili općine iste vrste prihoda uz moguću promjenu oznake izvješća

Pri odabiru vrste posla 3 PROMJENA VRSTE PRIHODA ILI OPĆINE ISTE VRSTE PRIHODA UZ MOGUĆU PROMJENU OZNAKE IZVJEŠĆA porezni obveznik može obaviti preknjiženje na drugu vrstu prihoda, drugu općinu, drugu oznaku izvješća, a u odnosu na vrstu prihoda, općinu zaduženja te oznaku izvješća na koju su sredstva uplaćena. Kod vrste posla 3 moguće je napraviti zahtjev na bilo kojem JOPPD prihodu, a preknjiženje je moguće obaviti i na druge vrste prihoda izvan JOPPD obrasca za koje PU vodi evidenciju.

Zahtjev za promjenu vrste prihoda ili općine iste vrste prihoda uz promjenu oznake izvješća, moguće je kreirati ako su zadovoljeni uvjeti prema kojima obveznik plaćanja:

- ima nepodmirenih zaduženja na obrascu JOPPD na vrsti prihoda različitoj od vrste prihoda iz uplate po istoj ili različitoj oznaci izvješća
- ima nepodmirenih zaduženja na obrascu JOPPD na vrsti prihoda istoj kao i vrsta prihoda iz uplate (porez na prirez na dohodak) po različitoj općini zaduženja od općine iz uplate iste ili različite oznake izvješća i nepovezanih uplata
- nema nepodmirenih zaduženja na obrascu JOPPD, radi čega slijedi odabir vrste prihoda izvan JOPPD obrasca.

Primjer 3.

Porezni obveznik Lako d.o.o., OIB: 55555555556, 1. rujna 2016., obavio je uplatu u iznosu

od 70,00 kn na pogrešnu vrstu prihoda 8486 - doprinos za ZO i pogrešnu oznaku izvješća 16246. Po podnesenom JOPPD obrascu oznake 16245, obračunana je obveza na vrsti prihoda 8540 - ZO za drugi dohodak u iznosu od 70,00 kn.

Za nepovezanu uplatu, koja je evidentira u svoti od 70,00 kn, moguće je obaviti preknjiženje obavljene uplate na oznaku izvješća 16245 JOPPD obrasca i vrstu prihoda 8540.

Oznaka JOPPD	OIB isplatitelja	Vrsta prihoda	Obračunana obveza	Obavljena uplata	Nepovezana uplata
16246	55555555556	8486		70,00	70,00
16245	12121212121	8540	70,00		
SNU zahtjev za povezivanje		8168 - 12121212121 - 16254			70,00

3.4. Vrsta posla 4 – povrat više uplaćenog iznosa prihoda

Odabirom vrste posla 4 POVRAT VIŠE UPLAĆENOG IZNOSA PRIHODA moguće je obaviti povrat više uplaćenog iznosa prihoda ako obveznik plaćanja ima nepovezanih uplata, a nema nepovezanih JOPPD obrazaca i naplaćenih kamata. To znači da je kreiranje **zahtjeva za povrat više uplaćenog iznosa omogućeno ako su svi JOPPD obrasci povezani te kada su podmirene naplaćene kamate na vrstama prihoda vezanim uz obrazac JOPPD**.

Za povrat više uplaćene svote potrebno je upisati žiro račun u IBAN formatu te iznos za povrata, pri čemu je povrat sredstava moguće napraviti na bilo kojem JOPPD prihodu.

Primjer 4.

Porezni obveznik Pegaz d.o.o., OIB: 66666666667, 6. rujna 2016., uplatio je iznos od 300,00 kn uz oznaku izvješća 16250 i na vrstu prihoda 6168 - MO I. stup. No, podnesenim JOPPD obrascem iste oznake obračunana je obveza u iznosu od 200,00 kn, radi čega postoji mogućnost povrata sredstava u iznosu od 100,00 kn.

Oznaka JOPPD	OIB isplatitelja	Vrsta prihoda	Obračunana obveza	Obavljena uplata	Nepovezana uplata
16250	66666666667	6168	200,00	300,00	100,00
SNU zahtjev za povrat		6168-66666666667-16250			100,00

Pri odabiru vrste posla povrat uplaćene svote prihoda, polja za unos OIB-a oznake izvješća JOPPD obrasca te općine za povrat po osnovi poreza i prireza na dohodak automatski se popunjavaju s podatcima iz obavljene uplate, dok je porezni obveznik dužan upisati samo iznos povrata za koju želi povrat na žiro račun, koji mora biti otvoren, te broj žiro računa po IBAN formatu.

Zahtjev za povrat sredstava neće se odobriti ako službenik PU utvrdi da porezni obveznik ima dospjelih neplaćenih drugih javnih davanja po vrstama prihoda o kojima analitičku knjigovodstvenu evidenciju vodi PU.

3.5. Vrsta posla 5 – zatvaranje naplaćenih kamata

Vrstu posla 5 ZATVARANJE NAPLAĆENIH KAMATA moguće je napraviti na bilo kojem JOPPD prihodu, osim prihoda mirovinskog osiguranja II. stupa, ako obveznik plaćanja:

- ✓ ima nepovezanih uplata na nekom JOPPD prihodu
- ✓ nema nepodmirenog zaduženja na vrsti prihoda JOPPD koja je ista kao i vrsta prihoda iz uplate s koje se želi zatvoriti naplaćene kamate
- ✓ ima naplaćenih kamata po toj vrsti prihoda iz nepovezane uplate.

Zatvaranjem naplaćenih kamata po pojedinim vrstama prihoda iz obrasca JOOD smanjuje se iznos nepovezane uplate.

Prihodi mirovinskog osiguranja II. stupa osobna su imovina osiguranika, radi čega nije moguće kreirati zahtjev za zatvaranje naplaćenih kamata, već je potrebno dostaviti JOPPD obrazac.

Primjer 5.

Porezni obveznik Sirius d.o.o., OIB: 44444444445, 6. rujna 2016., uplatio je iznos od 60,00 kn na vrstu prihoda 6168 - MO I. stup uz oznaku izvješća 16250, radi čega se evidentirala nepovezana uplata od 5,00 kn jer je po JOPPD obrascu iste oznake zadužena obveza u iznosu od 55,00 kn. Od nepovezane uplate u svoti od 5,00 kn naplatila se kamata za 2016. u iznosu od 1,00 kn, zato što je porezni obveznik kasnio s uplatom po toj vrsti prihoda i JOPPD obrascu oznake izvješća 16002, koji je dostavio 2. siječnja 2016.

U zahtjevu za zatvaranje naplaćenih kamata, a odabirom vrste posla 5, moguće je koristiti nepovezanu uplatu u iznosu od 5,00 kn, a koja je nastala radi više uplaćenih sredstava po oznaci izvješća 16250 nego što je zadužena obveza na vrsti prihoda 6168. Za iznos naplaćenih kamata svota nepovezane uplate smanjila se te iznosi 4,00 kn.

Oznaka JOPPD	OIB isplatitelja	Vrsta prihoda	Obračunana obveza	Obavljena uplata	Nepovezana uplata	Naplaćena kamata
16250	44444444445	6168		00,00	5,00	1,00
16250	44444444445	6168	55,00			
SNU zahtjev za povezivanje						1,00

4. Predložak Obrasca specifikacije nepovezanih uplata

Ako porezni obveznici nisu korisnici *ePorezne*, svoje zahtjeve za povezivanje podnose u papirnatom obliku nadležnoj ispostavi PU prema sjedištu ili svom prebivalištu.

Da bi se mogao kreirati zahtjev za povezivanje, referent treba najprije poreznom obvezniku izlistati Predložak obrasca SNU s pregledom nepovezanih uplata i nepovezanih obrazaca JOPPD i povezanih obrazaca s nepodmirenim zaduženjima po općinama.

Za svaku uplatu koju želi povezati, porezni obveznik upisuje: vrstu prihoda, šifru općine, oznaku izvješća JOPPD, OIB ako se nepovezana uplata želi preknjižiti na drugi OIB, broj žiro računa za povrat više uplaćene svote.

Popunjene zahtjeve s predložka SNU obrasca referent unosi u aplikaciju Specifikacije nepovezanih uplata te kreira SNU obrazac, pri čemu je sustav kontrole pri postavljanju zahtjeva isti za korisnike *ePorezne* kao i za obveznike koji nisu korisnici *ePorezne*.

Naputak o postupanju u postupcima javne nabave u slučaju nedostupnosti Elektroničkog oglasnika javne nabave

– primjena propisa u praksi –

IVANČICA FRANJKOVIĆ, dipl. oec.

U članku autorica piše o sadržaju Naputka o postupanju u postupcima nedostupnosti Elektroničkog oglasnika javne nabave Republike Hrvatske (Nar. nov., br. 88/16), čije je donošenje bilo potaknuto pitanjima odnosno događajima iz prakse koji su se pojavljivali u postupcima javne nabave putem Elektroničkog oglasnika, a odnose se na pitanja kao što su nedostupnost sustava Elektroničkog oglasnika javne nabave te na postupanje naručitelja, ponuditelja i Elektroničkog oglasnika javne nabave u slučaju nedostupnosti sustava.

1. Umjesto uvoda

U očekivanju donošenja novog Zakona o javnoj nabavi, koji bi trebao biti u primjeni početkom 2017., donesen je *Naputak o postupanju u postupcima javne nabave u slučaju nedostupnosti Elektroničkog oglasnika javne nabave Republike Hrvatske* (u nastavku teksta: *Naputak*),¹ koji je stupio na snagu 8. listopada 2016. (Nar. nov., br. 88/16). Naputkom je ponajprije definirano što je nedostupnost sustava Elektroničkog oglasnika javne nabave (u nastavku teksta: EOJN), te postupanje naručitelja, ponuditelja i EOJN-a u slučaju nedostupnosti sustava.

Naputak propisuje postupanje u postupcima javne nabave u kojima je obvezna elektronička dostava ponuda, zahtjeva za sudjelovanje, planova i projekata u slučaju nedostupnosti EOJN-a u dvije situacije:

1. tijekom roka za dostavu ponuda, zahtjeva za sudjelovanje, planova i projekata
2. u trenutku javnog otvaranja ponuda.

Tijekom listopada 2016.² Narodne novine objavile su na temelju Naputka i »Interni protokol o postupanju u postupcima javne nabave u slučaju nedostupnosti Elektroničkog oglasnika javne nabave Republike Hrvatske«, koji je objavljen na stranicama EOJN-a.

Za oko 1.100 naručitelja koji objavljuju postupke javne nabave u EOJN-u,³ kao i za ponuditelje koji dostavljaju ponude u tim postupcima, važno je upoznati se s odredbama Naputka i na vrijeme reagirati u slučaju da prilikom predaje ponude ili javnog otvaranja ponude sustav nije u funkciji.

Zanimljivo je istaknuti da Prijedlog novog Zakona o javnoj nabavi, čije se donošenje očekuje do kraja godine, u okviru članaka 239. i 240. sadržava odredbe vezane uz nedostupnost EOJN-a (rok za dostavu ne teče dok traje nedostupnost) te određuje minimalno produljenje rokova za dostavu ponuda, tako da se može očekivati da će Naputak biti u primjeni vrlo kratko vrijeme.

2. Razlozi za donošenje Naputka

Elektronička dostava ponuda putem EOJN-a postupno je uvedena tako da je tijekom 2015. Državni ured za središnju javnu nabavu u svojim postupcima započeo s primjenom obvezne e-dostave ponuda, a od 2016. ta obveza vrijedi i za sve druge naručitelje. S obzirom na to da se od 1. srpnja 2016. e-ponuda dostavlja i u postupcima male vrijednosti, ponuditelji više uopće ne mogu predati papirnatu ponudu. S porastom broja korisnika i funkcionalnosti EOJN-a, povećao se i rizik korištenja platforme, odnosno teškoće u radu prilikom predaje i otvaranja e-ponuda. U prvim postupcima koje je 2015. provodio Državni ured za središnju javnu nabavu, s obzirom na nepostojanje podzakonskih propisa koji bi uređivali ta pitanja, pojavilo se pitanje što naručitelj može učiniti ako se prilikom javnog otvaranja ne mogu otvori ponude odnosno dođe do »pada sustava«. U jednom konkretnom slučaju, postupak otvaranja zastao je nakon isteka roka za predaju ponuda, uparivanja javnih i privatnih ključeva te uvida u upisnik elektronički zaprimljenih ponuda. Dakle, već 2015. pojavila potreba za propisivanjem postupanja naručitelja i ponuditelja u sličnim situacijama.

Do slične situacije došlo je u lipnju 2016., samo što se »pad sustava« dogodio nekoliko sati prije isteka roka za dostavu ponuda, tj. na dan otvaranja ponuda, te dva ponuditelja nisu mogla predati ponudu. Iz žalbenih navoda razvidno je da su ponuditelji o nemogućnosti elektroničke dostave ponude pravovremeno obavijestili naručitelja i EOJN te je o svemu tome obaviještena Uprava za sustav javne nabave Ministarstva gospodarstva Republike Hrvatske (u nastavku teksta: Ministarstvo gospodarstva). Međutim, iako su ponuditelji zatražili

od naručitelja da produlji rok za dostavu ponuda, naručitelj to nije učinio, već je proveo javno otvaranje. Oba ponuditelja uložila su žalbu na postupak javnog otvaranja, i Državna komisija za kontrolu postupaka javne nabave (u nastavku teksta: DKOM), unatoč činjenici da oba žalitelja uopće nisu podnijela ponudu pa ni u papirnatom obliku, dopustila je postojanje pravnog interesa, jer su tvrdnje žalitelja usmjerene na nezakonito postupanje naručitelja.

U svom Rješenju⁴ DKOM je odbio žalbe, s obrazloženjem da naručitelj ne može odgovarati za prava i obveze operatora putem kojeg se dostavljaju ponude u elektroničkom obliku, a za podnošenje ponude posljednji dan roka za dostavu ponuda (koji je iznosio 40 dana) odgovornost snosi žalitelj jer prihvaća rizik znajući da se ona predaje u elektroničkom obliku putem sustava EOJN-a.

Prvi žalbeni navod odnosio se na zakonitost postupka javnog otvaranja zbog nemogućnosti podnošenja elektroničkih ponuda radi kvara u radu sustava EOJN-a. Također, omotnica u kojoj je jedan od žalitelja dostavio jamstvo za ozbiljnost ponude nije otvorena. U zapisniku o javnom otvaranju ponuda nije bilo primjedbi na sam postupak javnog otvaranja ponuda niti na sadržaj zapisnika o javnom otvaranju ponuda, već se primjedba unesena u zapisnik odnosila na nemogućnost žalitelja da ravnopravno sudjeluje u predmetnom postupku jer predaja ponude u elektroničkom obliku putem EOJN-a nije bila moguća zbog disfunkcije sustava te je DKOM odlučio da je postupak javnog otvaranja ponuda zakonito proveden od strane naručitelja, a činjenica nedostavljanja ponude od strane žalitelja kao i razlozi za to, ne utječu na zakonitost samog postupka otvaranja ponuda.

Drugi žalbeni navod odnosio se na propuštanje naručitelja da nakon saznanja za objektivnu nemogućnost dostave ponude u elektroničkom obliku produlji rok za dostavu ponuda, a podredno poništi cjelokupan predmetni postupak javne nabave. U odnosu na odredbe članka 31. st. 4. Zakona o javnoj nabavi (u nastavku teksta: ZJN)⁵ vezano uz produljenje roka, DKOM zaključuje da nemogućnost dostave ponude nije razlog za produljenje roka za dostavu ponuda, a obvezu produljenja roka za dostavu ponuda iz navedenog razloga ne propisuje niti jedna druga odredba ZJN-a. Također, u odnosu na navod o propuštanju naručitelja da poništi postupak javne nabave na temelju članka 100. st. 1. toč. 2. i st. 4. toč. 2. ZJN-a, DKOM zaključuje da nemogućnost dostave ponuda nije okolnost na temelju koje bi došlo do sadržajno bitno drukčijeg poziva na nadmetanje i/ili dokumentacije za nadmetanje da je bila poznata prije, te se može zaključiti da spomenute odredbe članka 100. ZJN-a, u konkretnom slučaju, ne predstavljaju pravnu osnovu za postupanje naručitelja u smjeru poništenja predmetnog postupka.

Navedeni slučajevi ukazali su na žurnu potrebu propisivanja postupanja naručitelja i ponuditelja te je Ministarstvo gospodarstva donijelo navedeni Naputak.

3. Nedostupnost EOJN-a tijekom roka za dostavu ponuda

Nedostupnost tijekom roka za dostavu ponuda, zahtjeva za sudjelovanje, planova i projekata **postoji ako** zbog tehničkih ili drugih razloga na strani EOJN-a tijekom četiri sata prije isteka roka za dostavu nije moguće:

- priložiti bilo koji dokument u podržanom formatu, uključujući troškovnik
- kreirati ili priložiti potpisani uvez ponude
- predati ponudu.

Iznimno, ako se nedostupnost otkloni u roku kraćem od 30 minuta od zaprimanja prijave te ako je od otklanjanja preostalo najmanje 60 minuta do isteka roka za dostavu, smatra se da nedostupnost nije nastupila. Ako se utvrdi nedostupnost EOJN-a, rok za dostavu ne teče dok se ona ne otkloni.

Nakon otklanjanja nedostupnosti EOJN-a, Narodne novine d.d. obvezne su, bez odgode, ponovno obavijestiti sve sudionike odnosno, naručitelja, zainteresirane gospodarske subjekte i Upravu za sustav javne nabave. Nakon zaprimanja obavijesti o otklanjanju nedostupnosti u EOJN-u, naručitelj je obavezan produljiti rok za dostavu za najmanje četiri dana od dana slanja ispravka poziva na nadmetanje ili ispravka poziva na dostavu ponuda te je u tom slučaju Objava obavijesti o dodatnim informacijama, poništenju ili ispravku u EOJN-u besplatna.

Sukladno protokolu EOJN-a, nedostupnost tijekom roka za dostavu ponuda **ne podrazumijeva** sljedeće situacije:

- a) kad se nepravilno koristi sustav prilikom predaje ponuda, tj. korištenje sustava koje nije u skladu s objavljenim priručnicima
- b) kad je onemogućen pristup internetskoj vezi odnosno teškoće u brzini internetske veze.

4. Nedostupnost EOJN-a u trenutku javnog otvaranja ponuda

Nedostupnost u trenutku javnog otvaranja ponuda postoji ako u sustavu nije moguće:

1. priložiti privatne ključeve
2. izvršiti uvid u upisnik elektronički dostavljenih ponuda
3. izvršiti uvid u uvez ponude, odnosno ponudbeni list.

¹ Nar. nov., br. 88/16.

² Dostupno na: <https://help.nn.hr/support/solutions/articles/12000019144-nedostupnost-eojn-a-draft>.

³ Sukladno podatcima iz Statističkog izvješća o javnoj nabavi u Republici Hrvatskoj za 2015. godinu dostupnom na http://www.javnabjava.hr/userdocsimages/Statisticko_izvjesce_JN-2015.pdf, u 2015. EOJN je koristilo 1.140 naručitelja.

⁴ KLASA: UP/II-034-02/16-01/493, URBROJ: 354-01/16-12 od 14. srpnja 2016.

⁵ Nar. nov., br. 90/11, 83/13, 143/13 i 13/14 - Odluka USRH.

Naputak o postupanju u postupcima javne nabave u slučaju nedostupnosti Elektroničkog oglasnika javne nabave

Nastavak sa 11. stranice

Iznimno, ako se nedostupnost otkloni u roku kraćem od 30 minuta od zaprimanja prijave, smatra se da nedostupnost nije nastupila.

Ako se utvrdi nedostupnost EOJN-a u trenutku javnog otvaranja, postupak javnog otvaranja započinje istekom roka za dostavu ponuda te se zaustavlja dok se nedostupnost ne otkloni. Nakon otklanjanja nedostupnosti EOJN-a, Narodne novine d.d. obvezne su, bez odgode, obavijestiti sudionike postupka, Upravu za sustav javne nabave te staviti obavijest na svojim internetskim stranicama.

Nakon zaprimanja obavijesti naručitelj je obavezan nastaviti s javnim otvaranjem ponuda najkasnije u roku 48 sati od zaprimanja obavijesti, a ako taj rok istječe na dan na koji naručitelj ne radi, javno otvaranje nastaviti će se prvi sljedeći radni dan. Također, naručitelj je obavezan, bez odgode, obavijestiti ponuditelje o mjestu i vremenu nastavka javnog otvaranja ponuda. Od otklanjanja nedostupnosti do nastavka javnog otvaranja ponuda, ponude se ne smiju mijenjati.

Sukladno protokolu EOJN-a, nedostupnost u tijeku javnog otvaranja ponuda **ne podrazumijeva** sljedeće situacije:

- kad se na sustav prilažu neodgovarajući privatni ključevi
- kad je onemogućen pristup internetskoj vezi odnosno teškoće u brzini internetske veze
- kad nije moguće izvršiti provjeru pristiglih elektroničkih ponuda
- kad nije moguće preuzeti priložene dokumente ponude.

5. Prijava nedostupnosti sustava od strane naručitelja i ponuditelja

Naručitelj ili gospodarski subjekt obavezan je nedostupnost prijaviti Službi za pomoć EOJN-a pri Narodnim novinama d.d. od ponedjeljka do subote, u vremenu od 6:00 do 20:00 sati,⁶ i to može učiniti preko aplikacije »Prijava nedostupnosti EOJN-a« dostupne na: <https://nedostupnost-eojn.nn.hr/>.

Slika 1. Prijava nedostupnosti

6. Postupanje EOJN-a nakon prijave korisnika o nedostupnosti sustava

Nakon zaprimanja prijave, ako se prijava odnosi na nedostupnost sustava, Narodne novine d.d. provjerit će je na sljedeći način:

A. Nedostupnost tijekom roka za dostavu ponuda

- provjera u sigurnosnim zapisima je li korisniku evidentirana pogreška u radu sustava prilikom predaje ponude za navedeni postupak
- provjera je li moguće priložiti dokumente u navedenom postupku
- provjera je li moguće generirati Uvez ponude
- provjera je li dostupan servis vremenskog žiga.

B. Nedostupnost u trenutku javnog otvaranja ponuda

- provjera u sigurnosnim zapisima je li korisniku evidentirana pogreška u radu sustava prilikom javnog otvaranja ponuda
- provjera je li moguće priložiti privatne ključeve
- provjera je li moguće izvršiti uvid u upisnik elektronički dostavljenih ponuda
- provjera je li moguće izvršiti uvid u uvez ponude, odnosno ponudbeni list.

Sve provjere koje se izvrše evidentiraju se u izvještaj koji se na zahtjev dostavljaju korisniku koji je prijavio nedostupnost sustava.

7. Obveza EOJN-a o obavještanju sudionika postupka/sustava

A. U slučaju nedostupnosti tijekom roka za dostavu

EOJN može utvrditi radi li se o nedostupnosti sustava za pojedini postupak javne nabave ili cjelokupnog sustava.

Ako se utvrdi nedostupnost sustava za **pojedini postupak** javne nabave, Narodne novine d.d., bez odgode, sprječavaju uvid u pristigle elektroničke ponude za navedeni postupak, tj. onemogućuju postupak javnog otvaranja ponuda. Također, obvezne su putem e-maila obavijestiti zainteresirane gospodarske subjekte i naručitelja u postupku javne nabave, ako je moguće, te Upravu za sustav javne nabave Ministarstva gospodarstva, a tu obavijest o nedostupnosti objaviti na svojim internetskim stranicama.

Ako se utvrdi nedostupnost **cjelokupnog sustava**, Narodne novine d.d., bez odgode, sprječavaju uvid u pristigle elektroničke ponude za sve postupke kojima rok za dostavu ponuda istječe unutar četiri sata za vrijeme trajanja nedostupnosti sustava, tj. onemogućuju postupak javnog otvaranja ponuda za sve postupke kojima rok za dostavu ponuda istječe unutar četiri sata za vrijeme trajanja nedostupnosti sustava. Također, za sve postupke kojima rok za dostavu ponuda istječe unutar četiri sata za vrijeme trajanja nedostupnosti sustava, obvezne su putem e-maila obavijestiti zainteresirane gospodarske subjekte i naručitelja u postupku javne nabave, ako je moguće, te Upravu za sustav javne nabave Ministarstva gospodarstva, a tu obavijest o nedostupnosti objaviti na svojim internetskim stranicama.

B. U slučaju nedostupnosti tijekom javnog otvaranja

Ako se utvrdi nedostupnost sustava za **pojedini postupak javne nabave**, Narodne novine d.d. obvezne su o tome, bez odgode, za navedeni postupak obavijestiti putem e-maila ponuditelje i ovlaštene predstavnike naručitelja u postupku javne nabave, ako je moguće, Upravu za sustav javne nabave te objaviti obavijest o nedostupnosti EOJN-a na internetskim stranicama.

Ako se utvrdi nedostupnost **cjelokupnog sustava**, Narodne novine d.d. obvezne su o tome, bez odgode, za sve postupke kojima se vrijeme javnog otvaranja ponuda preklapa s vremenom nedostupnosti sustava, objaviti obavijest o nedostupnosti EOJN-a na internetskim stranicama i obavijestiti putem elektroničke pošte Upravu za sustav javne nabave.

Ako se utvrdi nedostupnost EOJN-a u trenutku javnog otvaranja, postupak javnog otvaranja započinje istekom roka za dostavu ponuda te se zaustavlja dok se nedostupnost ne otkloni.

Iznimno, ako se nedostupnost otkloni u roku kraćem od 30 minuta od zaprimanja prijave, smatra se da nedostupnost nije nastupila.

Nakon otklanjanja nedostupnosti EOJN-a, Narodne novine d.d. obvezne su, bez odgode, obavijestiti putem e-maila sve korisnike EOJN-a da je otklonjena nedostupnost cjelokupnog sustava; sve zainteresirane gospodarske subjekte i ovlaštene predstavnike naručitelja za postupke javne nabave za koje je nastupila nedostupnost sustava tijekom roka za dostavu ponuda, za koje je nastupila nedostupnost u trenutku javnog otvaranja ponuda te obavijestiti putem e-maila Upravu za sustav javne nabave.

8. Situacije koje nisu obuhvaćene Naputkom i kako postupati u slučaju gubitka ključeva

Prilikom pripreme postupka (priprema Poziva na nadmetanje) naručitelj definira ovlaštene predstavnike za navedeni postupak. Nakon toga kreiraju se javni i privatni ključevi, s pomoću kojih se kriptiraju i dekriptiraju elektroničke ponude. Javni ključevi zapisuju se na aplikaciji, dok se privatni ključevi šalju na e-adresu ovlaštenih predstavnika naručitelja i odgovornost je naručitelja da osigura da na javnom otvaranju ovlašteni predstavnici imaju prave ključeve jer gubitak privatnog ključa onemogućava početak javnog otvaranja ponuda.

Dakle, ovlašteni predstavnici naručitelja prilažu privatne ključeve na početku javnog otvaranja ponuda te bez njih ne može započeti postupak javnog otvaranja ponuda.

EOJN, odnosno Služba za korisnike Narodnih novina tijekom ove godine zaprimila je upite naručitelja vezano uz gubitak ključeva, odnosno nemogućnost uparivanja ključeva u trenutku javnog otvaranja ponuda. Slijedom upita, tijekom listopada 2016. na stranicama EOJN-a objavljen je »Protokol za izdavanje kopije privatnog ključa«. Naime, u slučaju gubitka privatnog ključa koji se koristi za otvaranje elektroničkih ponuda ili zahtjeva za sudjelovanje, potrebno je dostaviti »Zahtjev za dostavu kopije privatnog ključa« na e-mail adresu kljucevi@nn.hr, koji sadržava sljedeće obvezne elemente:

- naziv organizacije
- OIB organizacije
- vrstu postupka javne nabave
- evidencijski broj postupka
- broj poziva na nadmetanje
- datum slanja poziva na nadmetanje
- ime i prezime korisnika u ulozi ovlaštenog predstavnika naručitelja ili njegova zamjenika za kojeg je potrebno dostaviti kopiju privatnog ključa
- korisničko ime korisnika u ulozi ovlaštenog predstavnika naručitelja ili njegova zamjenika za kojeg je potrebno dostaviti kopiju privatnog ključa
 - registriranu e-mail adresu korisnika u ulozi ovlaštenog predstavnika naručitelja ili njegova zamjenika za kojeg je potrebno dostaviti kopiju privatnog ključa na koju će se dostaviti kopija privatnog ključa
 - razlog zbog kojeg se zahtijeva kopija privatnog ključa
 - datum i mjesto.

Ispunjeni i od strane odgovorne osobe naručitelja ovjereni obrazac »Zahtjev za dostavu kopije privatnog ključa« korisnik u ulozi ovlaštenog predstavnika naručitelja treba skenirati i poslati **pružatelju usluge na e-mail adresu**: kljucevi@nn.hr.

9. Zaključno

Donošenje Naputka trebalo bi pomoći naručiteljima i ponuditeljima u postupanju u situacijama kad dođe do »pada sustava« EOJN-a, no da bi izbjegli takve situacije, ponuditelji bi trebali predati ponudu prije, odnosno ne bi trebali čekati posljednji dan roka, dok naručitelji najviše trebaju paziti na ključeve i imati ih na raspolaganju na javnom otvaranju te u slučaju nemogućnosti otvaranja ponuda odmah provjeriti moguće uzroke pri Službi za korisnike Narodnih novina d.d.

⁶ U svom internom protokolu, EOJN navodi da se prijave koje se ne odnose na nedostupnost sustava prijavljuju Službi za pomoć korisnicima EOJN-a od ponedjeljka do petka, u vremenu od 8 do 16 sati.

Odgovornost za naknadu štete pričinjene od napuštenih i izgubljenih životinja

odvjetnik DAMIR JELUŠIĆ,
dipl. iur.

U tuzemnoj pravnoj praksi, mnogo rjeđe nego u nekim drugim državama, javlja se materijalnopravno pitanje odgovornosti za naknadu štete koju oštećenima pričinje napuštene i izgubljene životinje (psi ili mačke lualice). Stoga autor u ovom članku prezentira mjerodavne propise koji reguliraju tu materiju i na temelju njih identificirati pravne subjekte izravno odgovorne za naknadu štete pri takvim štetnim događajima, te naznačiti moguće kriterije njihove odštetnopravne odgovornosti.

1. Definicija napuštene i izgubljene životinje

Zakonom o zaštiti životinja¹ nisu definirani psi ili mačke lualice, ali on sadržava definicije napuštene i izgubljene životinje. Izgubljena životinja, tako, Zakonom je definirana kao životinja koja je napustila posjednika bez njegove volje i on je traži, a napuštena životinja kao životinja koju je posjednik svjesno napustio². Nadalje, Zakon obvezuje posjednika izgubljene životinje na dužnost da njezin nestanak prijavi skloništu za životinje u roku tri dana, a nestanak psa i osobi ovlaštenoj za vođenje upisnika pasa, dok je nalaznik napuštene ili izgubljene životinje dužan o njezinu nalasku obavijestiti sklonište za životinje, koje mora osigurati skupljanje napuštenih i izgubljenih životinja, a ako se odmah ne može utvrditi njihov vlasnik i njihov

smještaj³. Konačno, normirano je da obavljanje poslova skupljanja napuštenih i izgubljenih životinja financiraju jedinice lokalne samouprave, dakle općine i gradovi, koje putem svojih predstavničkih tijela i u skladu s njihovim općim aktima ujedno propisuju uvjete i način držanja kućnih ljubimaca, način kontrole njihova razmnožavanja, uvjete i način držanja vezanih pasa, te način postupanja s napuštenim i izgubljenim životinjama⁴. Ergo, općine i gradovi na temelju navedene zakonske odredbe obvezne su donijeti podzakonske propise kojima se na toj normativnoj razini detaljno razrađuje navedena materija. Gradsko vijeće Grada R., primjerice, predmetnu materiju propisalo je Odlukom o uvjetima i načinu držanja kućnih ljubimaca, načinu kontrole njihova razmnožavanja, uvjetima i načinu držanja vezanih pasa, te načinu postupanja s napuštenim i izgubljenim životinjama⁵. Navedena Odluka donosi definicije izgubljene i napuštene životinje identične onima zakonskima, ali i definira pse i mačke lualice kao životinje kojima je posjednik nepoznat i o kojima se nitko ne brine⁶. Istom je Odlukom propisano da se ugovorom sklopljenim između Grada R. i skloništa za životinje reguliraju međusobni odnosi i visina naknade za poslove koje obavlja sklonište za životinje⁷, uz opasku da je materija uvjeta koje moraju zadovoljavati skloništa za životinje normirana odredbama Pravilnika o uvjetima kojima moraju udovoljavati skloništa za životinje i higijenski servisi⁸.

2. Deliktna odgovornost jedinica lokalne samouprave odnosno gradova i općina

Dakle, iz netom navedenih odredaba Odluke, kao i sličnih ili čak identičnih od-

luka drugih jedinica lokalne samouprave kojima je regulirana ta materija, proizlazi izravna odnosno odštetnopravna odgovornost gradova i općina za naknadu štete koju na njihovu području oštećenima pričinje psi ili mačke lualice jer su one, naime, *ex lege* dužne donijeti podzakonske propise kojima normiraju tu materiju i, između ostalog, propisuju način postupanja s psima ili mačkama lualicama za čije su zbrinjavanje mjerodavna skloništa za životinje koja s jedinicama lokalne samouprave kontraktualno reguliraju međusobna prava i obveze. Dakle, primjerice, ako neki oštećenik pretrpi štetu zbog ugriza psa lualice, sraza vozilom u pokretu s mačkom lualicom ili na bilo koji drugi način koji je produkt propusta jedinice lokalne samouprave da pse i mačke lualice zbrine u skladu s mjerodavnom zakonskom i podzakonskom regulativom, za njezinu naknadu odgovorna je upravo ta jedinica lokalne samouprave prema općim propisima obveznog prava, dakle sukladno relevantnim odredbama Zakona o obveznim odnosima⁹ u svezi s već navedenim odredbama ZZŽ-a i odredbama odluke pojedine jedinice lokalne samouprave koja normira tu materiju. Nadalje citiramo bitne fragmente odluke Vrhovnog suda u kojima je deklarirano navedeno pravno shvaćanje: ... Štetni se događaj odigrao tako da je pas »pit bull«
pasmine bez kontrole vlasnika (koji nije utvrđen) na ulici napao i ugrizao tužitelja, te mu nanio teške tjelesne ozljede (ranu razderotinu od ugriza na desnoj podlaktici, nagnječenje i razdor mišića flexora i extenzora, prstiju desne šake, nagnječenje arterije i žilca u ulnarisu desne podlaktice i psihički stres). Pas nije imao ni ogrlicu ni markicu i u postupku nije utvrđeno tko je vlasnik psa koji je ozlijedio tužitelja. Sudovi su obvezali tuženika Grad Z. na naknadu štete, jer se radi o psu lualici, a tuženik odgovara za štetu prouzročenu po psu (ili mački) lualici u smislu odredbe članka 25. st. 3. Zakona o zdravstvenoj zaštiti životinja i veterinarskoj djelatnosti (Nar. nov., br. 52/91) i članka 22. st. 2. Odluke o držanju pasa i postupanju sa psima i mačkama lualicama (Sl. gl. Grada Z., br. 7/92). Nije u pravu tuženik kada u reviziji osporava svoju odgovornost za štetu prouzročenu po psu lualici. Grad je odgovoran za štetu počinjenju po životinji koja luta, a čiji je vlasnik nepoznat, jer je u smislu citirane odluke obavezan hvatati, te čuvati ili usmrтити odnosno obavijestiti o tome (kad nije utvrđen vlasnik) Društvo za zaštitu životinja¹⁰ ...

3. Kriterij prema kojem jedinice lokalne samouprave odgovaraju pri naknadi štete

Prilikom predmetnih štetnih događaja nameće se pitanje odgovaraju li jedinice lokalne samouprave, ako se spor ne razriješi izvansudskim putem, u svojstvu odgovornih osoba, prema načelu kauzaliteta ili prema načelu predmnijevane krivnje. Primjerice, u jednoj je svojoj novijoj odluci Županijski sud u B. zauzeo pravno shvaćanje da pas lualica nije opasna stvar i posljedično odgovornost prosuđivao prema načelu predmnijevane krivnje, obrazloživši svoju odluku o tom pravnom pitanju na sljedeći način: ... Ovaj sud drugog stupnja prihvaća zaključak suda prvog stupnja o tuženikovo odgovornosti za nastanak štete, s tim da tuženik odgovara prema načelu pretpostavljene krivnje, a ne prema objektivnom kriteriju kako to zaključuje sud prvog stupnja. Slijedom toga ne prihvaćaju se navedene žalbene tvrdnje tuženika, jer za njih nema uporišta ni u provedenim dokazima i činjenicama koje sud utvrđuje na temelju tih dokaza, a ni u relevantnim pravnim normama koje se na konkretan slučaj imaju primijeniti. Naime, s obzirom na odredbu članka 56. st. 5. i odredbu članka 58. st. 4. Zakona o zaštiti životinja (Nar. nov., br. 135/06 - u nastavku teksta: ZZŽ), obavljanje poslova skupljanja i zbrinjavanja napuštenih životinja u nadležnosti je tuženika kao jedinice lokalne samouprave, pa je on i odgovoran za obavljanje tih poslova. Obavljanje tih poslova jedinica lokalne samouprave može sama organizirati, a može ih ugovorom povjeriti nekoj drugoj pravnoj osobi, no time ne može isključiti svoju odgovornost za štetu koja bi proistekla iz propusta u obavljanju navedenih poslova, a kao što to zaključuje i sud prvog stupnja. Stoga suprotno žalbenim navodima tuženika, izraženo stajalište suda prvog stupnja, glede ugovora o povjeravanju obavljanja higijeničarske službe Veterinarskoj stanici P., ne samo da je jasan, nego je i pravilan. Točno je utvrđenje suda da se pas, koji se kreće bez nadzora, može smatrati opasnom stvari, no unatoč tome, pogrešan je zaključak suda da u konkretnom slučaju tuženik odgovara prema objektivnom kriteriju primjenom odredbe članka 1045. st. 3. ZOO/05, već tuženik odgovara prema načelu presu- mirane krivnje sukladno odredbi članka 1045. st. 1. i 2. ZOO/05. Naime, za štete od opasne stvari ili opasne djelatnosti prema odredbi članka 1045. st. 3. ZOO/05, tj. prema objektivnom kriteriju, odgovara vlasnik te opasne stvari, odnosno osoba koja

¹ Zakon o zaštiti životinja (Nar. nov., br. 135/06, 37/13 i 125/13 - u nastavku teksta: ZZŽ).

² Ibid., čl. 3. st. 1. toč. 7. i 12.

³ Ibid., čl. 56.

⁴ Ibid., čl. 56. st. 5. i čl. 58. st. 4.

⁵ Odluka o uvjetima i načinu držanja kućnih ljubimaca, načinu kontrole njihova razmnožavanja, uvjetima i načinu držanja vezanih pasa, te načinu postupanja s napuštenim i izgubljenim životinjama (Sl. nov. PGŽ, br. 44/09 i 4/14).

⁶ Ibid., čl. 2. st. 1. toč. 4.

Nadalje, Odluka normira da skupljanje, prevoženje i smještaj neupisanih pasa nepoznatih posjednika, mačaka lualica i drugih napuštenih i izgubljenih životinja obavlja sklonište za životinje na najprikladniji način, primjenom odgovarajuće opreme i bez zlostavljanja, sukladno propisima o zaštiti životinja, da se s njima postupa sukladno mjerodavnim propisima, te da troškove njihova skupljanja, prevoženja, smještaja u sklonište za životinje i nad njima provedenih veterinarsko-zdravstvenih mjera podmiruje posjednik životinje ako je poznat ili se njegov identitet naknadno utvrdi, a u protivnom ti se troškovi podmiruju iz gradskog proračuna.

⁷ Ibid., čl. 23., Grad R. je Ugovor o skloništu za životinje sklopio s Veterinarskom stanicom Rijeka d.o.o.

⁸ Pravilnik o uvjetima kojima moraju udovoljavati skloništa za životinje i higijenski servisi (Nar. nov., br. 110/04, 121/04 i 29/05).

⁹ Zakon o obveznim odnosima (Nar. nov., br. 35/05, 41/08, 125/11 i 78/15).

¹⁰ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 2745/1998-2.

Odgovornost za naknadu štete prčinjene od napuštenih i izgubljenih životinja

Nastavak sa 13. stranice

obavlja neku opasnu djelatnost (čl. 1064. ZOO/05), a tuženik u konkretnom slučaju ne odgovara kao vlasnik psa, a ni komunalna djelatnost u okviru koje se nalaze i poslovi zbrinjavanja napuštenih pasa ne može se smatrati opasnom djelatnošću, pa slijedom toga nema utemeljenja za njegovu odgovornost prema odredbi članka 1045. st. 3. ZOO/05. Isto tako, ne postoje uvjeti za odgovornost tuženika prema objektivnom kriteriju ni prema odredbi članka 1045. st. 4. ZOO/05, jer ni jednom zakonskom odredbom nije ustanovljena takva odgovornost u obavljanju poslova zbrinjavanja napuštenih životinja. Dakle, za štete koje druge osobe pretrpe u svezi s obavljanjem poslova zbrinjavanja napuštenih životinja jedinica lokalne samouprave odgovara po principu presumirane krivnje, sukladno odredbama članka 1045. st. 1. i 2. ZOO/05, no u konkretnom slučaju pogrešan zaključak suda o odgovornosti bez obzira na krivnju nije bio od utjecaja na konačnu odluku o odgovornosti tuženika za štetu tužitelja¹¹ ... Citirano obrazloženje, u kontekstu kriterija odgovornosti, smatramo prekazuističkim i pretjeranim normativnim formalizmom. Naime, točno je da jedinica lokalne samouprave nije vlasnik pasa lutilica i da djelatnost njihova zbrinjavanja nije opasna djelatnost a, uzgred rečeno, nije ni komunalna djelatnost¹². Međutim, kad bi se prihvatilo pravno shvaćanje navedenoga suda, s obzirom na činjenicu da psi i mačke lutilice nemaju vlasnika, tada u predmetnim slučajevima za štetu ne bi odgovarao - nitko. U već prije citiranoj odluci, doduše nešto starijoj, Vrhovni sud zauzeo je pravno shvaćanje da je pas lutilica opasna stvar i da stoga odgovornost treba prosuđivati prema načelu kauzaliteta, bez obzira na krivnju: ... Štetni se događaj odigrao tako da je pas »pit bull« pasmine bez kontrole vlasnika (koji nije utvrđen) na ulici napao i ugrizao tužitelja, te mu nanio teške tjelesne ozljede (ranu razderotinu od ugriza na desnoj podlaktici, nagnječenje i razdor mišića flexora i extenzora, prstiju desne šake, nagnječenje arterije i živca u ulnarisa desne podlaktice i psihički stres). Pas nije imao ni ogrlicu ni markicu i u postupku nije utvrđeno tko je vlasnik psa koji je ozlijedio tužitelja ... Pas lutilica pasmine »pit bull« (to su - kako je općepoznato - vrlo opasni psi, koji napadaju ljude), predstavlja opasnu stvar, te za štetu koju počinio (a nije utvrđen vlasnik) odgovara grad, koji je dužan brinuti se o psima lutilicama u smislu citiranih odredaba Zakona i Odluke, a prema odredbi članka 174. Zakona o obveznim odnosima¹³ ... Prema našem

se, pak, materijalnopравnom shvaćanju pri predmetnim štetnim događajima odgovornost jedinica lokalne samouprave može prosuđivati po oba navedena kriterija ovisno o činjeničnim okolnostima in concreto. Naime, u slučaju kad pas lutilica napadne oštećenika i prouzroči mu tjelesne ozljede, on se nesumnjivo, nedvojbeno i neupitno mora smatrati opasnom stvari, a jedinica lokalne samouprave odgovarati prema kriteriju objektivne odgovornosti. Međutim, primjerice, kad pas lutilica uđe u nečije dvorište ili smočnicu i vlasniku pojede hranu, na taj mu način prčinjavući imovinsku štetu, tada, prema našem mišljenju, ne predstavlja opasnu stvar pa odgovornost treba prosuđivati prema kriteriju predmnijevane krivnje. Kao zanimljivost u ovom kontekstu navodimo da je, primjerice, Grad P. u Odluci o uvjetima i na načinu držanja kućnih ljubimaca, načinu kontrole njihova razmnožavanja, uvjetima i načinu držanja vezanih pasa, te postupanju s napuštenim i izgubljenim životinjama¹⁴ definirao kakav se pas smatra opasnim.¹⁵ Zaključno, pripominjemo da šteta iz predmetnih štetnih događaja može biti imovinska, neimovinska ili in cumulo oboje, da se može nadoknaditi ili izvansudski, sklapanjem ugovora o nagodbi¹⁶, ili sudskim putem, u kojem je slučaju aktivno procesno legitimiran oštećenik, a pasivno grad ili općina na čijem je području šteta prčinjena.

4. Zaključak

Za naknadu štete koju prouzroče psi ili mačke lutilice deliktano su odgovorne jedinice lokalne samouprave, gradovi i općine, na području kojih je šteta prčinjena. Pravno uporište njihove odgovornosti nalazi se u mjerodavnim odredbama Zakona o zaštiti životinja, koje ih obvezuju na organizaciju skupljanja i smještaja pasa ili mačaka lutilica u skloništu za životinje, osnivanje i financiranje potonjih, te donošenje podzakonskih propisa kojima se normiraju uvjeti i način držanja kućnih ljubimaca, način kontrole njihova razmnožavanja, uvjeti i način držanja vezanih pasa, te način postupanja s napuštenim i izgubljenim životinjama. Hoće li u konkretnom slučaju jedinice lokalne samouprave oštećeniku odgovarati prema načelu kauzaliteta ili načelu predmnijevane krivnje, ovisi o činjeničnim okolnostima svakog pojedinog slučaja na temelju kojih se prosuđuje mogu li se u njima psi ili mačke lutilice u pravnom smislu smatrati opasnom stvari ili ne.

¹⁴ Odluka o uvjetima i na načinu držanja kućnih ljubimaca, načinu kontrole i njihova razmnožavanja, uvjetima i načinu držanja vezanih pasa, te postupanju s napuštenim i izgubljenim životinjama (Sl. nov. Grada P., br. 7/09).

¹⁵ Na način da je posrijedi pas, koji može biti bilo koja je dinka te vrste, podrijetlom od bilo koje pasmine, koja je, ničim izazvana, napala čovjeka i nanijela mu tjelesne ozljede ili koja se uzgaja i/ili dresira za borbe pasa ili je zatečena u organiziranoj borbi s drugim psom.

¹⁶ ZOO, čl. 150.-159.

Tajno društvo i stečaj

dr. sc. DRAGAN ZLATOVIĆ,
prof. v. š., pročelnik Upravnog
studija Veleučilišta u Šibeniku

U članku obrađujemo tajno društvo, koje je regulirano Zakonom o trgovačkim društvima (Nar. nov., br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 111/12, 68/13 i 110/15), odredbama članaka 148.-157. U prvom dijelu članka razmatramo temeljna obilježja tajnog društva, a u drugom obrađujemo položaj tajnog člana u slučaju stečaja poduzetnika.

1. Temeljna obilježja tajnog društva

1.1. Pojam, karakteristike i gospodarska svrha tajnog društva

Tajno društvo (engl. *silent partnership*, njem. *Stille Gesellschaft*, franc. *société en participation*, tal. *associazione in partecipazione*) unutarnje je društvo osoba koja nastaje ugovorom kojim jedna osoba (tajni član) ulaže neku imovinsku vrijednost u poduzeće druge osobe (poduzetnika), te na temelju toga uloga stječe pravo sudjelovanja u dobiti i u gubitku poduzetnika.¹

Poduzetnik u tom smislu može biti obrtnik, trgovac pojedinac, trgovačko društvo, pa čak i zadruga, dok tajni član može biti svaka pravna i fizička osoba.

Prema članku 148. st. 3. Zakona o trgovačkim društvima (Nar. nov., br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 111/12, 68/13 i 110/15 - u nastavku teksta: ZTD), nema pravnu osobnost, niti je trgovačko društvo. Dakle, tajno društvo je tzv. unutarnje društvo osoba jer, između ostaloga, nema tvrtku, niti se u tvrtku poduzetnika mogu unijeti ime odnosno tvrtka tajnoga člana. Da se radi o tzv. vanjskom društvu, bilo bi to vidljivo iz tvrtke, ali kako prema ZTD-u eksplicitno pro-

izlazi da tajno društvo nema tvrtku, očito je da se radi o društvu prema unutra. Nadalje, tajno društvo ne djeluje prema trećima, odnosno nema zastupanja niti odgovornosti prema trećima, što ga dodatno uvrštava u tzv. unutarnja društva osoba.²

Tajno društvo nema zajedničke imovine članova, jer ulog tajnoga člana ulazi u imovinu poduzetnika, a ne društva. Ulog tajnoga člana može se sastojati u novcu, stvarima i pravima čija se vrijednost može izraziti u novcu. Stoga poduzetnik nastupa u pravnom prometu i isključivi je nositelj svih prava i obveza iz poslovanja tajnoga društva. Moguće bi tajni član i mogao djelovati prema trećima, i to isključivo kao zastupnik tajnog društva na temelju punomoći koju bi mu dao poduzetnik.

Odnosi između poduzetnika i tajnoga člana uređuju se ugovorom. Na odnose između poduzetnika i tajnoga člana društva primjenjuju se propisi kojima se uređuju obvezni odnosi o ortaštvu samo ako ti odnosi nisu uređeni ugovorom i odredbama ZTD-a.

Inače, hijerarhija pravnih izvora primjenjivih na tajno društvo izgleda kako slijedi:

1. ugovor između poduzetnika i tajnog člana
2. odredbe ZTD-a o tajnom društvu (čl. 148.-158. ZTD-a)
3. odredbe Zakona o obveznim odnosima (Nar. nov., br. 35/05, 41/08, 125/11 i 78/15 - u nastavku teksta: ZOO) o ortaštvu
4. opći dio ZOO-a.

Ipak, tajno društvo bitno se razlikuje od ortaštva, jer tajno društvo ne može biti tzv. vanjsko društvo osoba, dok ortaštvo to može biti. Nadalje, za razliku od ortaštva, kod tajnog društva ne može postojati zajednička imovina, nego sve pripada poduzetniku.³

Razlozi ugovaranja tajnog društva različiti su i brojni, a najčešće se ogledaju u sljedećem:

- kod djelatnosti kad poduzetnik ima mogućnost obavljanja konkretne gospodarske djelatnosti, a tajni član nema tu mogućnost
- tajni član koristi licenciju ili koncesiju nekoga drugog
- time se izbjegavaju odredbe glede zabrane konkurencije
- kad kod inozemnih ulaganja strani ulagač ne želi da se njegovo ime odnosno tvrtka pojavljuje u sudskom registru
- u sanacijske svrhe kad vjerovnik uloži svoja potraživanja prema poduzetniku u tajno društvo
- radi fiskalnih razloga odnosno plaćanja manjeg poreza na dobit
- kod komanditnog društva kad komanditor stavlja manje uloge u komanditno društvo, a veće uloge u tajno društvo.

1.2. Pravo nadzora tajnoga člana

Tajni član ima pravo zahtijevati da mu se preda prijepis godišnjih financijskih izvješća radi provjere njihove ispravnosti, da mu se

¹ Prema sudskoj praksi i prema čl. 148. st. 1. i 2. ZTD-a, tajni član daje sredstva potrebna za uplatu temeljnog kapitala, a zauzvrat stječe pravo sudjelovanja u dijelu dobiti društva. ERAKOVIĆ, A., Komentar Zakona o trgovačkim društvima sa sudskom praksom, napomenama, prilogima i abecednim kazalom pojmova, Organizator, Zagreb 2008., str. 137.

² BARBIĆ, J., Pojam tajnog društva i stjecanje članstva u tom društvu, Hrvatska pravna revija, br. 8, 2002., str. 8.

³ GORENC, V., Tajno društvo, RRIF, br. 3, 2001., str. 127-128.

¹¹ Županijski sud u B., GŽ 359/2009-2.

¹² Zakon o komunalnom gospodarstvu (Nar. nov., br. 36/95, 70/97, 128/99, 57/00, 129/00, 59/01, 82/04, 110/04, 178/04, 38/09, 79/09, 49/11, 84/11, 90/11, 144/12, 90/13, 153/13, 147/14 i 36/15), čl. 3/1. toč. 1.-11.

¹³ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 2745/1998-2.

– opća obilježja i posebnosti prema Zakonu o trgovačkim društvima i Stečajnom zakonu –

u tu svrhu dopusti uvid u poslovne knjige i daju potrebna razjašnjenja.

Kad za to postoji opravdan razlog, sud će na zahtjev tajnoga člana u svako doba naložiti poduzetniku da tajnome članu priopći financijska izvješća društva u pisanom obliku, te da mu da druga razjašnjenja i omogućiti uvid u poslovne knjige društva i u druge isprave.

Tajni član nema posebnih prava na obavljanje poslovanja koja članu društva pripadaju na temelju članka 84. ZTD-a.

Prava tajnoga člana u svezi s nadzorom propisana člankom 150. st. 1. i 2. ZTD-a ne mogu se ugovorom isključiti ni ograničiti.

1.3. Udio tajnog člana u dobiti i gubitku

Udio tajnoga člana u dobiti i u gubitku iskazanom poslovanjem poduzetnikova poduzeća određuje se ugovorom. Ako udio tajnoga člana u dobiti i u gubitku nije određen ugovorom, smatrat će se da je ugovoren udio koji je primjeren konkretnim okolnostima.

Ugovorom o tajnome društvu može se isključiti obveza tajnoga člana da snosi gubitak iskazan poslovanjem poduzetnikova poduzeća, dok se tim ugovorom ne može isključiti pravo tajnoga člana na udio u dobiti.

U načelu, tajni član istim udjelom sudjeluje i u gubitku i u dobiti ostvarenoj poslovanjem poduzetnikova poduzeća, ako ugovorom nije drukčije uređeno.

Na kraju poslovne godine utvrđuje se dobit ili gubitak poduzetnikova poduzeća, te se tajnome članu isplaćuje njegov udio u dobiti. Tajni član sudjeluje u gubitku poduzetnikova poduzeća samo do iznosa uplaćenog uloga, odnosno do visine uloga koji se obvezao uplatiti na temelju ugovora o tajnome društvu. Za iznos gubitka iskazanog poslovanjem društva smanjuje se udio tajnoga člana. U slučaju gubitka iskazanog u poslovanju poduzetnikova poduzeća, tajni član nije dužan vratiti dobit koja mu je prije bila isplaćena, ali će se njegov udio u dobiti pripisati njegovome ulogu ako je taj zbog gubitka bio smanjen, i to sve dok se ne dosegne iznos koji se tajni član obvezao uplatiti kao udio u tajno društvo. Ako nije drukčije ugovoreno, iznosi obračunate dobiti koje tajni član nije naplatio ne povećavaju njegov udio preko iznosa koji se obvezao uplatiti na temelju ugovora o tajnome društvu.⁴

1.4. Smrt tajnoga člana

Smrt tajnoga člana ne dovodi do prestanka društva. Dakle, iako nastupi smrt tajnog člana koji je fizička osoba, ta činjenica nema *ex lege* utjecaja na postojanje samog tajnog društva, koje i dalje nastavlja postojati. Za razliku od toga, smrt ili prestanak poduzetnika koji je pravna osoba razlog je za prestanak tajnog društva (čl. 151. st. 1. toč. 3. ZTD-a).⁵

1.5. Prestanak tajnog društva

Razlozi za prestanak tajnog društva, prema odredbi članka 151. ZTD-a, jesu:

1. protek vremena na koji je sklopljen ugovor o tajnome društvu

2. ostvarivanje cilja zbog kojega je sklopljen ugovor o tajnome društvu ili ako ostvarivanje toga cilja postane nemoguće, bez obzira na to je li ugovor sklopljen na određeno ili na neodređeno vrijeme

3. smrt ili prestanak poduzetnika koji je pravna osoba

4. ako poduzetnik prestane obavljati gospodarsku djelatnost

5. otvaranje stečajnog postupka nad poduzetnikom ili nad tajnim članom.

U tim slučajevima do prestanka tajnoga društva dolazi po sili zakona, osim ako je što drugo predviđeno ugovorom.

Svaki član društva može bez otkaznoga roka otkazati ugovor o tajnome društvu i kad je on sklopljen na određeno vrijeme, ako za to postoji važan razlog. Ništetna je odredba ugovora kojom se isključuje to pravo članova društva. Inače na otkaz ugovora o tajnom društvu adekvatno se primjenjuju odredbe vezane uz otkaz kod javnog trgovačkog društva (čl. 98., 100. i 101. ZTD-a).

U slučaju prestanka društva poduzetnik i tajni član sastavit će obračun te će poduzetnik tajnome članu isplatiti njegov udio zajedno s pripadajućom, a još neisplaćenom dobiti. Ako udio tajnoga člana nije bio uplaćen u cijelosti ili ako je bio smanjen zbog gubitka društva, tajnome članu isplatit će se dobit u dijelu u kojemu prelazi iznos uloga na koji se tajni član obvezao ugovorom o tajnome društvu. Ulog i udio u dobiti tajnome članu isplaćuju se u novcu, osim ako ugovorom o tajnome društvu nije što drugo određeno.

2. Tajno društvo i stečaj

Stečaj (engl. *bankruptcy*, njem. *Konkurs*), s pravnoga gledišta određuje se kao bitan sudski postupak nad imovinom dužnika koji je postao nesolventan (u nekim pravnim sustavima i nad imovinom dužnika koji je prezadužen).⁶ Stečaj se određuje kao postupak koji se provodi radi skupnog namirenja vjerovnika stečajnog dužnika, unovčenjem njegove imovine i podjelom prikupljenih sredstava vjerovnicima, među kojima poseban položaj zauzimaju radnici stečajnog dužnika.⁷ Novim Stečajnim zakonom (Nar. nov., br. 71/15 - u nastavku teksta: SZ)⁸ uređuju se pretpostavke za otvaranje predstečajnoga postupka, predstečajni postupak, pravne posljedice njegova otvaranja i provedbe, pretpostavke za otvaranje stečajnoga postupka, stečajni postupak, pravne posljedice njegova otvaranja i provedbe, stečajni plan, osobna uprava dužnika nesposobnoga za plaćanje te pretpostavke i učinci oslobađanja dužnika od preostalih obveza.

U slučaju stečaja poduzetnika, tajni član društva ima glede prava na povrat svoga uloga položaj stečajnog vjerovnika, ali samo u odnosu na onaj dio uloga koji prelazi iznos njegova udjela u gubitku. Tajni član dužan je u stečajnu masu uplatiti udio na koji se

obvezao ugovorom, ali samo u dijelu u kojemu ga već nije uplatio i u dijelu u kojemu sudjeluje u snošenju gubitka iskazanog poslovanjem poduzetnikova poduzeća.

Stečajni zakon posebno ne uređuje problematiku stečaja poduzetnika kao člana tajnog društva, odnosno tajnog člana, upućujući na generalna pravila sadržana u istom Zakonu. Ipak, posebno je odredbom članka 205. Stečajnog zakona propisano da je pobjona pravna radnja kojom je tajnom članu društva udio u potpunosti ili djelomično vraćen ili kojom mu je njegov udio u nastalom gubitku u potpunosti ili djelomično oprošten, ako je sporazum na kojemu se radnja temelji sklopljen u posljednjoj godini prije podnošenja prijedloga za otvaranje stečajnoga postupka nad trgovačkim društvom ili nakon toga. To vrijedi i ako se u svezi sa sporazumom tajno društvo likvidira. Navedena pravna radnja ne može se pobijati ako je razlog za otvaranje stečajnoga postupka nastao tek nakon sporazuma.⁹

Dakle, da bi došlo do pobijanja pravne radnje poduzetnika i tajnog člana, moraju biti kumulativno ispunjene sljedeće pretpostavke:

- da je nad poduzetnikom otvoren stečajni postupak
- da se predmetna pravna radnja temelji na ugovoru ili sporazumu različitom od ugovora o osnivanju tajnog društva
- da je tom pravnom radnjom tajnom članu udio u potpunosti ili djelomično vra-

ćen ili je udio tajnog člana u gubitku u potpunosti ili djelomično oprošten

- predmetni ugovor ili sporazum iz kojeg proizlazi pravna radnja mora biti sklopljen u posljednjih godinu dana prije podnošenja prijedloga za otvaranje stečajnog postupka nad poduzetnikom

- razlog za otvaranje stečajnog postupka postojao je u trenutku sklapanja pobjone pravne radnje.¹⁰

Dakle, kako tajno društvo nije trgovačko društvo niti je pravna osoba, na to se ne mogu primijeniti odredbe o stečaju trgovačkih društava. Ipak, ako je na temelju sporazuma koji je sklopljen između poduzetnika i tajnoga člana unutar godine dana prije nego što je nad poduzetnikom otvoren stečaj, tajnome članu u cjelini ili djelomično vraćen udio ili ga se u cijelosti ili djelomično oslobodilo od pokrivanja gubitka, stečajni upravitelj može pobijati takvo vraćanje uloga i oslobodjenje od obveze da se pokrije gubitak. Pritom se ne razlikuje je li do povrata uloga i oslobodjenja od obveze da se snosi gubitak došlo uz pristanak društva ili ne. To je pobijanje isključeno ako do stečaja dođe iz okolnosti koje nastanu nakon sporazuma o povratu uloga i o oslobodjenju od obveze da se pokrije gubitak.¹¹

¹⁰ Tako ČUVELJAK, J., *Stečajni zakon s komentarom i sudskom praksom i Zakon o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi s komentarom*, 4. izdanje, Zgombić&partneri, Zagreb, 2013., str. 739-740.

¹¹ BABIĆ, M., *Tajno društvo*, Pravni vjesnik, br. 1-4, 1996., str. 206.

oglas

INSOLV-INFO®
 TEHNOLOGIJA IUS-INFO

Ne brinite, mi pratimo za Vas!

Vrhunska usluga dnevnog obavještanja o svim promjenama:

- **stečajnih, predstečajnih i likvidacijskih postupaka te stečaja potrošača**
- **u sudskom registru vaših poslovnih partnera i informacije o dnevnim promjenama bankovnih računa**
- **automatizirano i personalizirano praćenje putem OIB-ova**

Portal s pravnim sadržajem i relevantnim podacima o pravnim subjektima za Vaše sigurnije poslovanje.

IUS SOFTWARE d. o. o.
 Tuškanova 37, 10 000 Zagreb
 T. 01 5999 918 F. 01 5999 919 E. info@insolvinfo.hr

www.insolvinfo.hr

⁴ KALEB, Z., *Tajno trgovačko društvo, Pravo u gospodarstvu*, br. 9, 2009., str. 1454.

⁵ GORENC, V., *Trgovačko pravo - društva*, Školska knjiga, Zagreb, 1996., str. 159.

⁶ Tako, DIKA, M., *Novo uređenje stečajnog prava, Pravo i porezi*, Zagreb, 11/2003., str. 3.

⁷ Vidi BJELIĆ, D., *Stečajni postupak i učinci koje polučuje na ugovore o radu, Radno pravo*, br. 10, 2009., str. 15.

⁸ SZ je objavljen u Nar. nov., br. 71/15 od 29. lipnja 2015., a primjenjuje se od 1. rujna 2015. Detaljnije VUKOVIĆ, A., BODUL, D., *Novi Stečajni zakon, Informator, male stranice*, br. 6384., od 21. rujna 2015., str. 2.

Odgovori na pitanja s radionice »Smetanje posjeda i razvrgnuće suvlasničke zajednice u sudskoj praksi«

– održane 17. studenoga 2016. u Zagrebu –

TOMISLAV ARALICA, dipl. iur., sudac Županijskog suda u Zagrebu

U organizaciji Novog informatora, u Zagrebu je, 17. studenoga 2016., održana radionica »Smetanje posjeda i razvrgnuće suvlasničke zajednice u sudskoj praksi«. Na kraju radionice dani su odgovori na postavljena pitanja sudionika radionice, stoga u ovom članku donosimo nekoliko najzanimljivijih pitanja i odgovore na njih.

I. SMETANJE POSJEDA

1. Isključenje električne energije prema odredbi ugovora o zakupu

Zakupodavac i zakupnik sklopili su ugovor o zakupu industrijske hale, kojim zakupodavac zakupnika opskrbljuje i električnom energijom. Ugovorili su mogućnost isključenja električne energije za slučaj neplaćanja dospjelih potraživanja. Zakupnik biva blokiran poslovni račun i ne plaća svoje obveze, nakon čega zakupodavac otkazuje ugovor o zakupu. No, zakupnik ostaje u prostoru i nakon šest mjeseci od proteka otkaznog roka za iseljenje. Zakupodavac prekida opskrbu električnom energijom, a zakupnik tuži zakupodavca za smetanje posjeda u roku 30 dana i koristi diesel agregat za svoje poslovanje.

Je li ugovorna odredba o mogućnosti isključenja električne energije ništetna (s obzirom na prirodu posjedovne zaštite)? Radi li se o smetanju posjeda u ovom slučaju odnosno isključuje li takva odredba ugovora protupravnost ponašanja zakupodavca?

Stajalište je Vrhovnog suda RH (Gzz-42/90 od 17. prosinca 1990.) da se ne radi o smetanju posjeda, konkretno posjeda prava električne energije, ako smetanje posjeda nije bilo protupravno. Radi li se o dopuštenoj samopomoći zakupnika koje bi isključilo pravo na posjedovnu zaštitu? Može li, slijedom navedenoga, zakupnik uspjeti u sporu za naknadu štete i izmaklu dobit za razdoblje isključenja električne energije?

Ako je zakupodavac postupao u okviru ovlasti i obveza koje su njih dvoje ugovorili u ugovoru o zakupu, a prema pitanju kako ste ga definirali - jest, onda njegov čin nije samovoljan. Prema članku 21. st. 1. ZV-a, koga drugi samovoljno smeta u posjedu, bilo da ga uznemirava u posjedu ili mu ga je oduzeo, ima pravo na zaštitu posjeda. U ovom slučaju ne bi bilo samovlasti pa stoga ni zakupnik ne bi imao pravo na zaštitu posjeda.

II. RAZVRGNUĆE SUVLASNIČKE ZAJEDNICE

1. Nemogućnost ishođenja potvrde o samostalnoj uporabnoj cjelini i razvrgnuće

Što u slučaju kad su suvlasnici upisani u zemljišne knjige, ali ne mogu ishoditi potvrdu upravnog tijela o samostalnoj uporabnoj cjelini? Je li moguće provesti razvrgnuće s obzirom na to da postoji suglasnost suvlasnika za razvrgnuće?

Ako je riječ o diobi nekretnine etažiranjem, na temelju članka 73. st. 3. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (Nar. nov., br. 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 90/10, 143/12, 152/14 i 81/15 - proć. teksta - u nastavku teksta: ZV), vlasništvo posebnog dijela ne može se uspostaviti dok nadležno tijelo ne potvrdi da je određeni stan ili druga prostorija u određenoj zgradi i na određenoj zemljišnoj čestici samostalna uporabna cjelina. Jedini Zakonom propisani izuzetak propisan je člankom 73. st. 4. ZV-a, koji određuje da potvrdu iz stavka 3. toga članka može zamijeniti uporabna dozvola iz koje je razvidno da je zgrada izgrađena sukladno planu posebnih dijelova nekretnine, potvrđenim građevinskom dozvolom da ti posebni dijelovi predstavljaju samostalnu uporabnu cjelinu.

Dakle, drugim riječima, prema sadašnjem stanju zakonodavstva, bez potvrde o samostalnoj uporabnoj cjelini, izuzmemo li ovaj u praksi vrlo rijedak izuzetak, nije moguće etažirati nekretninu.

2. Utjecaj kasnije donesenog Zakona na sporazum o diobi suvlasništva

Ugovor kojim je ustanovljeno suvlasništvo na jednoj čestiti između JLS-a i fizičke osobe sklopljen je 2008. godine. Ugovorom je ugovorena fizička dioba suvlasništva nakon što se za nju steknu uvjeti kada se bude krenulo u realizaciju prometnice, izradom lokacijske dozvole i parcelacijskog elaborata. Godine 2015. stupio je na snagu Zakon o procjeni tržišne vrijednosti nekretnina. Može li zbog navedenoga Zakona, koji je kasnije stupio na snagu, doći do drukčije diobe iz osnovnog ugovora, s obzirom na može bitne razlike u vrijednosti danas i nekada, na temelju Zakona o procjeni, kada se osnovni ugovor sklapao (2008.)? Smiju li se mijenjati ugovoreni odnosi na taj način?

Opće načelo obveznih odnosa o dužnosti ispunjenja obveza propisano je člankom 9. Zakona o obveznim odnosima (Nar. nov., br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15 - u nastavku teksta: ZOO), koji glasi: »Sudionik u obveznom odnosu dužan je ispuniti svoju obvezu i odgovoran je za njezino ispunjenje.« Ako JLS ne ispuni svoju obvezu, u najmanju ruku odgovara za naknadu štete, a što se razvrgnuća tiče, kad i ako bude zatraženo od bilo kojeg suvlasnika, prema članku 50. st. 1. ZV-a, kad razvrgnuće provodi sud, vezan je ponajprije strogim zakonskim odredbama, a podredno valjanim sporazumom stranaka o načinu razvrgnuća, ako takav postoji, a moguće je i dopušten, a i pravom na razvrgnuće isplatom koje bi imao pojedini suvlasnik na temelju pravnoga posla ili zakona. Stoga je sporazum stranaka jedan od načina razvrgnuća, ali on mora biti: moguć, dopušten i ne smije prelaziti okvire strogih (kogentnih) zakonskih odredaba. Je li tome tako, o tome se u slučaju spora odlučuje u svakom pojedinačnom slučaju.

3. Mogućnost parcelacije građevinskog zemljišta kada je to protivno urbanističkom planu uređenja

Stranka je od nadležnog ureda za prostorno uređenje dobila odgovor da ne može cijepati građevinsku česticu (u naravi oranica iza kuće, koju želi sa sestrom podijeliti na dvije čestice i tako razvrgnuti suvlasništvo) jer da se ta čestica u Urbanističkom planu uređenja nalazi u namjeni »Z« (zaštitna zelena površina). Onemogućuje li ta namjena takve radnje i postoji li drugi način za rješavanje imovinskopravnih odnosa?

Prema članku 50. st. 1. ZV-a, kad razvrgnuće provodi sud, vezan je ponajprije strogim zakonskim odredbama, a podredno valjanim sporazumom stranaka o načinu razvrgnuća, ako takav postoji, a moguće je i dopušten, a i pravom na razvrgnuće isplatom koje bi imao pojedini suvlasnik na temelju pravnoga posla ili zakona. Pod tim strogim zakonskim odredbama podrazumijevaju se ne samo odredbe ZV-a, već i drugih zakona. U praksi najveće zakonsko ograničenje mogućnosti geometrijske diobe jesu odredbe današnjeg Zakona o prostornim uređenju (Nar. nov., br. 153/13) koje propisuju parcelaciju građevinskog zemljišta.

Članak 160. toga Zakona glasi:

»(1) Parcelacija građevinskog zemljišta može se provoditi samo u skladu s:

1. lokacijskom dozvolom
2. rješenjem o utvrđivanju građevne čestice
3. građevinskom dozvolom, odnosno drugim aktom na temelju kojega je izgrađena građevina
4. urbanističkim planom uređenja ili prostornim planom područja posebnih obilježja koji u grafičkom dijelu propisuje oblik i veličinu građevne čestice, odnosno zone pojedine namjene u mjerilu 1:1000 ili 1:2000

5. prostornim planom uređenja grada, odnosno općine i generalnim urbanističkim planom u svrhu određivanja zemljišta koje je vlasnik dužan prenijeti u vlasništvo jedinice lokalne samouprave na temelju članka 171. stavka 1. ovoga Zakona, odnosno

6. granicom građevinskog područja određenom važećim ili ranije važećim prostornim planom u svrhu određivanja vlasništva zemljišta sukladno posebnim zakonima o poljoprivrednom zemljištu i šumama.

(2) Parcelacija zemljišta izvan granica građevinskog područja radi povećanja građevne čestice unutar granice građevnog područja nije dopuštena.«

Njegov članak 161. glasi:

»(1) Parcelacija neizgrađenog građevinskog zemljišta može se, osim u skladu s aktima i planovima iz članka 160. stavka 1. ovoga Zakona, provoditi i u svrhu spajanja cijelih katastarskih čestica u skladu sa:

1. svakim prostornim planom ako se zemljište nalazi na području na kojemu ovim Zakonom nije propisana obveza donošenja urbanističkog plana uređenja

2. rješenjem o povratu zemljišta donesenog na temelju Zakona o naknadi za imovinu oduzetu za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine

3. sudskom presudom o utvrđivanju prava vlasništva zemljišta.

(2) Parcelacija izgrađenog građevinskog zemljišta može se, osim u skladu s aktima i planovima iz članka 160. stavka 1. ovoga Zakona, provoditi i u svrhu spajanja cijelih katastarskih čestica na kojima je izgrađena postojeća zgrada.

(3) Članak 160. stavak 1. ovoga Zakona ne odnosi se na parcelaciju građevinskog zemljišta kojom se međusobno usklađuje stanje u katastru, zemljišnoj knjizi i naravi u okviru izrade geodetskog projekta.«

Te odredbe mogu se tumačiti svakojako. One grubo napadaju ustavno načelo iz članka 48. Ustava Republike Hrvatske, kojim se jamči pravo vlasništva. Ali, isto tako i istovrsno načelo iz Europske konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda (Protokol 3, čl. 1.). Riječ je o odrazu komunističkog mentaliteta, koji, nažalost, još živi u našem društvu, a kojim se opravdava javni interes za takve propise. Uz to, takva ograničenja prava vlasništva i mogućnost da se na niskim upravnim razinama, na temelju njihovih i voluntarističkih kriterija, odlučuje o bitnim kvalitetama nečije nekretnine stvaraju korupcijsko ozračje. Svjedoci smo bezbrojnih afera vezanih uz prenamjene prostornih i urbanističkih planova.

Međutim, i takve kakve jesu, odredbe imaju nekoliko izuzetaka, od kojih u vašem slučaju može doći u obzir sudska presuda o utvrđivanju prava vlasništva zemljišta. Stoga možete ustati s tužbom protiv osoba upisanih u zemljišnim knjigama i zahtijevati geometrijsku diobu sukladno vašem sporazumu. Ako uspijete u tom sporu, takva će se geometrijska dioba provesti u zemljišnim knjigama i katastru na temelju članka 161. st. 1. toč. 3. Zakona o prostornim uređenju.

Neke nedoumice glede zakonodavnog rješenja pravne zaštite

u Konačnom prijedlogu Zakona o javnoj nabavi

doc. dr. sc. FRANE STANIČIĆ,
Katedra za upravno pravo, Pravni
fakultet Sveučilišta u Zagrebu

U Informatoru, broj 6436, objavili smo prvi dio primjedaba i prijedloga o žalbi, vezanih uz Konačni prijedlog Zakona o javnoj nabavi. Kako je taj Konačni prijedlog još u saborskoj proceduri, tako u ovom broju dovršavamo tu temu pišući o prijedlozima i dvojama vezanim uz institut dostave u Konačnom prijedlogu ovog Zakona.

1. Odredba članka 3. ZUP-a

Dodatno, ZUP jasno propisuje, u članku 3., da se primjenjuje u postupanju u svim upravnim stvarima. Samo se pojedina pitanja upravnog postupka mogu zakonom urediti drukčije, ako je to nužno za postupanje u pojedinim upravnim područjima te ako to nije protivno temeljnim odredbama i svrsi ZUP-a. Ako sagledamo svrhu propisivanja da slanje pismena, ako se pismo šalje posredno, putem ovlaštenog pružatelja poštanskih usluga, mora biti dokazivo, to isključivo znači, što je i sadržano u odredbi članka 77. st. 2. ZUP-a, koja to omogućuje i propisuje, da stranka odnosno žalitelj u postupku javne nabave mora biti u stanju dokazati, službenim dokumentom ovlaštenog pružatelja poštanskih usluga, kad je uistinu predao pismo, kako bi se, sukladno članku 77. st. 2. ZUP-a, moglo smatrati da je pismo (žalba) predana DKOM-u na dan kada je predano ovlaštenom pružatelju poštanskih usluga.

2. Dvojbeno primjena članka 405. st. 3. Konačnog prijedloga Zakona o javnoj nabavi

Teško shvatljiva praksa DKOM-a da je isključivo moguće smatrati da je pismo predano DKOM-u istoga dana kao i ovlaštenom pružatelju poštanskih usluga ako je predano preporučenim putem, sada se izrijeком propisuje Prijedlogom. Moramo naglasiti da to predstavlja primjer kada loša upravna praksa, o čijoj se pogrešnosti izrijeком oglašio i Ustavni sud Republike Hrvatske, postane izvor prava. Nema nikakve sumnje da je članak 405. st. 3. Prijedloga u izravnoj suprotnosti s člankom 77. st. 2., ali posebno s člankom 3. st. 1. ZUP-a. Naime, apsolutno nije nužno propisati samo mogućnost preporučenog slanja pismena u smislu predaje istog dana DKOM-u kad i ovlaštenom pružatelju poštanskih usluga. To posebno s obzirom na činjenicu da ZUP dopušta odstupanje od svojih općih postupovnih odredaba samo

kada je to nužno za postupanje u pojedinom upravnom području, što u upravnim područjima javne nabave nije slučaj. Naime, sam modalitet predaje potpuno je irelevantan kada je svrha i cilj te zakonske odredbe olakšati stranci odnosno da može i posljednji dan zakonom propisanog roka predati pismo, a da pritom činjenica kada će javnopravno tijelo faktički zaprimiti pismo nije uopće relevantna. Ono što je jedino relevantno jest mogućnost dokazivanja da je pismo predano ovlaštenom pružatelju poštanskih usluga unutar zakonom propisanog žalbenog roka. Takvo propisivanje predstavlja, prema našem mišljenju, potpuno zaobilazanje svrhe i cilja postojanja mogućnosti iz članka 77. st. 2. ZUP-a, a također dovodi u pitanje i tržišno natjecanje na tržištu poštanskih usluga jer se pravodobna dostava podnesaka bezrazložno, bez ikakvog objašnjenja ili opravdanja, vezuje isključivo uz preporučene pošiljke, čime se sve one ovlaštene pružatelje poštanskih usluga koji nisu registrirani za pružanje usluge preporučene pošiljke, neopravdano isključuje iz toga dijela tržišnog natjecanja.

3. Sadržaj stavka 6. članka 405. Konačnog prijedloga Zakona

Kao treće pitanje koje će moguće izazvati dvojbe, vidimo odredbu članka 405. st. 6. Prijedloga, koji propisuje:

»Oblik i način dostave žalbe elektroničkim sredstvima komunikacije, način povezivanja informacijskih sustava i druga bitna pitanja u vezi elektroničke žalbe propisuje čelnik središnjeg tijela državne uprave nadležnog za politiku javne nabave, pravilnikom.«

Naime, trenutno važeći Zakon o javnoj nabavi glede dostave žalbe elektroničkim putem sadržava samo to da se žalba može dostaviti elektroničkim putem ako su obostrano zadovoljeni uvjeti dostavljanja elektroničkih isprava u skladu s propisom o elektroničkom potpisu (čl. 145. st. 2.). Ta je odredba, može se reći, prenesena iz ZUP-a, koji propisuje, u članku 71. st. 3., da se podnesci javnopravnim tijelima mogu poslati »u obliku elektroničke isprave izrađene sukladno zakonu«, a nakon toga se u članku 75. st. 2. navodi da se podnesci dostavljaju »u elektroničkom obliku s elektroničkim potpisom« smatraju vlastoručno potpisani. Međutim, tu postoji niz teškoća u primjeni, o kojima se u našoj pravnoj teoriji već pisalo.¹⁵ Naime, potrebno je poći od temeljnog pravila ZUP-a u svezi s podnescima, koje zahtijeva da podnesak bude vlastoručno potpisan (čl. 71. st. 4.). Na to se nadovezuje odredba iz članka 5. Zakona o elektroničkom potpisu¹⁶, koja izrijeком propisuje da napredni elektronički potpis ima istu pravnu snagu kao i vlastoručni, te ga može zamijeniti. To ne vrijedi za obične elektroničke potpise. Nadalje, kako se ispravno primjećuje u domaćoj pravnoj književnosti, zakonodavac je pozivanjem u ZUP-u na upo-

rabu elektroničkih isprava očito namjeravao uspostaviti viši standard sigurnosti komunikacije u odnosu na onaj koji bi se mogao postići uporabom običnih elektroničkih potpisa.¹⁷ ZUP načelno otvara mogućnost strankama da s javnopravnim tijelima komuniciraju predajom podnesaka u elektroničkom obliku neelektroničkim putem. Međutim, činjenica da ZUP predviđa tu mogućnost ne znači sama po sebi da je svako tijelo javne vlasti faktično u mogućnosti primiti takve podneske i postupati po njima. Drugim riječima, opcija koju glede načina predaje podneska predviđa ZUP faktično je ograničena mogućnošću javnopravnog tijela da se upusti u takvu komunikaciju.¹⁸ Stranke u upravnim postupcima imat će subjektivno pravo podnositi podneske na prethodno opisan način tek ako i kada javnopravno tijelo osigura preduvjete za takav način komunikacije te o tome obavijesti javnost. Prema tome, Prijedlog predstavlja, koliko nam je poznato, prvi primjer zakonodavnog rješenja koje uređuje elektroničku komunikaciju između stranaka i javnopravnih tijela. Zbog toga smatramo tim važnijim da se to kvalitetno uredi. Prijedlog propisuje korištenje međusobno povezanih informacijskih sustava Državne komisije i Elektroničkog oglasnika javne nabave Republike Hrvatske. To znači da se za uspješno korištenje prava na izjavlivanje žalbe elektroničkim sredstvom komunikacije moraju koristiti navedeni sustavi. Mišljenja smo da je Prijedlog morao detaljnije urediti to pitanje jer je samo načelno uspostavio mogućnost komunikacije elektroničkim sredstvima koja postoji i u ZUP-u, ali ju nije, kao ni ZUP, detaljnije razradio. Precizne i jasne odredbe o načinu izjavlivanja žalbe iznimno su važne za svakog žalitelja, ali i za DKOM, pa smatramo da ne bi smjele biti u potpunosti prepuštene ministru.¹⁹

4. Istodobna dostava

Prijedlog, dakako, sadržava i određena poboljšanja glede zakonodavnog uređenja pravne zaštite u postupcima javne nabave. Jedno od njih sadržano je u članku 405. st. 3., koji propisuje da je žalitelj obavezan primjerak žalbe dostaviti naručitelju u roku za žalbu. Naime, sadašnji Zakon o javnoj nabavi propi-

suje, u članku 145. st. 3., da je žalitelj obavezan istodobno kad i DKOM-u dostaviti primjerak žalbe i naručitelju. U praksi DKOM-a ta se odredba tumačila da sintagma »istodobno« znači da se žalba mora dostaviti DKOM-u i naručitelju istoga dana, a da nije dopustivo da se žalba dostavi jednog dana DKOM-u, a drugog dana naručitelju ili obratno, dakako unutar žalbenog roka. Smatramo da je takvo tumačenje pravno neodrživo i da predstavlja neutemeljeni pravni formalizam. Jedino što je bitno jest da je žalba dostavljena DKOM-u i naručitelju unutar žalbenog roka, a nije važno, pri ocjenjivanju pravodobnosti žalbe, u kojem je trenutku ona dostavljena DKOM-u i naručitelju, pri čemu je ponavljamo, jedino važno da je žalba, oba primjerka, dostavljena unutar žalbenog roka. Kao ilustrativan primjer naveli bismo slučaj u kojemu je žalitelj nedvojbeno unutar žalbenog roka dostavio žalbu DKOM-u i naručitelju, ali je naručitelju žalbu dostavio prije nego DKOM-u (4 dana), pa je DKOM odbacio takvu žalbu kao nepravodobnu.²⁰ Tumačenje da »istodobna dostava« znači da se žalba mora dostaviti istovremeno, istoga dana i DKOM-u i naručitelju, ako ćemo udovoljiti strogom pravnom formalizmu, znači, zapravo, da tome uvjetu nije moguće udovoljiti. Naime, istodobno, istovremeno, znači u identično vrijeme, dakle istoga dana, sata i sekunde. Kako se dva pismena ne mogu predati istoga dana, istoga sata i iste sekunde, tako se sintagma »istodobno« i ne smije tumačiti kako to čini DKOM, odnosno takvo tumačenje predstavlja pretjerani pravni formalizam. U tom smislu, članak 405. st. 3. Prijedloga predstavlja rješenje toga problema jer je iz njega jasno da je samo bitno da je žalba predana i naručitelju i DKOM-u u žalbenom roku, neovisno o točnom trenutku kada je predana naručitelju ili DKOM-u.

5. Umjesto zaključka

Zaključno, unatoč nedvojbenoj potrebi donošenja novog Zakona o javnoj nabavi, Prijedlog »boluje« od brojnih nedostataka, od kojih smo u ovom članku naveli samo neke - problemi koji će se u praksi javiti zbog obveze DKOM-a da odbaci sve žalbe koje ne sadržavaju dokaz o uplati naknade odnosno kad naknada nije uplaćena u punom iznosu, obvezu korištenja samo preporučenih pošiljki u postupcima javne nabave (ograničavanje slobode tržišnog natjecanja), i podnormirano uređenje korištenja sustava elektroničke komunikacije, bit će brojni. Apeliramo da se barem navedeni nedostaci isprave - prvi usklađivanjem s dosadašnjim rješenjem iz važećeg Zakona o javnoj nabavi, drugi usklađivanjem sa ZUP-om, a treći strateškim promišljanjem glede razvoja e-uprave i odabira jedinstvenog rješenja za korištenje elektroničke komunikacije u upravnim stvarima. Dakako, Konačni prijedlog i rješava određene probleme koji su se javili u primjeni važećeg Zakona o javnoj nabavi, što treba pozdraviti.

¹⁷ Matić, Tin, Pravo virtualnih pravnih odnosa: Elektronička trgovina, Narodne novine, Zagreb, 2012., str. 86.

¹⁸ Staničić, Frane, Jurić, Marko, op. cit., str. 648.

¹⁹ »Mislimo da je komunikacija putem središnjeg državnog portala odnosno sustava e-Građani bitno kvalitetnije rješenje u odnosu na komunikaciju putem e-maila. Nekoliko je razloga za to. Prvo, sustav e-Građani u svojoj je osnovi sustav za elektronički razmjenu podataka koji se može povezivati s drugim sustavima na način da se individualni zahtjevi građana povezuju izravno sa sustavima za upravljanje spisima koje koriste ili će koristiti javnopravna tijela, čime se omogućuje efikasnije upravljanje predmetima i rješavanje individualnih zahtjeva. Drugo, nacionalni identifikacijski i autentifikacijski sustav temelji se na mehanizmima provjere identiteta korisnika koji se temelje na rješenjima kojima građani i pravne osobe već imaju pristup i koji pružaju visok stupanj pouzdanosti. Treće, potrebno je težiti takvom razvoju e-uprave u kojem će stranke imati pristup što je moguće većem broju usluga s jednog mjesta i na standardiziran način.« V. u: ibid, str. 658.

Dijelimo stajalište da bi se e-uprava trebala razvijati tako da se koristi jedan standardizirani sustav i smatramo da sustav e-građani ima brojne prednosti zbog kojih bi bilo korisno razmisliti o uvezivanju i DKOM-a u ovaj sustav i njegovu upotrebu i u postupcima pravne zaštite u javnoj nabavi.

¹⁵ V. Staničić, Frane, Jurić, Marko, Pravni okvir za implementaciju informacijsko-komunikacijskih tehnologija u hrvatsko upravno postupovno pravo, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 65 (2015), 5, str. 635-663

¹⁶ Nar. nov., br. 10/02, 80/08 i 30/14.

²⁰ V., primjerice, rješenje DKOM-a, KLASA: UP/II-034-02/14-01/72, URBROJ: 354-01/14-6 od 23. travnja 2014. ili rješenje DKOM-a, KLASA: UP/II-034-02/15-01/423, URBROJ: 354-01/15-7 od 24. lipnja 2015.

Vi pitate odgovaramo mi

besplatni odgovori na pitanja pretplatnika

vi-mi@novi-informat.net

Stjecanje nekretnine darovanjem – zaklade

Zaklade, kao humanitarne pravne osobe osnovane na temelju posebnih propisa, ne plaćaju porez na promet nekretnina bez obzira na način stjecanja, pa tako ni na darovanje nekretnine

Vi: Je li zaklada obveznik porez na promet nekretnina u slučaju stjecanja nekretnine darovanjem?

Pita: Z. D., Zagreb

mi: Prema odredbama članka 4. Zakona o porezu na promet nekretnina (Nar. nov., br. 69/97–143/14), prometom nekretnina smatra se svako stjecanje vlasništva nekretnine, a stjecanjem se smatra kupoprodaja, zamjena, nasljeđivanje, darovanje, unošenje i izuzimanje nekretnina iz trgovačkog društva, stjecanje dosjelošću, stjecanje nekretnina u postupku likvidacije i stečaja, stjecanje na temelju odluke suda ili drugog tijela te ostali načini stjecanja nekretnina od drugih osoba.

Zakonom su, međutim, propisana i porezna oslobođenja pa je tako člankom 11. stavak 1. kao opće oslobođenje propisano da Republika Hrvatska, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, tijela državne vlasti, ustanove čiji je jedini osnivač Republika Hrvatska i jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, **zaklade** i fundacije i sve pravne osobe čiji je jedini osnivač Republika Hrvatska, Crveni križ i slične humanitarne udruge osnovane na temelju posebnih propisa, ne plaćaju porez na promet nekretnina.

Kad je riječ o zakladama, valja naglasiti da se one kao pravne osobe osnivaju prema Zakonu o zakladama i fundacijama (Nar. nov., br. 36/95 i 64/01), kao posebnom propisu, a prema članku 3. toga Zakona, **zaklada je imovina** namijenjena da sama odnosno prihodima koje stječe trajno služi ostvarivanju neke općekorisne ili dobrotvorne svrhe.

Osnovnu imovinu zaklade čini imovina koju je zakladnik namijenio zakladi u aktu o osnivanju i ona se ne smije umanjivati. Ta imovina može se uvećavati za imovinu stečenu gospodarskim iskorištavanjem imovine (primjerice, zakupnina, najamnina, kamate, dividende, prihodi od autorskih prava, prilozima, donacije i sl.).

S obzirom na svrhu osnivanja zaklade (općekorisna i dobrotvorna), člankom 17. Zakona o zakladama i fundacijama uređeno je da država propisima potiče i olakšava rad zaklada, da imovina zaklade kao i njezini prihodi uživaju posebne **porezne olakšice** i da se posebnim zakonima uređuju pitanja vrste i visine poreznih olakšica i povlastica za utemeljitelje, darovatelje i korisnike zaklade.

U skladu s navedenim odredbama članka 17. Zakona o zakladama i fundacijama, Zakonom o porezu na promet nekretnina, kao posebnim zakonom, pro-

pisano je oslobođenje od plaćanja poreza na promet nekretnina za zaklade, pa one tako ne plaćaju porez na stjecanje nekretnina bez obzira na to po kojoj je osnovi nekretnina stečena. (8-2/2, D. Đ., 23. 11. 2016.)

informat, broj 6447 • 5. 12. 2016.

Lokalna i područna (regionalna) samouprava – prestanak službe po sili zakona

Službeniku koji ne položi državni stručni ispit u propisanom roku, služba po sili zakona prestaje istekom roka u kojem je bio obavezan položiti državni stručni ispit

Vi: Kada službeniku prestaje služba zato što nije položio državni stručni ispit, te primjenjuje li se otkazni rok pri takvom načinu prestanka službe?

Pita: G., K.

mi: Zakonom o službenicima i namještenicima u lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi (Nar. nov., br. 86/08 i 61/11 - u nastavku teksta: ZSLP(R)S), u članku 110. propisana su četiri načina prestanka službe u upravnim tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (u nastavku teksta: lokalne jedinice), a riječ je o sljedećim načinima prestanka službe: sporazum, otkaz, istek roka, po sili zakona i na drugi način propisan zakonom.

Kad je riječ o prestanku službe u upravnim tijelima lokalnih jedinica otkazom, službeniku se otkazuje služba ako nije zadovoljio na probnom radu, a služba mu prestaje, prema odredbi članka 114. ZSLP(R)S-a, danom izvršnosti rješenja o prestanku službe otkazoma, a kada je riječ o situaciji kada do prestanka službe dolazi na inicijativu službenika, tada služba može prestati i na temelju pisanog otkaza koji podnese službenik, a služba prestaje istekom roka od mjesec dana. Prema našem mišljenju, rok od mjesec dana počinje teći od podnošenja zahtjeva službenika.

No, u slučaju koji je predmet upita, razlog prestanka službe nije otkaz, već služba prestaje po sili zakona (st. 1. toč. 4. čl. 110. ZSLP(R)S-a). Naime, člankom 115. stavak 1. točka g) toga Zakona predviđeno je da služba službeniku prestaje po sili zakona ako ne položi državni stručni ispit u propisanom roku - istekom roka u kojem je obavezan položiti državni stručni ispit. Koji su to rokovi, ovisi o tome je li riječ o službeniku koji je primljen u službu bez položenog državnog stručnog ispita, pa tako prema odredbi članka 14. ZSLP(R)S-a, takav službenik primljen u službu bez položenog državnog stručnog ispita mora taj ispit položiti u roku od godine dana od dana prijma u službu (rok od godine dana računa se od početka rada utvrđenog rješenjem o rasporedu, od kojeg dana službenik ostvaruje prava i obveze iz službe). Kad je riječ o vježbenicima, državni stručni ispit mora se položiti najkasnije

do isteka vježbeničkog staža prema odredbi članka 88. ZSLP(R)S-a, a rok se može iz opravdanih razloga produljiti za najviše tri mjeseca.

Imajući na umu navedene zakonske odredbe, za one službenike koji nisu položili državni stručni ispit u prethodno navedenim rokovima, stekli su se uvjeti za prestanak službe po sili zakona, i to istekom roka u kojem je bio obavezan položiti državni stručni ispit, a o čemu se donosi rješenje o prestanku službe u roku osam dana od nastupa okolnosti koje su razlog za prestanak službe. Isto tako, kod navedenog rješenja žalba ne odgađa njegovo izvršenje u slučaju kad je prestanak službe određen ZSLP(R)S-om.

No, vezano uz obvezu i rok za polaganje državnog stručnog ispita službenika raspoređenih u upravna tijela lokalnih jedinica, u odnosu na službenike koji nemaju položen državni stručni ispit, skrećemo pozornost na **Opće upute i informaciju o polaganju državnog stručnog ispita Ministarstva uprave** (dostupno na web stranici Ministarstva uprave Republike Hrvatske, www.uprava.hr, pregledano 24. studenoga 2016. - u nastavku teksta: Opće upute), u kojoj se navodi da obvezu polaganja državnog stručnog ispita propisuje i članak 125. ZSLP(R)S-a, i to za službenike koji do stupanja na snagu toga Zakona, 31. kolovoza 2008., nisu položili državni stručni ispit, a nisu bili oslobođeni polaganja prema prijašnjim propisima. Naime, prema navedenoj odredbi ti službenici bili su dužni položiti državni stručni ispit u roku od godine dana od dana stupanja toga Zakona.

Međutim, u praksi, unatoč činjenici i navedenim zakonskim odredbama iz kojih nedvojbeno proizlazi da su državni stručni ispit obvezni položiti svi službenici upravnih tijela lokalnih jedinica, te kako se obveza polaganja državnog stručnog ispita utvrđuje rješenjem koje donosi čelnik tijela ili osoba kojoj je rješavanje o tome utvrđeno opisom radnog mjesta, sukladno pravilniku o unutarnjem redu, **velikom broju lokalnih službenika nije utvrđena obveza polaganja državnog stručnog ispita, a što je bila obveza čelnika tijela**. Stoga se u nastavku navodi da je Ministarstvo uprave nakon provedenog upravnog i inspekcijskog nadzora, **zauzelo stajalište da su čelnici tijela lokalnih jedinica obvezni rješenjem utvrditi obvezu polaganja državnog stručnog ispita (donijeti dopunsko rješenje sukladno čl. 100. st. 2. Zakona o općem upravnom postupku; Nar. nov., br. 47/09 - u nastavku teksta: ZUP) i omogućiti službenicima podnošenje prijave za polaganje državnog stručnog ispita**.

U Općim uputama navodi se da je u članku 24. stavak 2. i članku 27. stavak 2. ZSLP(R)S-a izrijekom propisano da se u rješenju o prijmu u službu, odnosno rješenju o rasporedu na radno mjesto, među ostalim, navodi podatak o položenom državnom stručnom ispitu, odnosno rok za polaganje državnog stručnog ispita, ako ga službenik nije položio.

Ministarstvo uprave obvezuje u navedenim Općim uputama izvršna tijela lokalnih jedinica na poduzimanje radnji, koje se odnose na obvezu polaganja državnog stručnog ispita i posljedicu neizvršenja te obveze na sljedeći način: **u odnosu na službenike kojima rješenjem do sada nije utvrđena obveza polaganja državnog stručnog ispita, treba donijeti dopunsko rješenje sukladno članku 100. stavak 2. ZUP-a, te njime utvrditi obvezu polaganja državnog stručnog ispita u roku od godine dana. Međutim, nastavlja se dalje u Općim uputama, službenicima kojima je rješenjem bila utvrđena obveza polaganja ispita, a ispit nisu položili u propisanom roku, čelnici tijela obvezni su donijeti rješenja o prestanku službe po sili zakona jer prema upravnosudskoj praksi nema mogućnosti da im se omogući polaganje državnog stručnog ispita.** (1-3/0, K. O., 24. 11. 2016.)

informat, broj 6447 • 5. 12. 2016.

Snimka razgovora kao dokaz u brakorazvodnoj parnici glede dobrobiti djeteta

U brakorazvodnoj parnici, u svezi s dobrobiti djeteta s oštećenjem u razvoju, dokaz preslušavanja snimki razgovora između supružnika, u kojima je najavljeno snimanje, zakonit je u smislu javnog ili pretežitog interesa iz članka 143. stavak 4. Kaznenog zakona, pa postoji isključenje odgovornosti za kazneno djelo Neovlaštenog zvučnog snimanja i prisluškivanja iz članka 143. stavak 1. i 2. Kaznenog zakona. Parnični postupak, za razliku od kaznenog, ne razlikuje zakonit od nezakonitog dokaza, pa će pri donošenju presude parnični sud taj razgovor ocijeniti kao bitan ili nebitan za utvrđivanje pravno relevantnih činjenica

Vijent je podnio tužbu radi razvoda braka, pri čemu on i supruga imaju dijete s oštećenjem u razvoju. Izvana se supruga doima kao uzorna majka, no istina je drukčija. Moj klijent raspolaže snimkama razgovora između njega i supruge, gdje se čuje njezin stvaran odnos prema takvom, bolesnom djetetu kao i odnos prema njemu. Moje je pitanje da li predložiti kao dokaz preslušavanje snimki u smislu članka 143. stavak 4. Kaznenog zakona? Pitam zbog možebitne kaznene odgovornosti za neovlašteno snimanje (iako je moj klijent nekoliko puta na snimci rekao da se razgovor snima) kao i bi li sud u brakorazvodnoj parnici takvo nešto dopustio. Moj klijent osjećao se nemoćno jer su to situacije bez svjedoka. Stoga je cilj snimki bio isključivo dobrobit djeteta, da raste u okruženju gdje će dobiti potrebnu ljubav i skrb, jer otac ima sve uvjete i želju za brigom oko djeteta.

Pita: M. M., Rijeka

mi Kazneno djelo **Neovlašteno zvučno snimanje i prisluškivanje** iz članka 143. stavak 1. i 2. Kaznenog zakona (Nar. nov., br. 125/11, 144/12, 56/15 i 61/15 - u nastavku teksta: KZ) može počiniti svaka osoba koja neovlašteno zvučno snimi nejavno izgovorene riječi drugoga ili tko posebnim napravama neovlašteno prisluškuje nejavno izgovorene riječi drugoga **koje mu nisu namijenjene**. Za isto djelo kaznit će se i onaj tko snimljene riječi uporabi ili učini dostupnim trećoj osobi ili tko prisluškivane riječi doslovce ili u bitnim crtama javno iznese. Za navedene oblike kaznenog djela iz stavka 1. i 2. članka 143. Kaznenog zakona kazneni progon provodi se samo po prijedlogu oštećenika, koji ga podnosi nadležnom državnom odvjetništvu ili policiji.

Neovlašteno prisluškivanje izuzetno je dopušteno, pri čemu se mora utvrditi opravdanost ograničenja ljudskih prava, zatim je li ono bilo u skladu s postojećim zakonom i je li ograničenjem ispunjen legitiman cilj kojim se opravdava ograničenje.

U predmetnom slučaju, ako je snimatelj upozorio drugu stranu da je snima i ona je nakon toga nastavila razgovor ili dala usmeni pristanak, koji je snimljen, to

bi bio zakonit dokaz i ne bi se radilo o predmetnom kaznenom djelu. KZ isključuje odgovornost za kazneno djelo ako su radnjama iz stavka 1. i 2. članka 143. snimljene riječi koje su osobi koja snima namijenjene te ako su učinjene u javnom interesu ili drugom interesu koji je pretežniji od interesa zaštite privatnosti snimane ili prisluškivane osobe. Kao **pretežiti interes** mogla bi se smatrati dobrobit za dijete, a u svakom slučaju razgovor je bio namijenjen osobi koja je snimala jer je razgovarao sa suprugom. Glede odgovornosti za kazneno djelo iz članka 143. stavak 1. i 2. KZ-a, ekskulpirajuću odredbu treba promatrati kroz sukob javnog ili drugog interesa, s jedne, i interesa zaštite privatnosti snimane ili prisluškivane osobe, s druge strane. Riječ je o pretežitijem interesu, pri čemu se prednost daje javnom interesu i time isključuje protupravnost kaznenog djela. Dakle, kaznena odgovornost u smislu odredbe članka 143. stavak 1. i 2. KZ-a neće postojati i ako su te riječi bile upućene drugom roditelju i bez obzira na utvrđeni pretežiti interes.

S obzirom na to da se radi o brakorazvodnoj parnici, parnični postupak, za razliku od kaznenog postupka, ne razlikuje zakonit od nezakonitog dokaza, već sud može cijeniti taj razgovor kao bitan ili nebitan pri utvrđivanju pravno relevantnih činjenica pri donošenju presude. Stoga je potrebno napraviti prijepis (transkript) razgovora odnosno snimke razgovora, te ga priložiti kao dokaz uz snimku razgovora na CD-u. Pritom je bitno naznačiti da je druga strana obaviještena da ju se snima. (3-2/0, Z. K./B. B., 23. 11. 2016.)

informat, broj 6447 • 5. 12. 2016.

Opoziv predstavnika radnika u nadzornom odboru

Predstavnik radnika u nadzornom odboru, koji je izabran na slobodnim i neposrednim izborima, može biti opozvan samo na isti način kako je i izabran, pa se tako izabran predstavnik radnika u nadzorni odbor ne bi mogao opozivati od strane naknadno izabranog radničkog vijeća

Vijent predstavnik radnika u našem nadzornom odboru izabran je na izborima, jer nije u doba biranja bilo radničkog vijeća. Nakon nekog vremena radničko vijeće je utemeljeno i sada, zbog nekih objektivnih razloga, želi se predstavnik radnika u nadzornom odboru opozvati. Tko je nadležan za opozivanje toga predstavnika - naknadno utemeljeno radničko vijeće ili opet radnici na izborima?

Pita: D. K., Bjelovar

mi Jedan od načina sudjelovanja radnika u odlučivanju kod poslodavca je sudjelovanje predstavnika radnika u radu nadzornog odbora, odnosno drugog organa poslodavca. Tako je člankom 164. Zakona o radu (Nar. nov., br. 93/14) propisano da u trgovačkom društvu ili zadruzi, u kojima se, u skladu s posebnim propisom, utemeljuje organ koji nadzire vođenje poslova (nadzorni odbor, upravni odbor, odnosno drugo odgovarajuće tijelo) te u javnoj ustanovi, jedan član organa društva ili zadruga koji nadzire vođenje poslova, odnosno jedan član organa javne ustanove (upravno vijeće, odnosno drugo odgovarajuće tijelo) mora biti predstavnik radnika, kojeg imenuje i opoziva radničko vijeće.

Ako kod poslodavca nije utemeljeno radničko vijeće, predstavnika radnika u navedeni organ, između radnika zaposlenih kod poslodavca, biraju i opozivaju radnici na slobodnim i neposrednim izborima, tajnim glasovanjem, u postupku propisanom Zakonom o radu za izbor radničkog vijeća koje ima jednog člana. Bitno je naglasiti da predstavnik radnika, kao član organa poslodavca, bilo da je imenovan od radničkog vijeća, bilo da je izabran neposredno od radnika na izborima, ima isti pravni položaj kao i drugi imenovani članovi toga organa.

Uzimajući u obzir i primjenu posebnog zakona, odnosno članak 259. stavak 2. Zakona o trgovačkim društvima (Nar. nov., br. 111/93, 34/99, 121/99 - vjerodostojno tumačenje, 52/00 - Odluka USRH, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11 - v. čl. 381. Kaznenog zakona, 152/11 - proć. tekst, 111/12, 68/13 i 110/15), kojim je propisano da imenovanog člana nadzornog odbora može u svako doba opozvati onaj tko ga je imenovao i zamijeniti ga drugom osobom, mišljenja smo da predstavnik radnika u nadzorni odbor koji je izabran na slobodnim i neposrednim izborima može biti opozvan samo na isti način kako je i izabran, pa se tako izabran predstavnik radnika u nadzorni odbor ne bi mogao opozivati od strane naknadno izabranog radničkog vijeća. Napominjemo da takvo stajalište zauzima Ministarstvo rada i mirovinskog sustava u Mišljenju od 1. rujna 2014. (10-0/0, B. B., 23. 11. 2016.)

informat, broj 6447 • 5. 12. 2016.

Ovjera potpisa

Prema prije važećem Zakonu o nasljeđivanju (Nar. nov., br. 51/71, 47/78 i 56/00), ugovor o doživotnom uzdržavanju, da bi bio pravovaljan, morao je biti u pisanom obliku i ovjeren isključivo od strane suca

Vijent smatra li se ništavim ugovor o doživotnom uzdržavanju zaključen između Hrvata, tadašnjih jugoslavenskih državljana u Njemačkoj 1989., pred jugoslavenskim konzulom i ovjeren od strane toga konzula, a kasnije 2015. godine ovjeren od strane suda u Njemačkoj, ali nakon smrti primatelja uzdržavanja koji je umro 1991. godine?

Pita: P. S., Osijek

mi Zakon o nasljeđivanju (Nar. nov., br. 51/71, 47/78 i 56/00) propisao je da ugovor o doživotnom uzdržavanju mora biti sklopljen u pisanom obliku i da mora biti ovjeren od strane suca (v. čl. 122. st. 4. Zakona o nasljeđivanju). Obvezu da ugovor o doživotnom uzdržavanju mora biti ovjeren od strane suca potvrdio je u više svojih judikata i Vrhovni sud Republike Hrvatske (v., primjerice, presude Rev 915/1991-2 od 23. svibnja 1991. i Rev 1344/2008-2 od 10 ožujka 2010.). Sudac mora ovjeriti ugovor svojim potpisom, pa se prema tom Zakonu samo ugovor koji sadržava potpis suca smatrao valjanim. Zakon o nasljeđivanju nije, za razliku od danas važećeg Zakona o nasljeđivanju do izmjena iz 2005. godine (Nar. nov., br. 48/03 i 163/03), omogućavao da se ugovor ovjeri i pred javnim bilježnikom, odnosno da ga solemnizira javni bilježnik, što je danas propisano člankom 580. Zakona o obveznim odnosima (Nar. nov., br. 35/05, 41/08, 125/11 i 78/15).

Prema tome, u trenutku sklapanja predmetnog ugovora o doživotnom uzdržavanju (1989. godine) bio je na snazi republički Zakon o nasljeđivanju, koji je propisao na koji način mora biti sklopljen ugovor o doživotnom uzdržavanju. Sukladno tome Zakonu, bitan element za valjanost ugovora o doživotnom uzdržavanju je njegova ovjera od strane suca. Važnost ovjere ležala je u tome što je sudac prilikom ovjere imao obvezu pročitati ugovor i upozoriti ugovornike na posljedice ugovora. Na taj se način osiguravala poštenost obiju strana. Budući da ugovor nije bio sklopljen u tom obliku, nevaljan je, odnosno ništavan, sukladno članku 103. tada važećeg Zakona o obveznim odnosima (Sl. l. SFRJ, br. 29/78, 39/85, 46/85 i 57/89). Jugoslavenski konzul nije bio ovlaštena osoba da ovjeri ugovor o doživotnom uzdržavanju, koji je morao biti ovjeren pred sudom, pa i u Njemačkoj. Kasnija ovjera ugovora od strane suda u Njemačkoj, 2015. godine, nije od značenja za valjanost ugovora, jer je primatelj uzdržavanja umro 1991. godine. (20-1, F. S./J. S., 25. 11. 2016.)

informat, broj 6447 • 5. 12. 2016.

RADIONICA

NOVINE U PROSTORNOM UREĐENJU I GRADNJI

- očekivanja u provedbi zakona -

12. prosinca 2016. (ponedjeljak), u 9,30 sati
Sheraton Zagreb Hotel, Kneza Borne 2, Zagreb

PREDAVAČI I TEME

JOSIP BIENENFELD, dipl. iur., načelnik u Sektoru za pravne poslove u Ministarstvu graditeljstva i prostornoga uređenja Republike Hrvatske

9.30 - 10.30 OČEKIVANJA U PROVEDBI ZAKONA U UPRAVNIM PODRUČJIMA PROSTORNOG UREĐENJA I GRADNJE

- razlozi donošenja novih zakona i njihovih izmjena i dopuna
- normativna reforma 2012.-2015.
- predstojeći poslovi i očekivanja u nastavku reforme
- potrebne izmjene i dopune Zakona o prostornom uređenju
- potrebne izmjene i dopune Zakona o gradnji
- potrebne izmjene i dopune Zakona o postupanju s nezakonito izgrađenim zgradama
- poželjne izmjene u drugim upravnim područjima

dr. sc. DESA SARVAN, viša savjetnica za pravne poslove Istarske županije

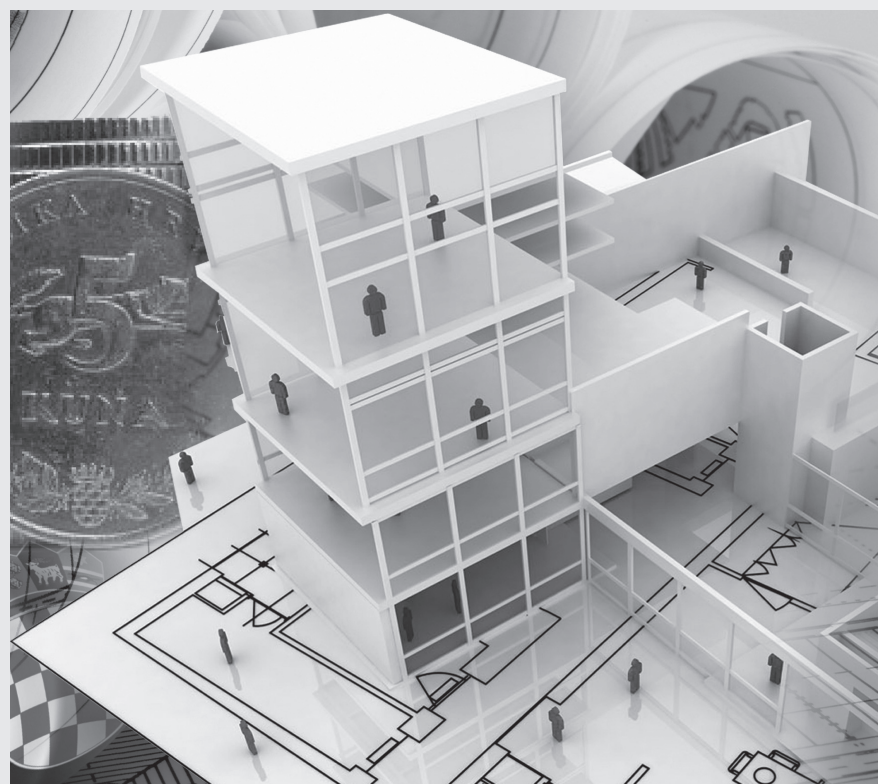
10.30 - 11.00 NEKA PITANJA UPRAVNOG POSTUPKA DONOŠENJA RJEŠENJA O NAKNADI ZA OZAKONJENJE I KOMUNALNOM DOPRINOSU U VEZI S LEGALIZACIJOM NEZAKONITO IZGRAĐENIH ZGRADA

11.00 - 11.30 STANKA

dr. sc. SANDRA MARKOVIĆ, odvjetnica i **SANJA TRGOVAC dipl. iur.**, viša ustavnosudska savjetnica

11.30 - 12.00 NOVIJA USTAVNOSUDSKA I UPRAVNOSUDSKA PRAKSA POVODOM ZAŠTITE PRAVA U PODRUČJU GRADNJE I PROSTORNOGA UREĐENJA

12.00 - 15.00 ODGOVORI NA PITANJA I RASPRAVA

Kotizacija:

za sudjelovanje na radionici, **iznosi 980,00 kn** (s PDV-om) po sudioniku.

Pogodnost za pretplatnike Informatora:

Pretplatnici lista Informator koji su podmirili obvezu za 2016., plaćaju kotizaciju u iznosu od 833,00 kn (s PDV-om) po sudioniku.

Naknada uključuje:

sudjelovanje na radionici, radni pribor i napitak za vrijeme stanke.

Naknada se uplaćuje unaprijed na transakcijski račun Novog informatora d.o.o. **HR2823400091100150348**, **poziv na broj: 01 021216 - OIB TVRTKE**, najkasnije do dana održavanja savjetovanja.

Sve dodatne informacije o savjetovanju možete dobiti na **telefon: 01/4555-454, faks: 01/4612-553** **seminari@novi-informator.net**